

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 56.

Lördagen den 17 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Broström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 134, angående användande av allmänna besparingar å riksstatsens femte huvudtitel till modernisering av övningsbatteriet i exercishuset vid flottans station i Karlskrona m. m.; och
nr 119, angående åtgärder från det allmännas sida för beredande av driftkredit åt idkare av mindre jordbruk.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de ledamöter av kammaren, vilka blivit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kansli-personal och vaktbetjäning, den 16 april 1915.

Anmäldes att vaktmästaren hos kammaren W. Zetterqvist inkallats till tjänstgöring för rikets försvar för en tid av omkring sex veckor från och med nästlidne dag.

Herrar deputerade beslöto i anledning härav antaga A. G. Carlsson att vara vaktmästare hos kammaren från och med innevarande dag tillsvidare under den tid Zetterqvist vore av nämnda anledning förhindrad att bestrida sin vaktmästarebefattning.

Som ovan

In fidem
Per Cronvall.

§ 4.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionerna:

nr 118, angående uteslutande från statskontorets avlöningsstat av en stämpelkassörstjänst; och

nr 120, i fråga om rätt för ordinarie tjänsteman, som befordras till revisor i kammarrätten, att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss föregående tid i annan statstjänst;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 131, angående förändring av tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse av § 13 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911;

till statsutskottet propositionerna:

nr 116, angående anläggande av en ångkraftstation för Älvkarleby kraftverk; och

nr 123, angående förvärvande för Östersunds hospitals räkning av visst ägområde i Mjälle by i Frösö socken av Jämtlands län;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 124, angående årligt understöd åt linjearbetaren vid telegrafverket Lars Nordins änka Katarina Helena Nordin, född Zetterberg;

nr 125, angående fyllnadspension åt bandirektören vid statens järnvägar F. B. H. Santesson; och

nr 126, angående pension till överläkaren vid Göteborgs hospital J. K. Wickström;

till statsutskottet propositionen, nr 122, angående inrättande av en tandpoliklinik vid flottans station i Stockholm; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 121, angående upplåtelse till lotsverket av visst område å Södra Djurgården för anordnande därstädes av förrådslokaler m. m.

*Vid remiss av
propositionen
nr 130.*

Härefter föredrogs propositionen, nr 130, angående användande av viss del utav de till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919 avsedda medel; och begärdes ordet därvid av

Herr Rydén, som yttrade: Genom avlämnandet av den proposition kammaren nu går att remittera, har sjöministern infriat det halva löfte, som han avgav vid debatten här i kammaren vid behandlingen av den punkt under femte huvudtiteln, som rörde anslag till anskaffning av krigsfartygsmateriel, samt realiserat det uttalande, som han här gjorde om att den summa av inemot fyra miljoner kronor, som komme att uppstå såsom odisponerad, när man hade använt under femårsperioden tillgängliga medel för byggandet av fartygsmateriel, skulle användas icke för påbörjande av en ny pansarbåt utan för byggandet av undervattensbåtar.

Jag är övertygad om att man här i kammaren med tillfredsställelse har mottagit denna kungl. proposition, för så vitt som den avser att här taga lärdom av vad som hänt ute i världen och se till, att man skaffar sig sådan fartygsmateriel, som är modern och användbar.

*Vid remiss av
propositionen
nr 130.
(Forts.)*

Jag skall för min del icke här gå in på att göra några uttalanden vid detta tillfälle om innebörden av denna proposition och framför allt utav de yttranden, som de sjömilitära myndigheterna avgivit, utan jag skall här inskränka mig till att uttala några synpunkter, när det nu gäller att bedöma och pröva den föreliggande propositionen i riksdagen.

Det anmäles här i propositionen av såväl de militära myndigheterna som av sjöministern, att det finnes anledning antaga, att de priser på krigsfartyg, som man räknade med, när man uppgjorde planen 1914, icke komma att hålla sig, utan komma att på grund av händelserna på arbetsmarknaden, stegrade materialpriser o. s. v., högst väsentligt överskridas. Under sådana förhållanden kan jag icke utan stor tveksamhet upptaga det förslag som här föreligger, då det går ut på att riksdagen skulle, alldeles oberoende utav huru mycket dessa beräkningar från i fjol komma att överskridas, likväl ge Kungl. Maj:t fria händer att i deras helhet disponera dessa fyra miljoner kronor och därutöver litet till, som man på papperet räknar med som ett överskott.

Då jag kanske icke blir i tillfälle att vara med vid detta ärendes behandling i fortsättningen, har jag begärt ordet för att framhålla den meningen, att det hade varit riktigt av regeringen att föreslå, och det vore försiktigt samt enligt min uppfattning riktigt av riksdagen, om den ej gäve Kungl. Maj:t rätt att disponera alla dessa fyra miljoner kronor utan gäve Kungl. Maj:t rätt att disponera ungefär hälften av den summan för byggandet av undervattensfartyg. Om man gjorde detta — jag har ju icke rättighet att här nämna siffror — så avrundade man därmed det antal undervattensbåtar, som kommer att byggas av en viss typ, till två divisioner efter den plan, som framlades i min motion vid fjolårets riksdag. Om man byggde, säger jag, för ungefär 2 miljoner kronor, vunne man den fördelen, att man finge ett jämt antal divisioner undervattensbåtar av en viss typ, och man hade då de andra penningarna reserverade dels till att vara en ekonomisk marginal, inom vilken man hade att röra sig när det gällde byggandet av de fartyg, som redan äro beslutade, och dels att man hade det så, att ifall det verkligen skulle uppstå en sådan behållning av cirka 2 miljoner kronor, efter det man hade byggt efter den summa, jag nyss talade om, man därmed hade dessa penningar disponibla för att, när man går att bygga nästa division undervattensbåtar, man kan välja en typ, som då kan anses fullt modern.

Jag har för min del ej velat undertrycka den uppfattning jag fått genom att läsa vad som varit tillgängligt angående

Vid remiss av
propositionen
nr 130.
(Forts.)

det nu pågående sjökriget, den nämligen att jag tror, att även om man får säga, att den typ undervattensbåtar, som ingick i fjolårets riksdagsbeslut, var i och för sig en mycket god typ, jag likväl tror, att man utan överdrift kan säga, att det pågående sjökriget lärt oss så mycket, att vi icke böra underlåta att sätta ett frågetecken för den saken, huruvida, sedan man byggt de divisioner jag nu talat om, man bör gå in på en ny division, utan att taga hänsyn till de erfarenheter, som givits under kriget.

Sålunda, herr talman, mitt anförande har varit avsett att fästa uppmärksamheten därpå, att man gjorde riktigast efter min uppfattning, om man bara disponerade ungefär hälften av denna summa för undervattensbåtsbyggandet nu och låte de andra penningarne stå antingen för att vara en reserv att tillgå, ifall priserna skulle för mycket överskridas på de fartyg, som redan äro beslutade, eller också ifall de penningarna verkligen skulle bli disponibla, man då icke hade börjat en ny division undervattensbåtar utan att hava tagit hänsyn till de typförändringar, som böra ha framkommit med hänsyn till sjökrigets lärdomar. Jag har naturligtvis intet yrkande att nu göra, utan jag har velat låta detta mitt yttrande gå till statsutskottets övervägande vid behandlingen av propositionen.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till statsutskottet.

§ 5.

Herr *Vahlqvists* på kammarens bord liggande motion, nr 210, som nu föredrogs, remitterades till bankoutskottet.

§ 6.

Vidare föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden, nr 38 och 39 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6.

§ 7.

Efter härfå skedd föredragning av första punkten av konstitutionsutskottets memorial, nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna, antog kammaren det under denna punkt omnämnda förslaget.

§ 8.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herr Lindhagens m. fl. motion, nr 157, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående initiativ från svensk sida till internationell överenskommelse om åtgärder till förekommande av nattarbete av män

inom industriella och angränsande arbetsområden m. m., föredrogs nu; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 9.

Lagutskottets härpå föredragna utlåtande, nr 20. i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 3 § i förordningen angående försäljning av alkoholfria drycker samt svagdricka, blev av kammaren godkänt.

§ 10.

Till avgörande förelåg nu lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckta motioner angående dels åtgärder till motverkande av förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket, dels ock ändring i 10 kap. 14 § strafflagen.

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 1, hade herr *Thyrén* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under överbäggande, på vad sätt åtgärder skulle kunna vidtagas i syfte att motverka förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I samband med denna motion hade lagutskottet till behandling förehäft en inom nämnda kammare av samme motionär väckt motion, nr 2, uti vilken sistnämnda motion hemstälts, att sådan ändring måtte vidtagas i strafflagen 10 kap. 14 §, att samma straff, som där för närvarande stadgades för offentlig uppmaning till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet, måtte utsträckas att gälla jämväl offentlig uppmaning till osedlighet.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen, i anledning av herr *Thyréns* motion nr 1 i första kammaren, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under överbäggande, huruvida och på vad sätt åtgärder skulle kunna vidtagas i syfte att motverka förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

2:o) att herr *Thyréns* motion nr 2 i första kammaren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Lindhagen, S. F. E. Söderbergh, Stårner, Alexanderson, Persson* i Norrköping, *Schotte* och *Svensson* i Eskilstuna, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. åtgärder
mot förefin-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Schotte, som yttrade: Herr talman! Jag kan till att börja med icke underlåta att göra några anmärkningar med anledning av det sätt, på vilket de allvarliga spörsmål, varom här är fråga, blivit inom riksdagen framförda under de senare åren.

Det var, som vi veta, i fjol en högerpartiets massmotion i ämnet, som gick av stapeln; i år är det herr Thyrén, som väckt motion i ämnet, en motion på 6 rader (utom klämman). Enda motiveringen i hela den motionen, motionen nr 1 i första kammaren, är att de vid debatterna under fjolåret förebragta skälen för avslag icke syntas motionären övertygande. Det må visserligen vara berömvärdt att på det sättet spara riksdagens tryckningskostnader — om det nu i själva verket blir någon besparing, då utskottet i allt fall avtryckt den motivering, som förekom i fjolårsmotionen. Men av en motionär som herr Thyrén, med den allvarliga uppfattning man måste antaga han har av dessa viktiga frågor, hade man kunnat fordra mera, om ej annat så av uppmärksamhet mot riksdagen. Det är ej för mycket begärt, att han sökt åtminstone i någon mån motivera sin angivna ståndpunkt och kritisera de under debatterna i fjol förebragta skälen för avslag; ett naket påstående är man ej skyldig ta för gott — ens från herr Thyrén. Det där sättet att slunga fram en motion under åberopande av vad som förekommit förut är visserligen icke alldeles enastående nu för tiden men det är enligt min mening lika olämpligt för det. Man har nu uppenbart lagt huvudvikten vid att för fram ett paradnummer, som kunde ge anledning till ett antal tal, men hela det viktiga ämnet har därmed fått över sig något schablonmässigt och blivit i viss mån intresselöst. Utskottet avtrycker sitt utlåtande från i fjol och förklarar sig hålla fast vid det; inga nya synpunkter, intet bemötande av tidigare erinringar, och så har man allt tillrättalagt för diskussionen i kammarna.

För min del har jag icke kunnat annat än reagera emot detta sätt att behandla djupt allvarliga spörsmål, som väl kräva en verkligt ingående behandling och granskning, om man över huvud skall kunna komma till några riktlinjer rörande desamma; det hela får alltför mycket karaktären av ett spegelfäkeri. Under sådana förhållanden har jag också funnit det motbjudande att ånyo stapla upp de synpunkter, vilka jag och åtskilliga reservanter i fjol sökte lägga på här förevarande spörsmål, och för vilka vi då gjorde oss till talesmän; men jag vidhåller i sak allt vad som då från vår sida yttrades. Jag måste också finna hela det sätt, varpå man från vissa håll har tagit dessa allvarliga spörsmål på entreprenad, allt mindre tilltalande, allt eftersom man på samma håll blivit mer och mer oförstående och nästan fientlig mot nykterhetsfrågan. Det svalg av oförstånd och antisociala frihetsinstinkter, som på sista tiden där gjort sig gällande, har måst verka beklämmande. Och att, som första kammaren, avvisa alla verkligt effektiva, genomgripande re-

former på nykterhetsområdet, reformer som skulle kunna sätta en damm för rusdryckfloden, och så skriva till Kungl. Maj:t angående åtgärder för det sedliga tillståndets i landet förbättrande, det smakar alltför mycket av, för att nu använda ett mildt uttryck — mänsklig ofullkomlighet. Ty ingen kan bestrida, att icke sedlighetsförbrytelserna i mycket övervägande grad äro att skriva just på rusdryckernas konto, och detta såväl vad angår de mera svåra och ohyggliga brotten som också de mindre brotten och förseelserna och förvillelserna hela skalan nedåt. Och allt vad vi under de sista tiderna bevittnat av ohejdad förvärvstörst och moralisk förgiftning på affärslivets område, det utgör sannerligen icke heller en tilltalande bakgrund för att skriva till Kungl. Maj:t om åtgärder på det sedliga området och därvidlag egentligen blott fästa sig vid de sexuella förhållanden.

Ytterligare lagstiftningsåtgärder på de sedliga förvillelsernas område hyser jag fortfarande misstro mot. Strafflagen är på detta liksom på åtskilliga andra områden ett tveeggat svärd, som ingalunda alltid upprycker det onda med roten, men som lätt kan komma statsmakterna att slå sig till ro, i tanke att ett verksamt medel skapats mot det onda. Strafflagsparagrafer äro medel, vilka man får till hjälp utan alla rent personliga insatser, utan att behöva tänka på, om man icke själv har sin skuld till det sedliga tillstånd, man med fog beklagat sig över, och, utan att behöva fråga sig, om man icke själv också har ett offerväsen på det området att ge. Jag vill dock icke bestrida, att icke på en och annan punkt en utsträckt kriminalisering ävensom kvalificering av vissa slags sedliga förbrytelser kan ifrågasättas. Men detta är relativt mindre betydelsefullt och gagnande. Vad man särskilt har att inrikta sig på, det är enligt min mening icke strafflagarna, utan framför allt barnavården. Med avseende på minderåriga förbrytare och sedligt försummade och vanvårdade barn finnas sannolikt ytterligare åtgärder att vidtaga, som skola ge resultat på det område, varom här är fråga. Det är vidare synnerligen önskvärdt, att reglementeringskommitténs förslag snart föreläggas riksdagen och därvid kombineras med upprättande av eller effektivt understöd åt räddningshem för de vilseförda. På detta område ligger säkerligen en mycket viktig punkt i hela kampen mot sedeslösheten.

Med det sätt, på vilket denna fråga har framförts under de båda sista åren, tror jag icke på något gott och rimligt resultat. Det torde vara svårt att förena kamrarna om ett positivt innehåll ens av klämman i en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t; och än svårare torde det vara att ena kamrarna om en motivering, som kan anvisa riktlinjer i frågan. Det synes mig därför, att den rätta vägen är, att Kungl. Maj:t — om nu Kungl. Maj:t, som jag antar, finner dessa spörsmål förtjäna ett ingående skärskådande — tar saken om hand. På de nu föreslagna och praktiserade vägarna kan man visserligen, det ha vi tillräckliga bevis om, åstadkomma åtskilligt av partipolitik — och väl också prestera åtskilligt av självtillräcklighet och fariseism; men det centrala i dessa spörsmål, det allvar och

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Ang. åtgärder
mot förefint-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.
(Forts.)

djup, som ligger bakom de påpekade missförhållandena, mot dem vinner man inga botemedel på det sättet. Det är endast Kungl. Maj:t som kan ge de olika detaljerna av spörsmålen på detta område den begränsning, som erfordras och som allena kan föra till åtgärder, som verkligen kunna gagna, utan att skada värden, som måste upprätthållas. Jag tror därför också, att det är mycket litet fruktbringande att här söka åstadkomma en riksdagsskrivelse med den ena eller andra formuleringen, en riksdagsskrivelse, om vars slutliga innehåll man knappast kan veta något — ty det skulle väl bli på sammanjämkningens väg som den skulle kunna åstadkommas. Det är på dessa skäl, jag nu ej kommer att framlägga ett förslag om någon slags riksdagsskrivelse i ämnet. Vill man ha de allvarliga sedliga spörsmålen såsom diskussionsämnen i kamrarna, då har man att vänta, att den hittills följda taktiken kommer till fortsättas; men då må det också öppet sägas ifrån, att det är partipolitik och intet annat. Vill man komma till praktiska resultat, då måste man gå andra vägar. Ty någon vinst för ett allvarligt bekämpande av de sedliga förvillelsorna och ett skapande av ett sunt och starkt släkte, det vinner man förvisso icke med det sätt, varpå motionären av i år ansett sig böra föra fram dessa spörsmål.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag anslutit mig till den reservation, som är fogad till utskottets betänkande, och till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

Vidare anförde

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Som kammaren finner, föreligger nu alldeles samma fråga, som var uppe i fjol och därtill i samma skede som då. Jag skall därför icke länge upptaga kammarens tid, utan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan, som är av samma innehåll som i fjol. Jag vill blott tillägga det, att jag beklagar, att det skall vara så omöjligt att kunna få de andra politiska partierna att se denna fråga ur en annan synpunkt än den rent partipolitiska, som de alltjämt vilja lägga på den. Det lider intet tvivel om, att det på det område som i motionen beröres, föreligger djupt gående sorgliga förhållanden, som det vore väl värt att göra något åt.

Lagutskottet har hänvisat på de olika vägar, som man har att välja på då man vill försöka att göra något emot de påtalade missförhållandena, och det kan ju icke förnekas, att skall frågan tagas i hela dess vidd, arbetet blir synnerligen omfattande. Men säkert är, att när herrar reservanter och de övriga, som yrkat avslag, talat med så liten sympati och med så liten förståelse om lagändringar, så underskatta de mycket verkan av sådana åtgärder. Det lider intet tvivel om, att så som det är ställt för närvarande i Sverige, föreligger inom vida kretsar en löslighet i rättsbegreppen och en ungdomens förvildning, som sannerligen icke går att avhjälpa endast och allenast med homeopatiska medel. Herr Schotte har själv erkänt, att det finnes åtskilligt att göra

på lagstiftningens väg. En sådan detalj är ock påvisad i den motion om ändring i ett visst lagrum, som behandlats i sammanhang med det skrivelseförslag som utskottet tillstyrkt, och flera sådana skulle kunna påvisas. Detta ärende vore sannerligen värt ett bättre öde än det, som jag vet kommer att beskäras detsamma i denna kammare, men då mina ord naturligtvis härvid icke ha någon verkan, skall jag icke trötta kammaren med att upprepa de argument, som förekommo förra året, utan skall in-skränka mig till att yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Herr Welin: Herr talman, mina herrar! Om man genomläser motiveringen till den motion, som här föreligger, d. v. s. den motivering, som ingick i den ursprungliga motionen vid 1914 års första riksdag, så kan man icke undgå att få ett bestämt intryck av, att det är mycket illa ställt med det sedliga tillståndet i landet. Jag skall icke nu repetera någonting av det, som där är anfört både i siffror och i omdömen, utan jag vill endast erinra om det myckna, som där är anfört såsom bevis för, att det sedliga tillståndet är särskilt dåligt i vårt land, och att i allmänhet respekten för lag och auktoritet och annat, som sammanhänger med detta, är stadd i en beklaglig nedgång. Vi behöva för övrigt icke göra mer än se till den erfarenhet, som vi litet var kunna få genom att blicka omkring oss i världen och läsa tidningspressen, både den aktade tidningspressen, som refererar vad som försiggår, och den sämre tidningspressen, som själv ockrar på folks sämre böjelser och söker egga till avvikelse från sedlighetens väg, för att vi skola ha detta klart för oss.

Vad nu orsaken till allt detta kan vara, bleve kanske för vidlyftigt att här omorda, men jag vill dock nämna något. I allmänhet taget kunna vi säga, att allt, som har sammanhang med auktoriteten, har kommit att alltför mycket förbises. Föräldramyndigheten respekteras på många håll mycket litet och lika litet den statsliga auktoriteten. En hel mängd nya läror på det sedliga området ha trängt in och förkunnas öppet från talarstolar och genom pressen. En usel litteratur, icke blott den redan vidrörda tidningspressen, utan ock den bokliga, bidrager i sin mån till att försämra tillståndet. Vidare översvämmas särskilt de större städerna och icke minst huvudstaden av osedliga bilder m. m., som bidraga till att sänka den sedliga nivån. Så finns det också en hel del samhällsförhållanden, som icke äro sådana de borde vara, och som bidraga till, att det sedliga tillståndet befinner sig så lågt som det gör. Dit hör t. ex. det, som jag hörde herr Schotte vidröra, nämligen att på många håll drycken-skapen härjar och bidrager till att göra människan besinningslös, då det gäller de sedliga förhållandena.

Nu måste emellertid någonting göras mot det onda, vilken orsaken därtill än månne vara. Det duger icke att helt enkelt skylla på någonting och så stanna vid detta. Vi måste vidtaga några åtgärder. Vi måste säga oss, att det går icke på det sätt, som det nu går. Man får heller icke säga, att det icke lönar sig att göra någonting. Vill man göra något, kan man göra något. Det finnes

Ang. åtgärder
mot förefint-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.

(Forts.)

alltid åtskilliga åtgärder att vidtaga. Kan man icke göra allt vad man kunde önska, och är det åtskilligt, som det anses lönlöst att försöka med, så finnes det dock alltid åtskilligt, som man kan göra ett försök med, och som sannolikt också skall visa sig vara fruktbarande.

Jag har redan nämnt, att det brister åtskilligt i socialt avseende. Det gäller här att få sådana reformer genomförda, som kunna gagna det sedliga tillståndet, och en utredning i frågan skulle nog kunna ådagalägga, på vilka områden man särskilt borde fästa sin uppmärksamhet, då det gäller att på denna väg främja sedligheten. Emellertid må man icke tro, att enbart sociala reformer skulle kunna utträtta något. Vi syssla ju varje år i riksdagen med att vidtaga sådana, och vi få väl också erkänna, att åtskilliga goda sådana genomförts, men mitt under det, att man årligen genomför sociala reformer, växer den sedliga urartningen. De siffror äro ständigt växande, som äro mätare på sedlig urartning.

Det visar sig sålunda, att sociala reformer icke enbart kunna åstadkomma något utan att det behöves även något annat. Jag tänker på lagstiftningsåtgärder. Även sådana måste vidtagas, och vi måste söka få mera effekt vid tillämpningen av de lagar, som redan finnas. Vi måste få sådana föreskrifter för myndigheterna, att de på ett mera verksamt sätt tillämpa de lagar, som redan äro gällande. Vi veta ju alltför väl, att det finns åtskilliga lagar, som nästan förefalla vara satta ur funktion. För övrigt kunna nya lagbestämmelser tillkomma, som i sin mån ha förmåga att förbättra tillståndet.

Om vi jämföra förhållandena i vårt land med dem i utlandet, skola vi finna, att myndigheterna, i åtminstone många av de europeiska länderna, vida kraftigare ingripa mot den sedliga urartningen, än vad våra myndigheter göra här hemma. Här måste brista någonting, och en utredning sådan som den här föreslagna skulle kunna bidra till att belysa, i vad mån lagstiftningen och lagarnas handhavande skulle kunna förbättras.

Så finnes det ett område till, där åtskilligt skulle kunna göras, och det är på upplysningens och uppfostringens område, i bemödanena att höja den moraliska livsuppfattningen. Detta sammanhänger med ett arbete, som naturligtvis är synnerligen svårt, men också synnerligen betydelsefullt, det nämligen att bibringa nationen och framförallt det uppväxande släktet insikten om faran av ett osedligt liv och om förpliktelsen att leva ett sedligt liv. Det gäller att hos alla uppfostrare inskräpa vikten av, att dessa å sin sida söka inplanta sedliga grundsatsar hos det uppväxande släktet. Detta återigen sammanhänger med åtskilligt annat. Jag tänker särskilt på de religiösa förhållandena. I samma mån som religiositeten sjunker i ett land, i samma mån sjunker också det moraliska tillståndet. Här möta vi sålunda någonting, som är av en mycket omfattande betydelse och av den art, att det förtjänar ett synnerligt beaktande.

I detta sammanhang vill jag påpeka ett par omständigheter. Det förekommer t. ex. en massa dålig litteratur. Jag har redan vidrört förekomsten av denna. Det upplysningsarbete jag åsyftar skulle då bland annat inrikta sig på att framhålla vad som kan vara fördärv-

bringande för det uppväxande släktet i den litteratur, som förefinnes, denna litteratur må sedan vara boklig litteratur eller tidningslitteratur.

Vidare borde man söka motverka dessa nöjestillställningar, som utöva ett så fördärvbringande inflytande på de unga. Vi känna alltför väl, huru en hel del sådana nöjestillställningar gå till — vi kunna läsa om det i pressen om icke annat. Det förekommer en mängd danstillställningar och åtskilligt annat i den vägen, som visst icke tyckes avse att bereda ungdomen en god förströelse utan helt enkelt gå ut på att genom att anordnas så rafflande som möjligt, samla största antal deltagare till dessa tillställningar, de må sedermera ha vilken utgång som helst för deltagarna själva. Vi behöva genom ett ihärdigt upplysningsarbete på detta område skapa en stark opinion emot sedeslösheten. Endast genom att man på det sättet skapar en stark opinion mot uselheten, kan man vänta något gagn av de andra åtgärder, som man vidtager, lagstiftningsåtgärder och sociala reformer. Det ena måste gå hand i hand med det andra. Man får icke dröja att göra det ena, medan man undångör det andra, utan det ena som det andra måste samtidigt verkställas. Endast i den mån man på sådant sätt systematiskt arbetar på förbättring i detta hänseende, endast i den mån kan man finna någon möjlighet att uträtta någonting.

Just därför att denna fråga är av så stor och djupgående betydelse, har jag ansett mig böra säga något i densamma. och jag har då för min del velat trycka på nödvändigheten av att något verkligen göres. Jag har velat med mitt ord bidraga till att vinna framgång åt den tanke, som ligger i motionen och utskottets betänkande, nämligen att man genom en utredning skall kunna komma ett stycke framåt på den väg, som leder till sedlighetsens höjande i vårt land.

För övrigt borde väl alla i denna kammare kunna vara med om, att något bör göras. De allra flesta av oss äro väl ändå fäder, och vi önska våra barn lycka och framgång i världen, och då böra vi väl också göra något för, att en sådan lycka skall komma att beskåras dem, och det kunna vi göra även därigenom. att vi bidraga till att röja undan de många stöttestenar, de många frestelser, som möta dem på deras väg genom livet, och göra detta så långt vi här i denna kammare ha möjlighet att göra det. För övrigt bör väl det vara en sak, som även oberoende av alla föräldrakänslor bör ligga oss om hjärtat, att främja det sedliga tillståndet i vårt land och skydda det uppväxande släktet. Det är tid på att vi göra någonting. De siffror, som finnas i motionen, visa, hur det för varje år med nästan fullkomlig regelbundenhet blir sämre och sämre. Det är därför nödvändigt. att de åtgärder, som vidtagas, icke dröja. Vi måste göra något med det första, som är oss möjligt. Låt oss därför icke skjuta undan frågan nu, när det finnes ett tillfälle att vid denna riksdag fatta ett beslut i frågan. Sveriges folkrepresentation får icke stå avvisande inför en för folkhälsan och för folkets framtida lycka så betydelsefull fråga som denna.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Ang. åtgärder
mot förefint-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.

(Forts.)

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! De socialdemokratiska utskottsledamöterna ha, såsom synes av betänkandet, tillåtit sig att i en reservation yrka avslag på den föreliggande motionen. Den föregående ärade talaren har här hållit en liten mäsja ungefär i samma stil som den han höll förra året då frågan behandlades här. Han påstår nu fortfarande, att den motivering för motionen, som förra året anfördes, och som utskottet inryckt även i år i detta betänkande, är så talande, att något borde göras i motionens syfte. Jag för min del ber att få säga, att sedan jag kom in i riksdagen har nätt upp aldrig någon motivering blivit så i grund skadskjuten och bevisad vara oriktig till sin grund och till sina statistiska uppgifter, som just den motivering, som låg till grund för fjolårets motion, och som nu återupptagits i år.

Detta års motionär i första kammaren lär väl vara så lagom glad åt att just denna motivering i år vidhäftats hans motion som ett bihang, ty den kan anses icke så litet komprometterande för ett aktstycke, som underskrivits av en professor i både juridik och filosofi. Han ämnar nu förebbringa sin motivering i första kammaren i ett anförande, vilket denna kammare tyvärr icke får del av, förrän frågan varit före och vi få läsa anförandet i protokollet. Den motiveringen lär väl knappast vara så lösligt uppgjord som den motivering, vilken låg till grund för fjolårets motion; vi skola hoppas det åtminstone.

Nu ondgör sig den föregående ärade talaren över de osedliga bilder och tidningar, som han säger förekomma. Ja, mina herrar, man kan verkligen ha rätt olika meningar om, vad som är osedligt i detta avseende. Jag minnes för några år sedan, huru en man starkt ondgjorde sig över Hasselbergs farfadern, som finnes uppställd i Humlegården, ett ondgörande, som synes mig vittna om en sällsynt sinnets råhet och alls icke om någon sedlighet, åtminstone enligt min uppfattning. När man går därhän i sedligt nit, att man riktar sig mot sådan konst, då får man bestämt vara en smula försiktig, innan man går med på förslag, som komma från motionärer med denna uppfattning.

Jag skall icke förlänga debatten vidare, ty det tjänar icke mycket till. Fjolårets förslag blev ju i kammaren avslaget med synnerligen stor majoritet, och sedan dess har, såvitt jag vet, ingenting annat inträffat än att det sedliga förfallet visat sig på ett område, som man helt visst icke alls når med de åtgärder, som motionären föreslagit. Tidningarna vittna ju nu dagligdags om ett moraliskt förfall, en sedlig urartning eller kanhända klarare uttryckt, en brottslighet mot goda seder, hos vissa individer inom vissa samhällsklasser, som verkligen äro mera upp-
rörande än den sedliga förvildningen på det sexuella området, vilken motionären säger sig huvudsakligen avse. Men, mina herrar, den sedliga urartningen kommer man nog icke till livs genom några tillägg till eller förändringar av strafflagens kap. 10 § 14, utan det skall vara andra åtgärder, som jag undrar om åtminstone

en del av dem, som förorda det nu föreliggande lagförslaget, verkligen skulle vilja vara med om att göra något nämnvärt åt. Det har alldeles riktigt, såsom lagutskottets ärade ordförande sade, visat sig en löslighet i rättsbegreppen och det vore synnerligen kärt för folket och landet, om denna löslighet, som visat sig sedan föregående år, kunde stävjas, och om nitet härför vore lika starkt, som det ger sig sken av att vara, då det gäller att göra något mot urartningen på det sexuellt sedliga området.

Jag skall nu icke vidare förlänga debatten, utan inskränker mig till att yrka avslag på motionen.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Det förhåller sig ju i själva verket så, som herr Schotte nyss sade, att lagutskottets behandling av ärendet i år varit synnerligen formell. Men huruvida han har någon rättighet att gentemot lagutskottet rikta den anmärkning, som han gjorde, det lämnar jag därhän. I fall lagutskottet gjort sig skyldigt till någon underlåtenhet i detta fallet, har han i alla händelser själv gjort sig skyldig till samma underlåtenhet, och herr Schotte är således fullkomligt lika medskyldig som någon annan, ty jag kan icke erinra mig att från hans sida gjorts den minsta ansats till att lägga frågan som han säger på en bredare bog och taga hänsyn till de synpunkter, som anfördes förra året. Det är i alla händelser överflödigt att här tala om att lägga frågan på en bredare bog. Det har framhållits från alla håll, att frågan redan förut är på en tillräckligt bred, kanske alltför bred bog.

Jag har för att återföra i minnet den debatt, som fördes här i fjol, läst igenom protokollet för densamma och jag får säga, att det verkade på mig så avskräckande, att jag för min del skall försöka att icke här på nytt riva upp den debatten. Då jag emellertid deltagit i utskottets behandling av frågan och således är medskyldig i dess beslut, anser jag mig pliktig att säga några få ord för att antyda, hur jag tänker mig saken.

Alla äro vi säkert eniga om att icke allt är som det skall vara, och den statistik, som kommit till synes i motionen, visar, att det råder allvarliga missförhållanden. Även om man, såsom det gjorts försök till, vill reducera dessa siffror rätt väsentligt, står det ändå tillräckligt mycket kvar för att man verkligen skall bli betänksam och undra, hur man skall få fram botemedel för allt detta. Ja, frågan om hur man skall få botemedel är ju nästan översködlig. Det förhåller sig nog i själva verket så, att orsakerna till allt detta äro »djupt liggande», som det står i motionen. De sammanhänga faktiskt med hela den moderna samhällsutvecklingen. Är det så, vilket jag anser fullt säkert, då skulle rätta sättet vara att söka vrida hela samhällsutvecklingen till rätta, men det är väl ändå ett företag, som överskrider våra krafter. Men om vi alltså icke kunna angripa problemet i dess helhet, så tror jag dock, att vi kunna göra något. Vi kunna gå de partiella reformernas väg och taga så att säga en

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Ang. åtgärder
mot förefint-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.
(Forts.)

liten bit i taget. För mig personligen framställer sig då såsom det förnämsta och viktigaste ungdomens fostran. Ungdomens fostran, det är ju ett problem, som är tillräckligt stort i sig själv. Det beror icke endast på våra skolor och vad som läres i dem, utan det beror kanske i ännu högre grad på hemmen, på hela den miljö, i vilken barnen och ungdomen växa upp. Härmed äro vi genast inne på hela denna oerhört stora, sociala fråga, av vilken man framhållit vissa delar, jordfrågan, bostadsfrågan, rusdrycksfrågan o. s. v. Men alla dessa saker ligga ju för övrigt, om icke under riksdagens behandling, så dock under utredning, och det är givetvis icke åt det hållet motionären syftar. Om jag läst motionen rätt, syftar den åt ett helt annat håll, nämligen att söka skydda ungdomen för de inflytelser, för vilka den är utsatt i det ena och det andra avseendet, särskilt i sexuellt avseende. Jag vet icke, huruvida det kan vara möjligt att skydda särskilt ungdomen i en stor stad för sådana förvillelser, att så att säga isolera den från sådana inflytelser. Men det har jag klart för mig, att skall det vara möjligt att kunna göra detta, och skall en undersökning i det fallet kunna komma till något resultat, så att man kan få fram ett botemedel, så tror jag, att det är nödvändigt, att vi äldre hjälpa till, och detta kunna vi endast göra genom att själva pålägga oss vissa restriktioner i det ena eller andra avseendet.

Jag tycker att denna tanke, att ålägga sig en viss återhållsamhet i ett och annat, icke borde vara främmande åtminstone för dem, som, då det gäller rusdryckerna, äro benägna och villiga att ålägga hela svenska folket en så kolossalt stark restriktion som ett absolut rusdrycksförbud skulle innebära. Om vi i någon mån skulle föra in denna tankegång på andra områden, såsom på det sedliga området, så tror jag att en undersökning i detta fallet skulle komma till ganska goda resultat. Om en undersökning sättes i gång under den förutsättningen och med den utgångspunkten, att vi själva i vår mån skola hjälpa till och föregå med gott exempel och ålägga oss vissa inskränkningar, så tror jag, att en sådan undersökning skulle bliva fruktbringande. Och då, som jag hoppas, en sådan undersökning om icke nu så dock i framtiden kommer till stånd, är det min livliga övertygelse, att man också skall komma fram på den vägen. Det är ur den synpunkten jag nu ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Löwegren: Herr talman, mina herrar! Det är ingalunda min mening att söka bortresonera och fullständigt reducera de fel, som möjligen kunna finnas i samtidens moraliska liv. Men jag tror, att dessa fel ha framställts i den motion, som här föreligger, i en mycket osammanhängande och ensidig form, så att man överdrivit vissa fel, medan man icke alls talat om vissa förtjänster. Jag tror också, att man till slut kommit fram med botemedel, som säkerligen icke hjälpa någonting alls. Taga vi nämligen närmare reda på vad det är för olika saker, man här

talat om, så är det nog i första rummet en del allmänna talesätt om den njutningslystnad och det nöjesbegär, som gripit tiden, och sedan kommer man till en av de naturligtvis mest diskutabla företeelserna, på det rent sexuella området, nämligen talet om de oäkta födelserna, och i samband därmed är man inne på frågan om lagöverträdelser sådana som våldtäkt o. dyl., vilka just stå i samband med de sexuella företeelserna.

Sedan sammanblandar man med detta sådana saker som talet om den sjunkande nativiteten, och man vill även därav draga slutsatser angående en degeneration hos vårt folk. Slutligen samlar man en stor klumpsumma av obetydliga lagöverträdelser mot offentlig myndighet, och man vill med denna klumpsumma ytterligare understryka den svartmålning, som redan förut givits.

Man har här på ett oformligt sätt sammanblandat förhållandena till ett kaotiskt virrvarr, och man måste därför taga ut de olika momenten vart för sig och se efter hur mycket sanning, som ligger i dem.

Vad först beträffar den sjunkande nativiteten, är den en företeelse, som troligen icke har något att göra med den sedliga förvillelsen, utan om den har med sedligheten att skaffa, kan man säga, att den snarare visar sedlig ansvarskänsla hos de sämre lottade, som förut satt ett för stort antal barn i världen, vilka de icke kunnat giva ordentlig uppfostran, men nu visa ökad ansvarskänsla, då de icke vilja låta barnen bli i brist på ordentlig uppfostran och för den skull begränsa barnantalet i sina familjer. Jag tror därför, att man först som sist fullständigt bör avskrivna frågan om den sjunkande nativiteten, då det gäller att behandla den sedliga förvillelsen.

Då man resonerar med sedlighetsivrarna här i landet, komma de i sista hand alltid tillbaka till talet om den oerhörda massan oäkta födelser, ty de måste medgiva, att vad de för övrigt ha att säga, är lösa talesätt, som icke reellt taget ha fog för sig, icke stödjade sig på reella uppgifter, och dessutom äro talesätt, som i nästan lika stor utsträckning använts i alla tider. Jag vill i det sammanhanget erinra om, att då denna fråga behandlades vid sommarriksdagen, drog herr Fabian Månsson fram en del utmärkt drastiska fall och visade med citat från Troels-Lund m. fl., hurusom man under alla tider hört samma jämmer över sedernas förvildning.

Om man tar fasta på vad som här skulle utgöra det reella underlaget, nämligen statistikens siffror, måste man naturligtvis säga, att det är en gammal företeelse i vårt land, att det funnits så oerhört många oäkta födelser. Det är på sätt och vis en beklaglig företeelse, men den har funnits så långt statistiken går tillbaka, och den har här i huvudstaden förr tagit sig betydligt svårare former än på sista tiden. Det är en sak, som kan förvåna, ty när det talas om oäkta födelser, vet man, att huvudstaden har att relativt uppvisa de flesta sådana födelser

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Ang. åtgärder
mot förefint-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.
(Forts.)

i hela landet. Men den utredning, som på senaste tiden verkställdes inom statistiska centralbyrån och handlar om utom äktenskapet födda barn, ger vid handen, att det åren 1801—1811 var relativt betydligt flera oäkta födelser i huvudstaden än det varit under de senare åren.

Hela frågan är svår att få ett grepp på, och statistiska centralbyrån framhåller, att det visst icke är alla, som se bara sedlig förvillelse i oäkta födelser, utan det har funnits en rad världsberömda vetenskapsmän, exempelvis de synnerligen framstående statistikerna Engel och von Oettingen, vilka ansett, att de utgöra en god värdemätare på det moraliska tillståndet i så måtto, att de tyda på kraft att föröka stammen även om det icke sker precis inom äktenskapet. Detta har jag anfört endast som bevis för hur oändligt olika denna företeelse uppfattas av olika tänkare och vetenskapsmän. Det finns för övrigt även en annan uppfattning, vilken särskilt hävdats av den amerikanske statistikern Carey, som anser, att ett relativt stort antal oäkta födelser utgör ett gott kriterium på ett samhälles höga moraliska ståndpunkt, när dessa födelser skulle tyda på, att preventiva medel, fosterfördrivning, prostitution och svårare former av sexuella utsvävningar vore mindre utbredda. Ur den synpunkten skulle sålunda de oäkta födelserna alls icke vara att betrakta som utslag av sedlig förvillelse, utan de måste bedömas på annat sätt.

Det är emellertid icke den saken, som det här väsentligen gäller, utan frågan, om de oäkta födelsernas antal är så högt i vårt land, att vi slå rekord i det avseendet, om vi över huvud äro det sämst ställda landet i Europa. Jag vill naturligtvis icke trötta kammaren med att upprepa den mycket noggranna och fullt riktiga kritik av den statistiska metod, vilken förut använts, som vid sommarriksdagen presterades av Rickard Sandler, utan jag vill endast understryka, att de synpunkter, som då framfördes, voro bara desamma som redan sedan länge accepterats inom den statistiska vetenskapen. De voro icke, som herr Lindman i en replik framhöll, att betrakta som lösa hugskott angående hur statistiken skulle behandlas, utan herr Sandler framlade blott summan av en gammal erkänd statistisk metodologi. Det är den metodologi, som användes hela världen över inom de statistiska verken samt också användes av Sveriges statistiska centralbyrå, när den nu äntligen gripit sig verket an att giva en modern framställning av de oäkta födelserna. Man sätter icke antalet oäkta födelser uteslutande i förhållande till folkmängden, ty då får man en missvisande siffra, eftersom ju frekvensen är så oändligt beroende på åldersfördelning och könsfördelning inom de olika länderna, utan man måste, för att få en riktig siffra, sätta de oäkta födelsernas antal i förhållande till antalet ogifta kvinnor i de år, då de över huvud kunna föda. Det var vår frjude statistiker Gustav Sundbärg, som först anlade denna synpunkt, och han räknade därvid väsentligen med åldrarna 15—50 år. Tar man de siffrorna, visar det sig, att vårt land icke befinner

sig så högt uppe på skalan; det slår icke alls rekord ifråga om utomäktenskapliga födelser, utan man finner, att Sverige överträffas av en rad olika länder. Vi stå med en genomsnittlig siffra av 22 på tusen, och den siffran ha vi hållit konstant ända sedan sjuttioalet. Det är således alldeles omöjligt att komma fram med påståendet, att det skett försämring i förhållandena, att vi här ha att göra med en sedlig förvillelse, som särskilt tagit form under de senaste årtiondena. Ty vår siffra för oäkta födelser är, som sagt, konstant ända sedan sjuttioalet, trots att vi kunna vara säkra på att under de senare åren flera fall av oäkta födelser inregistrerats än under 70- och 80-talen, ty noggrannheten från prästerskapets sida har vuxit år efter år. Medan sålunda Sverige har siffran 22 pro mille, se vi, att ett land, som den ärade motionären säkerligen anser stå på höjden av sedlig kraft, nämligen Tyskland, utvisar vida högre siffror. Genomsnittssiffran för tyska riket är 26, det ligger således med 4 över Sverige, och se vi på de olika staterna, finner man, att Preussen, detta sedligt berömda Preussen, står med samma siffra som vårt land eller 22. För Bayern är siffran 37, för Sachsen 41 och för Würtemberg 25, det vill säga dessa stater ha allesammans siffror, som överträffa vårt lands. Man har icke rätt, om över huvud statistiska undersökningar skola tillmätas någon betydelse, att här tala om, att Sverige slår rekord ifråga om antalet oäkta födelser. Och det är icke blott tyska riket utan en rad andra länder, som ha ett större antal oäkta födelser. Österrike uppvisar medelsiffran 42, vilken sålunda är nästan dubbelt så hög som vår; för Ungern är motsvarande siffra 41; för Danmark 23 o. s. v. — Detta är blott några siffror ur högen.

Med stöd av ovan anförda kan man fullständigt avskri-va talet om, att vi ha en sådan oerhörd massa oäkta födelser i vårt land. Antalet är för högt alltjämt, det skall gärna medgivas, antalet borde pressas ner. Man skulle önska, att vi komme till Irlands siffra, som är 9. Men man bör icke göra allt för stort väsen däröver, och säga, att vi ha det sämst ställt av alla länder. Man bör icke komma med svartmålningar, utan man bör hålla sig till de verkliga proportionerna.

Jag vill icke gå in på de andra argument, som framdragits av utskottet, och vilka vid sommarriksdagen blevo grundligt nedgjorda av herr Pettersson i Södertälje i denna kammare och av herr Alexanderson i första kammaren. Det enda man måste medgiva är att det blivit begångna ett märkvärdigt stort antal grövre sedlighetsbrott på sista tiden, men att dessa brott skulle stå i minsta samband med de företeelser, som motionären åsyftar, kan man med fullt skäl, i likhet med vad herr Alexanderson gjort, bestrida. Det sades i andra kammaren vid sommarriksdagen, att herr Widell under förstakammardebatten fullständigt nedgjort den kritik, som kom fram från herr Alexandersons sida. Jag har mycket noggrant läst igenom såväl vad herr Widell anförde som vad förut herr Alexanderson sagt, och jag

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Ang. åtgärder
mot förefint-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.
(Forts.)

måste säga, att den som gjorde medgivanden punkt efter punkt var just herr Widell. Hans svar var så långt ifrån nedgörande, att han i viktiga punkter fick understryka vad herr Alexanderson sagt, och han kunde näppeligen göra annat, eftersom han år 1906 skildrat hithörande förhållanden och eftersom av denna skildring framgår, att det icke var allt för dåligt ställt i kriminellt avseende här i landet, och eftersom han kort tid före sommarriksdagen i kriminalistiska föreningen kompletterat denna skildring.

Sedan jag nu reducerat de olika av sedlighetsivrarna andragna påståendena till deras rätta proportioner, vill jag likväl medgiva, att det finns en stor njutnings- och nöjeslystnad, som gripit omkring sig i vårt land, och på samma gång en viss trotsighet och upproriskhet, särskilt i smärre saker. Men vid sidan därav finnes i synnerhet hos underklassens ungdom en beundransvärd känsla av att vilja sköta sig ordentligt, att vilja göra någonting, att gå fram här i världen, att begripa hur tidsförhållandena gestalta sig. Det finnes en sedlig kraft just bland arbetarungdomen, vilken icke förefunnits i föregående tider och vilken just resulterar i. att denna ungdom vill arbeta sig upp till en högre social nivå.

Om vi emellertid betrakta den nöjeslystnad och det lyxbegar som finns, förefaller det mig, som om orsakerna icke äro svåra att upptäcka. Så fort det gäller levnadsförhållanden och levnadsvanor kommer nog sjukdomen ovanifrån. Det är alltid den så kallade överklassen, som markerat den sedliga nivån, som angivit tonen här i världen, och jag tror, att vi under de senaste årtiondena här i vårt land fått dåliga levnadsvanor inom en stor del av de högre klasserna. Detta står i samband med att man plötsligt på många håll fått ökade inkomster, vilka möjliggjort ett dyrbarare levnadssätt. Särskilt visar det sig i en sådan stad som Stockholm. Jag vill icke påstå annat än att även i vårt land finnes massor av välställda familjer med gamla förmögenheter, vilka väl veta att leva på förnuftigt sätt, såsom merendels fallet är med folk, som generation efter generation suttit inne med en bestämd förmögenhetsställning, men det finnes så oändligt många parvenyer, vilka svingat sig upp till stora inkomster, och det är denna parvenykultur, som satt sin prägel på Stockholm och drivit levnadsförhållandena otroligt i höjden. Det är denna typ, som man i första rummet bör söka komma åt, om man vill få till stånd sedlig förbättring i vårt land.

Nöjeslystnaden har smittat av sig något neråt, och det är helt naturligt, ty vi lida alltjämt under följderna av den folkomflyttning, som blivit en frukt av industrialismen. Industrialismen har åstadkommit en oändlig folkvandring från hembygden till nya trakter. Vi veta, att till exempel här i staden större delen av befolkningen icke är född i Stockholm, och så är det hela vägen utefter i vårt land. Det är en oändlig

vandring från landsbygd till stad och från den ena trakten till den andra, och det giver en viss rotlöshet åt den ensamme mannen och den ensamma kvinnan. Det giver dem ökad möjlighet att kasta sig in i nöjen och de falla lättare offer för sedliga förvillelser. Förr var hemmet i närheten, de hade bekanta och släktingar, vilka omgävo dem, och detta utgjorde en hämsko i vissa hänseenden. Nu är det icke så längre, utan en stor del komma att stå ensamma i världen, och de falla mycket lättare för frestelsen. Men detta är ett övergångsstadium. Vi befinna oss över huvud i en övergångstid och brytningstid i vårt land, en period, som står i industrialiseringens tecken. Inom kort, inom ett eller annat årtionde, ha vi emellertid troligen gått igenom denna övergångsperiod och kommit in i mera normala förhållanden igen.

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Om man söker påskynda denna utveckling och samtidigt göra den så förmånlig som möjligt för de lägre klasserna i samhället, söker förbättra bostadsförhållandena, befrämja nykterheten, skaffa nya hem på platser, dit arbetarna komma, över huvud försöker gå de sociala reformernas väg, då kan man — icke homöopatiskt, som en viss talare sade, utan på den enda möjliga vägen — få fram någonting, för att göra vårt folk lyckligare och bättre än det varit under de senaste årtiondena, och då kan man på den vägen minska nöjeslystnaden och lyxbegäret. Men att försöka gå fram med teatercensur och censur av bilder eller litteratur, det är att tillgripa de mest ärke-reaktionära medel, som aldrig visat sig kunna fylla måttet för god lagstiftning. Har man en gång fått en censor, som duger till något, får man andra gången en grovhuggare, som icke förstår att skilja mellan äkta och oäkta konst, äkta eller oäkta litteratur, och han censurerar ofta, blind som han är, i misshugg just den bästa konsten. Just det, som givit något nytt och värdefullt har träffats av censuren, varemot det verkligt odugliga och osedliga fått passera.

Kommer man sedan till frågan om skärpta straffbestämmelser, måste det sägas att dessa äro, om något, socialt kvacksalveri. De nytta icke ett dugg. Det är — som då man förr i världen slog åder så fort någon var sjuk — en gammal kur, som icke duger.

Trots att det är bedrövliga förhållanden, som råda, nog kunna de botas av sig själva, om man genomför sociala reformer, men icke kunna de botas genom sådana kvacksalverimedel, sådana som skärpning av strafflagstiftningar.

Herr Lindhagen: Sedligheten är en fråga, som mänskligheten sysslat med i många tusen år, den är beroende främst av upplysning hos alla samhällets medlemmar. Vi böra öka upplysningen till inre och yttre frihet och ändra våra bristfälliga institutioner och bereda tillfällen att gå framåt i den riktningen. Sålunda erfordras

Ang. åtgärder
mot förefin-
liga missför-
hållanden med
avseende å
det sedliga
tillståndet i
riket.

(Forts.)

genomgripande reformer i jordfrågan, bostadsväsende, arbetarskydd, nykterhet, fredsfrågan och på en myckenhet andra sådana områden.

Jag var med om att förra året begagna motionens kläm som underlag för att föra fram ett yrkande, gäende i den av mig nu angivna riktningen, och jag gjorde det så mycket hellre, som motionärerna i allmänhet motarbetat eller ställt sig ganska avvisande gentemot alla sådana reformer, som jag talade om, och jag tyckte därför, att det var så mycket större anledning att framhäva den rätta sidan av saken. Men det visade sig, att även en sådan reservation väckte missförstånd, och det har lärt mig, att man icke bör på en grund, som icke uppbär från roten vad man vill framhålla, bygga ett förslag, som icke överensstämmer med motionens verkliga anda. Därför ber jag att i korthet med åberopande av vad herr Pettersson i Bjälbo yttrade om det avskräckande i den diskussion, som fördes förra året, få yrka bifall till reservationen eller sålunda avslag på motionen och utskottets hemställan.

Herr Welin: Endast några få ord. Jag vill först gentemot herr Persson i Norrköping säga, att jag icke uppträdde i denna fråga i fjol, och följaktligen förlorar det sin betydelse, som han nämnde i det fallet.

Herr Persson i Norrköping sade, att det finns annan brottslighet i samhället, som det kan vara skäl att ingripa emot, och han syftade därmed på de ledsamma förhållanden, som förekommit under senaste tiden i vårt land. Häremot vill jag säga, att detta att peka på denna sak är bara svepskäl för att komma ifrån den föreliggande frågan. Därför att det finns ett ont, som man vill ingripa emot, får man väl icke förneka, att man bör ingripa mot ett annat ont, som finns i samhället. För övrigt är det onda, som han åsyftade, mycket färskt, och man kommer nog mycket snart att vidtaga åtgärder emot detsamma.

Jag begärde ordet egentligen med anledning av, att herr Löwegren talade om, att det skulle varit ungefär lika illa ställt i sedligt hänseende i forna dagar, och, såvitt jag förstod honom rätt, att de oäkta födelsernas antal varit lika stort under 70-talet som det nu är. Jag vill emellertid påpeka, att man av den officiella statistiken finner, att de oäkta födda i procent av hela antalet födda under perioden 1751—1760, den första, från vilken vi ha statistik, utgjorde 2,37. Siffran steg under perioden 1871—1880 till 10,36 och befinner sig under sista året, som statistiken omfattar, nämligen 1911, vid 14,82. Denna stegring har gått undan för undan, år för år. Jag vill till sist med hänsyn till den statistik herr Löwegren anförde beträffande de oäkta födda i olika länder säga, att jag icke haft tillfälle att kontrollera densamma, och jag hörde icke heller vilka beräkningsgrunder han använde, men vi kunna icke jäva den statistik, som finnes från de olika länderna i »Statistisk årsbok», och som visar antalet oäkta födda i procent av samtliga födda, och det antalet år för vårt land det största i alla länder. Visserligen kan detta procenttal genom åtskilliga manipulationer reduceras, men i alla fall är det på

det sättet, att vårt land har ett ganska betydande antal oäkta födda, och det är detta som gör ställningen så bekymmersam. Vi kunna icke helt och hållet reducera bort dessa synnerligen ogynnsamma siffror.

Med det anförda har jag velat påpeka, att vad de oäkta barnen angår, en ständig ökning visar sig, och att vi icke helt och hållet kunna reducera bort de ledsamma siffror, som finnas i statistiken.

Ang. åtgärder mot förefintliga missförhållanden med avseende å det sedliga tillståndet i riket.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 11.

Härpå föredrogos vart efter annat:

lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagbestämmelser angående ordnande av brandväsendet å landsbygden; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 49 under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående ålderstillägg åt ett kvinnligt biträde i socialstyrelsen; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsättning av tjänster vid länsstyrelsen i Stockholms län m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 128, med förslag till ändrad lydelse av § 18 mom. 2 i förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket;

nr 129, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, till lag innefattande vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit och till lag om ändrad lydelse av 11 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;

nr 132, angående ändrad lydelse av § 15 i nådiga kungörelsen den 18 juni 1910 angående avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning; samt

nr 133, angående förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegiet.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 13.

Efter härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om efterskänkande av kronans rätt till dana arv efter Christina Molin i Härnösand, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Ang. fast
anställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om beredande av förbättrad ställning åt vissa å domsagornas kanslier anställda skrivbiträden.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 11, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta utreda på vad sätt skrivbiträden, som vore i domsagornas kanslier på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrivarbete, skulle kunna erhålla fast anställning med rätt till sjukhjälp, semester och pension eller åtminstone vissa skäligen förmåner, samt för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Nilsson* i Kabbarp, *Anderson* i Råstock och *Ingvarson*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade

Herr *Nilsson* i Kabbarp: Herr talman! Jag är fullt medveten om, att det är en ytterst vansklig sak, som herr *Lindhagen* här för andra gången bragt på tal. Atskilliga svåra betänkligheter resa sig mot hans strävan att tillgodose de i domsagornas kanslier anställda skrivbiträdenas intressen. När herr *Lindhagen* vid 1914 års senare riksdag väckte samma motion som den nu här föreliggande, blev han också fullkomligt ensam. Icke ens hans vänner bland de yttersta på Norrlandsbänkarna följde den ropande rösten. Inom statsutskottet möttes han av ett kompakt motstånd, och här i kammaren blev han lika ensam. Han tilltrorde sig icke ens att begära votering. Och då herr *Lindhagen* nu kommit tillbaka, är han ensam liksom i fjol. Inte ens herr *Hage* har dristat sig att instämma i motionens *syfte*. Då förstår man! Och dock har jag här i min ringhet begärt ordet för att om möjligt förleda kammaren att bifalla motionen. Inom statsutskottets tredje avdelning har jag och min närmaste partikamrat, herr *Anderson* i Råstock och vår högt värderade suppleant herr *Strid* — som eljest är en fridens man — stritt, eller kanske jag hellre bör säga *stretat* så gott vi kunnat för

herr Lindhagens motion. Men både där och i det samlade statsutskottet vordo vi jämmerligen slagna. Icke ens våra äldre och förnämligare partikamrater inom utskottet lyckades vi få med oss. Och nu stå vi här inför kammaren såsom ståndaktiga tennsoldater, vi tre, som icke hava något överdrivet politiskt anseende att riskera, och det är kanske just därför som vi våga att göra det. Herrarna må nämligen icke tro, att vår värderade kamrat herr Strid uppgivit striden, fast hans namn ej står antecknat på den blanka reservationen. Det lär vara ett misstag i statsutskottets kansli, som gjort att herr Ingvarson kommit dit i herr Strids ställe. Till nästa år, i fall herr Lindhagen då framhårdar, tänker jag det blir fler som komma dit — och då icke genom något misstag.

Ty denna motion har verkligen, tyckes det mig åtminstone, det sammanhang med den sociala etiken, som min förträfflige företrädare i statsutskottet, herr Nils Edvard Lindberg — vars för tidiga bortgång från denna kammare alla som kände honom livligt beklaga — i föl sade sig absolut icke begripa. Vi hava här en stor skara arbetare i statens indirekta tjänst, vilkas ställning alltid är osäker och i många fall bekymmersam. Deras arbete är nödvändigt för rättsväsendets gilla gång. Deras avlöning och arbetsvillkor påkalla därför, tyckes det mig, statsmakternas uppmärksamhet. Och taga dessa en faderlig omvårdnad om häradshövdingarna, så borde de också kunna ägna någon del därav åt häradshövdingarnas skrivbiträden.

Men, invänder man, staten har åt häradshövdingarna anslagit förvaltningsbidrag och sportler och så mycket i övrigt av den snöda mammon, så att de själva borde kunna rundligen avlöna sina skrivbiträden, vilka i första hand äro *deras* biträden och icke statens. Denna invändning är nog så riktig, men jag undrar, om den betyder så mycket. Riksdagen har tidigare icke låtit en liknade invändning hindra sig från att på ett annat område lagstifta till förmån för de mest underordnade. För några år sedan fanns det i de centrala ämbetsverken och i andra statens verk och inrättningar en mängd biträden, som hade det lika bekymmersamt som de biträden, om vilka denna motion handlar. De hade det tråkigaste och mest tröttsamma arbete. renskrivning, maskinskrivning och dylika sysslor. De voro ämbetsmännens enskilda biträden och avlönades av dem med medel, som statsverket anslagit, s. k. renskrivningspengar. Orkade vederbörande ämbetsman själv fullgöra renskrivningsarbetet, så skaffade han sig en liten extra förtjänst, och renskrivningsanslaget förvandlades till en sportelinkomst för honom. Jag vet verkligen icke, om någon här i riksdagen förut sökt komma dessa biträden till hjälp i deras betryck. Men det vet jag, att en vacker dag var det herr Lindhagen, som för deras skull slog alarm. Det blev skrivelse till Kungl. Maj:t, och det blev utredning och allt detta, som tillhör en god parlamentarisk ordning. De kvinnliga skrivbiträdena blevo förvand-

*Ang. fast
anställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.
(Forts.)*

Ang. fast
anställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.
(Forts.)

lade till ordinarie befattningshavare med en sådan anställnings alla förmåner, och nu hava vi överallt i verken en mängd dylika ordinarie kvinnliga skrivbiträden i olika grader. Man anser dem överallt outhärliga, och vart man kommer i verken hör man ingenting annat än lovord om deras arbete, om deras pliktstrohet och duglighet. Ja, inom andra och tredje graden händer det, att dessa kvinnliga skrivbiträden äro i sitt ofta högt kvalificerade arbete så styva, att de stuka de juridiskt utbildade amanuenserna och därför också blivit kallade »amanuenspinor».

Innan denna för staten nyttiga och för vederbörande biträden kärkomna reform genomfördes, stretade man visserligen på sina håll emot så mycket som möjligt. Och när riksdagen begärde utredning i ärendet, så skrev den icke *fast* anställning åt dessa biträden, utan man skrev endast, att man undrade, om de icke kunde få en *fastare* anställning, d. v. s. fastare än deras förutvarande. Man använde ett vidare och vagare ord för att icke binda sig. Så försiktig var man då, och så försiktiga kunna vi ju också vara nu, om vi eljes finna det skäligt att hjälpa dessa icke juridiskt utbildade biträden i domsagornas kanslier, vilka ju även äro statens ämbetsverk.

Man invänder, att den reform, som herr Lindhagen begär, icke går så lätt att genomföra som den reform, varom jag nu erinrat, och att den svårigen kan genomföras annat än i samband med en allmän reglering av domhavandenas avlöningsförhållanden. Sekreterarnas renskrivningspengar voro lätta att indraga och förvandla till ordinarie löner åt skrivbiträdena, men härads-hövdingarnes sportler äro av annan art, och dem är det icke så lätt att komma tillrätta med. Inom utskottets avdelning försökte vi verkligen taga reda på, hur det förhåller sig med den saken. Och våra forskningar ledde till det resultatet, att härads-hövdingarna äro skyldiga att när som helst underkasta sig den minskning eller förändring av sportlerinkomsten, som statsmakterna behaga föreskriva. Det är ju möjligt, att jag tar fel härutinnan, det är möjligt att utskottets avdelning icke gjort tillräckligt grundlig undersökning i det stycket. Men jag tänker, att statsmakterna icke sakna medel att klarera saken, om det skulle behövas.

Man säger vidare, att förhållandena på detta område äro så växlande, att man icke kan träffa något generellt avgörande. Det finnes härads-hövdingar, som icke behöva något biträde alls av den art som det här är fråga om, och somliga reda sig med blott tillfälliga biträden. Somliga biträden ha litet att göra och följaktligen ringa ersättning, andra åter ha jämn sysselsättning och stå sig ganska bra, ja ibland kanske till och med mycket bra. Härtill vill jag svara, att icke är det min mening, och förmodligen icke heller motionärens, att skapa ordinarie tjänsteinnehavare, där det icke behövs. Vi tänkte, att utredningen skulle giva vid han-

den, huru arbetsförhållandena gestalta sig på detta område, och sedan bleve det möjligt att tillgodose dessa biträden med de förmåner, som lämpligen kunde komma i fråga. På åtskilliga håll torde säkerligen skäl förefinnas att ge biträdena en verkligt fast anställning. På andra håll, där arbetet är mera tillfälligt, kunde man t. ex. genom fastställd taxa eller på annat lämpligt sätt tillförsäkra biträdena skäligen ersättning. Nog finnes det utvägar, därest man finner saken behjärtansvärd. Enligt vad motionären meddelat mig, har man vid Stockholm rådhusrätt kunnat ordna motsvarande arbetsförhållanden, fastän det där restes samma hinder och yppades samma betänkligheter som här i riksdagen.

Man invänder också, att då det för närvarande pågår en förberedande utredning rörande en allmän rättegångsreform, så kan det icke vara lämpligt att föranstalta en särskild utredning i det nu angivna syftet. Härpå svarar motionären, att utredningen om rättegångsväsendets reformering pågått med allenast korta uppehåll under 100 år, utan att detta ansetts utgöra något hinder för att under tiden tillgodose domhavandenas behöriga fordringar på av tidsförhållandena påkallade anställningsförmåner. Med minst lika mycket fog kunna de svagaste statstjänarna göra anspråk på att staten även skall räcka dem en faderlig hand. Förmodligen dröjer det en mansålder, innan den stora processreformen blir löst, men att låta ifrågavarande biträden vänta så länge, om eljes deras sak befinner sig vara rättvis, vore väl ändå för mycket; och motionären säger icke utan skäl, att det vore ett blodigt hån.

Till sist söker utskottet skrämja oss med de vittomfattande konsekvenser, som ett bifall till motionen skulle draga med sig. Om vi skulle taga hand om biträdena i domarekanslierna, så måste vi fortsätta på den inslagna vägen och även taga hand om andra slag av biträden, t. ex. de hos fögderiförvaltningens tjänstemän anställda. Ja, det kan ju vara möjligt. Men vore det att misstycka? Böra vi avhålla oss från att reformera, därför att en reform föder nya reformkrav? Jag tror icke det. Men det blir så dyrt, fruktar man. Ja, det beror på riksdagen själv. Vill riksdagen slösa, så blir det dyrt, men vill riksdagen vara förståndig, så kan den här göra en ganska omfattande och god reform utan någon större kostnad för statsverket.

Ja, mina herrar, ni ha kanske någon gång, ni liksom jag, förnummit klagomål över det sätt varpå ärendena expedieras i våra domarekanslier. Det går inte alltid så fort och så bra som allmänheten kunde önska. Detta beror därpå, tänker jag, att arbetsförhållandena icke äro så väl ordnade, varken beträffande de juridiskt utbildade biträdena eller beträffande de icke juridiskt utbildade. Jag tror därför icke det skulle skada att till Kungl. Maj:t avlåta en liten skrivelse om utredning och eventuellt åtgärder i motionens syfte.

Herr talman, på grund av vad jag nu haft äran framföra, skall jag be att med en liten förändring av motionens kläm — där motionären nöjt sig med ett »på vad sätt» bifogar jag ett »huru-

Ang. fast anställning åt skrivbiträden ä domsagornas kanslier.
(Forts.)

Ang. fast
anställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.
(Forts.)

vida»: och där motionären föreslår en »fast» anställning, nöjer jag mig med en »fastare» anställning — få hemställa, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta utreda, huruvida och på vad sätt skrivbiträden, som äro i domsagornas kanslier på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrivarbete, må kunna erhålla fastare anställning med rätt till sjukhjälp, semester och pension eller åtminstone vissa skäliga förmåner, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Häruti instämde herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Anderson* i Råstock, *Strid* och *Hage*.

Herr *Odqvist*: Herr talman, mina herrar! Som redan här framhållits, har riksdagen förut givit en fastare ställning åt vissa skrivbiträden. Frågan gäller nu, om kammaren vill skriva till Kungl. Maj:t med anhållan, att medel skola anslås till ersättning åt de fasta biträdena vid häradsrätternas kanslier. Då man nu vet, att domhavandena i allmänhet ha lön och sportler och dessutom arvode för skötseln av kanslierna, vore det väl egendomligt, om staten nu skulle anslå särskilda medel för dessa biträden, som domhavandena ha skyldighet att avlöna, och vartill de även ha medel.

Nu är förhållandet också det, att ett bifall till förslaget kan ha stora konsekvenser med sig. Det är ej blott domhavandena, som ha skrivbiträden, ty, om man går till fögderiförvaltningens tjänstemän, kronofogdar och häradsskrivare, så finnas hos dem anställda både lösa och fasta biträden, och säkert är, att, om vi skulle anslå medel till domsagornas kanslier, skulle det ej dröja länge, förrän det komme framställningar även från det håll, jag nämnde.

Nu nämnde reservanten, att riksdagen gått denna väg förut, nämligen i fråga om skrivbiträden vid statens verk, och det är riktigt. Det fanns emellertid medel anslagna, jag vill minnas 60,000 kronor, till dessa skrivbiträden. Den saken ordnades till följd av herr *Lindhagens* upprepade förslag. Men det är stor skillnad mellan att giva fast anställning åt dessa biträden i statens verk och att anställa fasta biträden i domsagornas kanslier, där medel utgå av staten för dessa biträdens avlöande. Jag tror därför för min del, att detta icke kan ordnas med mindre än, att häradshövdingarnas löner regleras, och det vet man, att häradshövdingarna själva icke äro mycket angelägna om. Jag tror mig veta, att det för några år sedan var ett sammanträde här i Stockholm med alla domhavande i riket för att förhandla om en ändring av löneförhållandena. Men vid närmare eftertanke avstodo de därifrån, emedan de ansågo, att de därigenom skulle få minskade inkomster.

Herr *Lindhagen* var, som sagt, förut ensam i denna sak, men nu har han fått tre reservanter med sig, så att det nu kan hända, att kammaren kommer att antaga herr *Lindhagens* förslag denna gång. Vill andra kammaren anslå medel för att avlöna biträden hos domhavandena, som ofta sitta med 10, 15 ja 16,000 kronors inkomst, så

må det gärna ske för mig. Emellertid yrkar jag bifall till utskottets förslag.

*Ang. fast
anställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Herr Nilsson i Kabbarp har väsentligen bemött utskottets yttrande och erinrat om de skäl, som ligga till grund för motionen, och jag behöver därför ej upprepa dem. Jag vill endast tillägga något med anledning av den siste talarens anförande.

Våra strävanden böra väl gå ut på att bereda alla landets medborgare social trevnad och drägliga existensvillkor. På den vägen går man fram, och staten går i spetsen för sina tjänstemän. Nu har staten även berett skrivbiträdena en fast och varaktig ställning, men man har därvid glömt bort skrivbiträdena vid domsagorna. Domsagornas kanslier äro ju också statens ämbetsverk, och lika väl, som man reglerat de andra verken, bör man reglera dessa. Det är lika mycket synd om ett skrivbiträde, ifall han ej har en någorlunda trygg ställning, om han är anställd vid en domsaga, som om han är anställd vid ett annat verk. Det är således en klar konsekvens detta av riksdagen förut fattade beslut, och jag tror ej, att man på grund av de gjorda formella invändningarna har rätt att vara inkonsekvent i statens verksamhet för att bereda de särskilda medborgarna en tryggad ställning.

Jag vill således betona, att dessa skrivbiträden vid domsagornas kanslier äro alldeles nödvändiga för den statens verksamhet, som där bedrives, och det har därför också länge varit ett problem att få till stånd ett särskilt domsagokansli, och kommer detta till stånd, så kommer riksdagen ändå in på denna sak att förse kansliet med nödiga skrivbiträden. Man kan säga, att redan därigenom, att det utarbetats ett sådant förslag, har man givit på hand, att frågan är ett statsintresse, och jag vill tillägga, att den även är ett människointresse. Och därför att den det är, kan man ej dröja så länge som till den stora rättegångsreformen. Herr Nilsson påpekade, att, så snart det gällt domhavandena, har man aldrig ansett sig böra avvakta en rättegångsreform, och varför skall man då ej hjälpa de svagare på samma sätt?

Nu är det så, att domhavandena ha en del sportler, med vilka de avlöna dessa skrivbiträden. Ja, men detta utgör ingen anledning att låta skrivbiträdena ha det så dåligt som helst. Domhavandena ha ingen skyldighet att bereda dem pension, att bereda dem sjukhjälp, som staten tillförsäkrat domhavandena själva och alla andra tjänstemän. Det förhåller sig här på alldeles samma sätt som vid rådhusrätten i Stockholm. Stadsnotarierna, numera kallade assessorer, ha ungefär samma sportler som häradshövdingarna och med dem avlöna de skrivbiträdena, vilka de förut enskilt anställde. Nå, hur har det ordnats inom Stockholms rådhusrätt? Jo, stadsfullmäktige, som äro den avgörande myndigheten, ha, likaledes efter motion av mig, skaffat dessa skrivbiträden en fast anställning med bibehållande av assessorernas sportler. Det har gått till så, att dessa befattningshavare fortfarande äro skyldiga att med sina sportler be-

Ang. fast
anställning åt
skrivbiträden
å domsagornas
kanslier.
(Forts.)

kosta den övervägande delen av avlöningen för skrivbiträdenas arbeten, och magistraten har endast fått rätt att fastställa taxor för betalningen så att skrivbiträdena icke skola gå under vad som är skäligt. Men dessutom har Stockholms stad ansett sig böra ingripa för att bereda även dessa befattningshavare, som ha lika stor rättighet till en människovärdig tillvaro som assessorerna och lika stor rätt till en fast ställning, rätt till sjukhjälp, pension och ordinarie anställning, så att de ej kunna godtyckligt avskedas. Den ordinarie anställningen består däri, att de förordnas av verket och ej som förut enskilt av stadsnotarierna. Och omsorgen om pension och sjukhjälp har staden själf också övertagit, enär detta är något assessorerna ej äro skyldiga att bekosta, deras sportler äro ej till för detta.

Om det således är så, att man nu ej kan på något sätt omorganisera häradshövdingarnas löneförhållanden, kan ju naturligtvis, om viljan eljest är god, förfaras på samma sätt med skrivbiträdena vid domsagorna, som Stockholms stadsfullmäktige gjort med skrivbiträdena i rådhusrättens olika avdelningar. Och jag tror, att, om jag ej misstager mig, man på vissa håll inom statens ämbetsverk förfarit på liknande sätt med den fasta anställning, som man där berett skrivbiträden. Det är således ej meningen, att häradshövdingarna skulle behålla sina sportler och staten övertaga avlöningen för arbetet, utan meningen är att reglera förhållandena så, att med dessa sportler fortfarande skola av häradshövdingarna betalas biträdenas avlönande, men att biträdena dessutom skola få en fast anställning, att om möjligt också skola fastställas taxor, efter vilka häradshövdingarna äga att rätta sig, och slutligen att staten skall betala pension och sjukhjälp åt biträden, som ha en stadigvarande sysselsättning och äro föra verket behöfliga. Det går ej an i längden att på detta sätt skjuta undan vissa befattningshavare.

Nu har utskottet yttrat, att dessa biträden äro av synnerligen växlande slag, från biträden, som uteslutande äro sysselsatta med renskrivning, till biträden, som äro betrodda arbete av ganska krävande natur. Jag förstår ej, vad utskottet menar. Detta visar ännu mera behovet av att utreda saken och göra skillnad på biträdena samt bereda dem olika ställning, såsom det skett i andra verk, där det finnes kontorsbiträden, som de högre kallas, och rena skrivbiträden, vilka utgöra den lägsta klassen.

Jag vill även fästa uppmärksamheten på en annan sak. I dylika utlåtanden, som statsutskottet avlåter, hänvisar alltid utskottet beträffande de skäl, som motionären anfört, till motionen. Men sedan kommer utskottet med sina egna skäl, vilka naturligtvis väga ofantligt, ty det är det enda, som herrarna läsa, och motionärens skäl brukar man icke taga kännedom om. De finnas ej i utskotts-
betänkandet, och sällan orkar man leta reda på motionen med de många sysselsättningar, som en riksdagsman har med alla frågor. När ett sådant betänkande kommer fram, få herrarna därför endast reda på utskottets skäl men ej motionärens. Detta sker av besparings-
skäl, men i längden blir det icke någon besparing. För det första komma motionerna oftare fram, och de skola även tryckas och de-

batteras många flera gånger, och för det andra blir det mera nödvändigt, då utskottet gör på detta sätt, att motionären i kammaren uppprepar sina skäl. Därigenom uppstår ofta ännu större tryckningskostnad. Snålheten bedrager därvidlag visheten. Men denna ordning gör också, att utskottet ofta tilltror sig, såsom i detta fall även skett, på ett bekvämt sätt endast ordagrant åberopa sina skäl från en föregående riksdag, utan att taga den ringaste hänsyn till den vederläggning av dessa skäl, som motionären gjort sig möda att söka åstadkomma i den senaste motionen. Det kan utskottet tillåta sig, då denna kritik av dess skäl ej finnes intagen i betänkandet, men det är ett mekaniskt sätt att behandla dessa saker.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till den hemställan, som formulerats av herr Nilsson i Kabbarp.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till det förslag, som under överläggningen framstälts av herr Nilsson i Kabbarp; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det förslag som under överläggningen framstälts av herr Nilsson i Kabbarp.

Omröstningen utföll med 123 ja mot 83 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning, i vad mån hos statens verk och myndigheter personer äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete m. m.

Ang. fast anställning åt personer sysselsatta med städning m. m. hos statens verk.

I en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 12, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka, i vad mån hos statens verk och myndigheter personer vore på ett stadigvarande sätt syssel-

Ang. fast
anställning åt
personer sys-
selsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.

sätta med städnings- och rengöringsarbete, samt därefter överväga i vilka fall och under vilka förutsättningar dylika biträden borde tillerkännas fast anställning eller åtminstone vissa skäliga med anställning förbundna förmåner såsom rätt till sjukhjälp, semester eller pension.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av hrr *Kvarnzelius*, *C. G. Ekman*, *A. C. Lindblad*, *Rydén* i Malmö, *Nilsson* i Kabbarp, *Anderson* i Råstock, *Strid* och *Ingvarson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning beträffande de inom de centrala ämbetsverken med avseende på städnings- och rengöringsarbete m. m. förefintliga arbetsförhållandenas omfattning och art i avsikt att utröna, huruvida ändring borde vidtagas i sättet för anställandet av de personer, som utförde berörda arbete eller vissa förmåner utöver de nu utgående dem beredas.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Anderson* i Råstock, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att understryka några synpunkter som i motionen anförts och som synas mig vara av den beskaffenhet, att utskottet bort komma till ett annat slut än det gjort i sitt betänkande här.

Det är ju så, att man får lov att erkänna någonting som motionären här har sagt, nämligen att dessa som uträtta detta arbete äro människor och äro i behov av litet omsorg från myndigheternas sida och i detta fall även från riksdagens sida. Jag har icke kunnat komma ifrån det och jag har funnit, som jag sade nyss, att det är åtskilligt annat också av det motionären anført som är ganska talande. Det har under debatten inom utskottet påpekats, att det skulle vara alldeles galet att giva sig in på att skapa en ny statstjänarekår även av dessa kvinnliga arbetare som syssla med här ifrågavarande arbete, men jag kan för min del icke finna, att det är att skapa någon ny kår. Kåren finns ju där redan, och det är bara fråga om att giva denna en något hyggligare och något mänskligare ställning än den för närvarande har. Det är ju på det sättet, att när det har anlitats kvinnliga arbetare på andra håll för det ena eller andra slaget göromål, så har man också sagt likadant: icke behöva vi gripa in härvidlag; det är bäst som det är. Jag skall då tillåta mig påpeka just någonting som motionären också vidrört, nämligen vagnstäderskornas ställning vid statens järnvägar, och jag kan peka på det så mycket mera som liknande förhållanden äro rådande vid de enskilda järnvägarna, där man också till en början drog sig, då personalen framförde frågan om att få sina förhållanden något reglerade. Men deras

krav växte sig starkare och starkare och tog sig slutligen sådana uttryck, att vederbörande fann det vara klokt att höra på vad denna åsidosatta tjänarekår hade att säga också. Personalen kom nämligen att gå in i samma organisation som övriga arbetare vid verket ifråga, och då gick det an att låta tala med sig, och det gick också an att åstadkomma någonting. Det är ju klart, att man knappast kan ifrågasätta någon liknande möjlighet i detta fall, då det knappast finnes någon organisation som skulle kunna så att säga lämpa sig härvidlag. Men jag har velat påpeka hur det gick vid de enskilda järnvägarna och vid statens också, för att påvisa att det dock finns åtskilliga möjligheter att komma fram och att det har av den stora massan andra tjänsteinnehavare ansetts vara ett fullkomligt rättvist krav som burits fram. Ty i annat fall kan ni vara övertygade om, mina herrar, att man icke kunnat påräkna något stöd.

Sedan har det sagts här från utskottet tidigare och nu också förresten, då det hänvisar till vad som sagts förut, att det någon gång brukats giva pension och även understöd åt sådana här befattningshavare. Rörande den saken skall jag be att få säga, att jag är av den uppfattningen, att det är vida bättre, om sådana här saker kunna ordnas enhetligt och centralt så att säga, än att låta det bero på slumpen om vederbörande befattningshavare har möjlighet att finna den rätta vägen att komma fram på och få några åtgärder vidtagna för sin räkning. Jag skall dessutom be att få påpeka utöver vad motionären sagt här om svårigheten att kunna så att säga hitta vägen, att det kan rent av ur ekonomisk synpunkt många gånger vara minst lika fördelaktigt, om det vore ordnat enhetligt. Det är inga obetydliga kostnader som ett framförande av exempelvis en proposition om ett mindre understöd till en arbetare av det ena eller andra slaget drager. Jag tror icke jag säger för mycket om jag säger, att i vanliga fall drar ett årligt understöd på några hundra kronor det beloppet kanske flera gånger om, innan det blir klart att betala ut. Det är också ett skäl som varit ganska talande för mig, då jag tagit ställning till denna motion, och jag kan icke hur jag än ser saken finna annat, än att det är ett rättvist och mänskligt krav som av motionären här burits fram och att det även ur praktisk och reell synpunkt är klokt, att någonting vidtages för att ordna förhållandena på detta område. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Sedan herr vice talmannen nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar anförde

Herr Odqvist: Herr vice talman, mina herrar! Det förslag som här föreligger från herr Lindhagen har utav honom förut framförts vid tvenne riksdagar. I hans förslag ingår, att det skulle vara fast avlönade städerskor vid statens verk och även hos statens myndigheter. Reservanterna ha här ändrat klämman och inskränkt frågans omfattning till de centrala verken. För min del anser jag det crimligt, att dessa städerskor, som några timmar om dagen ha denna

Ang. fast anställning åt personer samsatta med städning m. m. hos statens verk.
(Forts.)

Ang. fast
anställning åt
personer sys-
selsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.
(Forts.)

syssetsättning, skola fast anställas och beredas fasta löner samt pension m. m.

Nu vill jag säga gent emot den reservant som senast hade ordet, då han talar om statens järnvägars vagnstäderskor, att de ha icke den där lösa befattningen utan äro mera fast anställda; de ha sin lön och naturligtvis även då rätt att åtnjuta pension. Vad beträffar entreprenadsystemet här vid städningen som klandrats, så tillgår det på det sättet att chefen för verket uppdrager åt en vaktmästare eller en vaktmästarhustru att på eget ansvar sköta städningen. Och det är enligt mitt förmenande alldeles nödvändigt att så tillgår, ty i ämbetslokalerna ligga ju en mängd böcker och handlingar, som icke kunna läggas undan för varje gång, och då är det nödvändigt att ha en person som ansvarar för detta. Man kan icke taga vad folk som helst för att sköta dessa befattningar. Och skulle man draga ut konsekvenserna av ett sådant förslag som detta av herr Lindhagen framställda, så bleve det en stor statstjänarekår icke allenast här vid de centrala verken utan även ute i landsorten. Det bleve naturligtvis konungens befallningshavande och domkapitlet m. fl., som skulle ha fast anställda städerskor.

Detta förslag är enligt mitt förmenande lika orimligt som det vi nyss behandlade, varför jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr H a g e: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet, om jag icke föregående år hade instämt med motionären och skrivit under denna motion och om icke herr Nilsson i Kabbarp hade vid behandlingen av den närmast föregående frågan antytt, att det förhållandet, att jag icke skrivit under dessa motioner i år, skulle kunna innebära, att jag ändrat mening. Jag vill då för min del säga, att detta icke berott på någon sinnesförändring hos mig, utan jag anser fortfarande, att dessa motioner äro behjärtansvärda. Särskilt beträffande den här föreliggande motionen vill jag säga, att det finnes synnerligen stora skäl, som tala för, att kammaren bifaller utredningen ifråga.

Särskilt skulle jag vilja peka på en sak. Visserligen har det framhållits här i motiveringen, att vederbörande ämbetsverk skulle ha sina blickar riktade på detta entreprenadsystem, som man gjort anmärkning mot i motionen, och att man förväntar sig att vederbörande ämbetsverk skall vidtaga anstalter för att förbättra de förhållanden, som inträtt på detta område. Men jag skulle tro, att om man avgiver ett sådant utlåtande som detta, vilket till slut går ut på avslag, så finnes det icke några bestämda skäl, som tala för att vederbörande ämbetsverk i så fall verkligen kommer att taga fasta på vad som sagts i motiveringen. Jag tror, att det är endast, då utlåtanden leda till skrivelser, man kan ha garanti för att, vad som uttalats och skrivits i dem, kunna åstadkomma de förändringar, om vilka det är fråga.

När det varit fråga om att besluta anslag till personer, som varit arbetslösa, har man gjort gällande, att det vore bättre att använda

dessa anslag på det sättet, att man gäve dessa personer arbete. Nu är det nog faktiskt så, att det finnes änkor och andra som behöva understöd av ett eller annat slag, och kunde man för dem ordna det på det sättet, att de i stället för understöd direkt finge arbete under tryggare anställningsvillkor, så tror jag, att detta vore att föredraga, och jag föreställer mig, att denna motion, sådan den föreligger, är ägnad att åstadkomma något sådant.

Ang. fast anställning af personer sýselsatta med städning m. m. hos statens verk.

(Forts.)

För övrigt har utskottet vid behandlingen av såväl denna som föregående motion talat om, att det vore fråga om att här tillskapa en stor kår av statstjänare. För min del skulle jag vilja säga beträffande betänkligheterna att tillskapa nya grupper av statstjänare, att jag gärna skulle vilja se dem framhållna litet oftare i utskottets utlåtanden, nämligen då det gäller höga ämbetsmannabefattningar, vilket jag också tror skulle mottagas av denna kammare med stor tillfredsställelse. Men gälla sådana betänkligheter små befattningar med låga löner, då borde de icke finna resonans i denna kammare.

Herr talman, på grund av vad jag anfört ber jag få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Kvarnzelius m. fl.

Herr Lindhagen: Herr Odqvist påstod, att det skulle ligga något orimligt i att gå med på denna motion, men vari det orimliga då skulle ligga har jag svårt att få fram ur hans anförande. Det som begäres är icke obilligt. Staten organiserar anställningarna för sina ämbetsmän, men börjar med de högsta och tillgodoser dem men utesluter de lägsta. Det är väl ett system, som man borde söka få ändring uti. Nu är det så, att alla ämbetsverk behöva städning. De kunna icke undvara personer, som fylla sådana uppgifter. Men staten undanskjuter som sagt de lägstas intressen till sist, ja, Odqvist säger, att det rent av är något oriktigt att tänka på dem, som ha den svåraste kampen, så att dessa skulle få vad som skäligen bör tillkomma dem. Man undrar icke på, att folk bli uppledsna på parlamentarismen, när deras behov alltid tillgodoses på detta sätt, så att det rent av, herr talman, anses för något oriktigt att tänka på alla och söka skaffa alla en människovärdig tillvaro.

Nu anmärkte Odqvist, att man har givit vika för städerskornas krav vid järnvägen, men dessa äro icke löst utan fast anställda. Varför kallar Odqvist dessa andra för löst anställda? Det är just beskaffenheten av deras anställning, som skulle utredas. Jag har angivit exempel på att de icke kunna kallas löst anställda, ty i de flesta fall är deras ställning sådan, att de måste behålla dessa platser och i brist på pension klänga sig fast vid desamma. Så kan det tillgå, ända till dess de bliva 80 år: man har icke hjärta att giva dem avsked, ty de ha intet att leva på, men då blir städningen därefter, och inom ämbetsverken får man då arbeta i det damm, som dessa gamla städerskor lämna efter sig.

Så sade Odqvist, att verken med rätta alltid föredroge, att förste vaktmästaren svarade för städningen och att om det ginge till på det sättet, bleve det något bevänt med saken. Huru vet Odqvist, att det går till på detta sätt? I en hel del ämbetsverk går det visserligen till

Ang. fast
anställning åt
personer sys-
selsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.
(Forts.)

så, men det är ju mot detta som utskottet opponerat sig och framhållit, att detta system vore oriktigt, som herr Odqvist ansåg som det enda rätta. Och varför har man ansett det oriktigt? Jo, därför att då någon har städningen på entreprenad, så söker han vanligen få största möjliga vinst därav, och då blir det ett intresse för honom, att städningen icke blir för mycken, ty då måste han betala mera. Detta system medför också låg betalning åt städerskorna och en i hög grad osäker ställning för dem, och detta kallar Odqvist för det riktiga. Nu förhåller det sig så, att riksgäldskontoret, riksdagens eget verk, från år 1914 genomfört den ordningen att avskaffa en sådan entreprenad för alla riksdagens verk, som Odqvist förklarar vara bra. Men en sådan anordning hindrar icke att, utom det att städerskorna få sin ersättning, också förste vaktmästaren erhåller en gratifikation för att han håller uppsikt över städningen, och på det sättet kommer han på sin rätta plats.

Det tillkommer mig att gent emot utskottets skäl ingå på en motivering för motionen, men då detta nog är lönlöst, och skulle för mycket upptaga kammarens tid och öka tryckningskostnaderna, skall jag icke göra detta nu. Det återstår mig ej annat än att falla tillbaka på reservationen. Reservationen är en kompromiss eller dylikt och begär icke så mycket, som motionen begär och som jag måste anse vara riktigt. Den har inskränkt saken till städningen i de centrala ämbetsverken och har fäst sig mera vid sättet för dessa personers anställande, och man kan sluta sig till, att reservanterna anse, att vissa förmåner därigenom skulle beredas städerskorna. Nu förstår jag, att i ett sådant utskott som statsutskottet, som tar allt så ofantligt mekaniskt, är det svårt att få någon förnuftig turnering på detta. Därför måste de människor, som befinna sig där, verkligen offra sin själ ända till det yttersta. Jag tycker, att detta är en fruktansvärd kompromiss, men jag förstår nödvändigheten därav. Det är kanske i alla fall en snödroppe, måhända en blåsippa, och jag hoppas, att om dessa få skjuta fram, kanske det sedan även skall växa mera på markerna för dessa städerskor.

Ur dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Endast ett par ord. Jag skall be att få rätta ett misstag, som herr Odqvist gjorde sig skyldig till. Det är visst icke så, att statens järnvägars städerskor ännu hava sin pensionsfråga ordnad. Det brister ännu åtskilligt härutinnan, men vi hava i alla fall förhoppning om, att det skall komma därhän.

Så skall jag be att få säga, beträffande den inskränkning, som har gjorts i den kläm, till vilken reservanterna kommit, att det är så med alla kompromisser, att det blir så att säga ett litet haltande mellan olika ståndpunkter. Men, såsom herr Lindhagen mycket riktigt konstaterade, man måste göra detta för att komma någon vart, och så skall jag för min del be att få tillägga, att detta kanske icke är så farligt ens från herr Lindhagens synpunkt, ty jag föreställer mig att få vi frågan utredd och klar beträffande

de centrala ämbetsverken, ligger det bra nära till hands, att man tillämpar de erfarenheter och rön, som man gjort, på de övriga områden, som herr Lindhagen avser.

Jag tror för min del, att reservationen gott går an, och jag vidhåller mitt yrkande.

*Ang. fast
anställning åt
personer sys-
selsatta med
städning m. m.
hos statens
verk.*

(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslags denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 103 ja mot 93 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 17, i anledning av väckta motioner om dels upphävande av tullen å spannmål, m. m., dels borttagande av tullen å korn.

*Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål
m. m.*

Till bevillningsutskottet hade hänvisats en inom andra kammaren väckt motion, nr 77, däri herr *Sandler* med instämmande av två andra av kammarens ledamöter föreslagit,

- 1) att riksdagen måtte besluta sådan ändring av gällande tulltaxa, att spannmål: omalen och malen, alla slag, skulle vara tullfri;
- 2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att tullen å spannmål: omalen och malen, alla slag, måtte även för tiden från och med den 1 juni 1915 till innevarande års slut upphävas; och
- 3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning i samband med frågan om spannmålstullarnas eventuella återställande angående i vad mån och på vad sätt en reglering av spannmålspriserna inom landet skulle kunna genom statens ingripande åstadkommas.

I samband härmed hade utskottet behandlat en från första kammaren till utskottet remitterad, av herr *Pers* väckt motion, nr 32, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att borttaga tullen på korn.

Ang. upp-
hävande av
tullen å span-
nål m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde,

1) *beträffande motionen nr 77 i andra kammaren av herr Sandler*
m. fl.:

a) att motionärernas hemställan under punkt 1) icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att motionärernas hemställan under punkt 2) icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; och

c) att motionärernas hemställan under punkt 3) icke heller måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) *beträffande motionen nr 1 i första kammaren av herr Pers:*

att densamma måtte anses besvarad genom vad utskottet under

1) a) hemställt i fråga om punkt 1) i motionen nr 77 i andra kam-
maren.

Reservationer hade dock avgivits:

vid punkt 1) i utskottets hemställan:

av herrar *K. G. Karlsson, Bergström, Röing, Rune och Elof Ljunggren*, vilka föreslagit,

a) att motionärernas hemställan under punkt 1) icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen, med anledning av motionärernas under punkt 2) gjorda hemställan, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att giltighetstiden för de i kungörelsen den 23 december 1914 givna bestämmelser om tillfälligt upphävande av gällande tullsatsen å råg och vete samt mjöl av råg eller vete från och med den 28 december 1914 till och med den 31 maj 1915 måtte genom Kungl. Maj:ts åtgärd utsträckas utöver sistnämnda tidpunkt och fortbestå, så länge de extra ordinära förhållanden å samfärdselns och varumarknadens område, särskilt i avseende å spannmålsprisen, som givit anledning till suspensionen i fråga, vore rådande; och

c) att motionärernas hemställan under punkt 3) icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

av herrar *Bäckström, Palmstierna, Christierson, Sandler och Månsson*, som under yrkande om bifall till den ifrågavarande motionen, hemställt,

a) att riksdagen måtte besluta upphäva tullsatserna å spannmål: omalen och malen samt att till följd härav rubrikerna 74—79 b i tulltaxan måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Spannmål:

omalen:

- | | | |
|-------|---|---------------|
| * 74. | råg, vete och korn; ävensom ärter och bönor, tjänliga till människoföda | <i>fria.</i> |
| * 75. | havre; ävensom vicker, sojabönor samt andra ärter och bönor, ej till nästföregående rubrik hänförliga | <i>fria.</i> |
| 76. | malt, även krossat | <i>fritt.</i> |

77.	majs	fria.	Ang. upphävande av tullen å spannmål m. m. (Forts.)
78.	andra slag	fria.	
	malen:		
** 79 a.	gryn av havre	fria.	
* 79 b.	gryn, andra slag; mjöl, alla slag; ävensom mjöl av arrowrot och andra vegetabilier, ej till annan rubrik hänförligt	fria.	

b) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att de under tulltaxans rubriker 74—79 b upptagna tullarna å omalen och malen spannmål måtte även för tiden från och med den 1 juni 1915 till innevarande års slut upphävas; och

c) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning i samband med frågan om spannmålstullarnas eventuella återställande angående i vad mån och på vad sätt en reglering av spannmålspriserna inom landet skulle kunna genom statens ingripande åstadkommas;

vid punkt 2) i utskottets hemställan:

av herr *K. G. Karlsson* som visserligen ansett, att herr Pers motion bort av utskottet avstyrkas men icke med den av utskottet anförda motiveringen utan på annan av reservanten angiven grund;

av herrar *Rune* och *Elof Ljunggren*, vilka instämt med herr *K. G. Karlsson*; samt

av herrar *Bergström* och *Röing*.

På hemställan av herr vice talmannen beslöt kammaren att betänkandet skulle föredragas punkt- och momentvis samt att vid punkten 1) mom. a) diskussionen finge röra sig om betänkandet i dess helhet.

Punkten 1).

Efter föredragning av mom. a) yttrade

Herr *Sandler*: Herr talman, mina herrar! I det föreliggande betänkandet behandlas dels en av herr Pers i första kammaren väckt motion om avskaffande av tullen på korn, dels en motion i denna kammare av undertecknad och två andra ledamöter, däri det yrkas, dels att samtliga spannmålstullar skola upphävas, dels att man skall hos Kungl. Maj:t anhålla om suspension av dessa tullar under den tid av detta år, som förflyter från det att den nu gällande tullsuspensionen utgår, och däri slutligen också hemställas om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning, huru man för framtiden skall kunna reglera spannmålspriserna genom statens försorg.

Jag skall, beträffande vad utskottet anfört rörande herr Pers' motion, nöja mig med en enda liten anmärkning, som gäller utskottets sätt att argumentera. Rörande denna motion förklarar utskottet, att då den nuvarande korntullen icke inverkar på priset, anser

Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.

(Forts.)

utskottet därmed motionen vara tillräckligt besvarad, under det att utskottet däremot, då det gäller den andra motionen, som innefattar samtliga spannmålstullar, argumenterar med att jordbruket behöver dessa tullars skydd, vilket ju förutsätter, att tullarna skola hava en inverkan på priserna. Ifall man nu roar sig med att summera dessa bägge motiveringar och lägger dem sida vid sida, finner man, att bevillningsutskottets majoritet har resonerat på följande sätt: Om tullen verkar på en varas pris, skall den behållas, därför att den *verkar*. Om tullen däremot icke verkar på en varas pris, skall den fortfarande behållas, men denna gång därför att den *icke verkar*. Huvudsumman är uppenbarligen, att tullen blir kvar: sedan blir det en bisak, om logiken får sitta emellan.

Jag har för övrigt icke anledning att uppehålla mig vid utskottets hemställan under punkten 2, därför att frågan om korntullen inrymmes under det allmänna yrkande, som ingår i den av undertecknad m. fl. framburna motionen.

Det är icke på något sätt min avsikt att här söka framkalla ett återupprepande av gångna riksdagsdebatter rörande det allmänna tullproblemet. Jag skall försöka begränsa mig till att upptaga utskottets anmärkningar till bemötande, men jag finner mig därjämte nödsakad att något närmare utveckla innebörden av tredje punkten i motionen, som både utskottsmajoriteten och de liberala reservanterna synas hava alldeles förbigått. Från bägge parternas sida nöjer man sig beträffande tredje punkten med ett naket avstyrkande utan något närmare ingående på frågan, och detta påkallar, synes mig, en något närmare behandling av denna sak.

Man finner av utskottets betänkande, att utskottsmajoriteten först och främst formulerat den anmärkningen, att *om* motionärernas uppfattning är riktig, den uppfattningen nämligen, att spannmålspriserna för framtiden under avsevärd tid komma att ställa sig höga, skulle det rätta yrkandet icke vara att begära ett avskaffande av dessa tullsats, utan det skulle hava varit en hemställan om suspension av tullarna. Jag tillåter mig att emot detta invända, att i alternativten suspension eller direkt förändring av gällande tulltaxa ligger dock visst icke någon fråga, om huruvida man skall vidtaga en provisorisk åtgärd eller en mera definitiv, utan framför allt frågan, om åtgärden skall vidtagas av regeringen på suspensionens väg eller av riksdagen, genom att denna direkt fattar ett beslut i själva sakfrågan. För min del ser jag denna sak så, att riksdagen icke kan undandraga sig att taga bestämd position till frågan. Det är riksdagen, som har bevillningsmakten i sina händer, det är riksdagen, som har att svara inför det svenska folket för, huru denna bevillningsmakt utövas, och jag tror icke, att det kan vara lämpligt, att riksdagen skjuter detta ansvar ifrån sig och lägger det i Kungl. Maj:ts händer, även om ett sådant undanskjutande kanske kunde vara nog så bekvämt för riksdagen.

I detta sammanhang vill jag säga något om den linje, som inom utskottet företrädes av de liberala reservanterna. Från deras sida förklaras det i reservationen, att de för sin del anse, att riksdagen har både rätt och plikt att här säga sin mening och taga en bestämd ställning till frågan. Men de liberala reservanterna föreslå icke från denna utgångspunkt ett bifall till motionärernas hemställan utan förorda i stället en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att tullsuspensionen skall fortfara, så länge de förhållanden gälla, som från början påkallat densamma.

Ang. upphävande av tullen å spannmål m. m.
(Forts.)

Nu är det ju så, att på detta område är riksdagen den ensamt beslutande, och nog förefaller det väl ändå vara en smula, låt mig säga, anspråkslöst från de liberala reservanternas sida, då de förklara, att det är att taga en bestämd ställning i frågan, då riksdagen, som är den ensamt beslutande, underlåter att fatta beslut i sakfrågan och i stället skjuter över hela ansvaret på Kungl. Maj:t. För min del får jag säga, att jag skulle gärna hava velat tro, att man från liberalt håll ställde något större anspråk på innebörden av uttrycket en bestämd ställning till en fråga, men det är ju närmast de liberalas egen sak.

Sedan förklarar utskottsmajoriteten, om jag får återgå till denna, att själva den utgångspunkt, som föreligger för motionen, är oriktig. Motionärerna hysa den uppfattningen, att priserna på spannmålsmarknaden komma att hålla sig ovanligt höga under avsevärd tid framåt, och om detta säger utskottsmajoriteten, att denna utgångspunkt är oriktig. Detta är ett rätt så starkt uttryck, men man finner, om man läser några rader längre ned, att utskottet åtskilligt stämmer ned tonen, ty längre ned talas i ganska vaga ordalag om möjligheten av ett fredsslut, som kan framkalla ökad spannmålsexport från Ryssland, och man summerar sina betänkligheter i det omdömet, att sådana förhållanden, som påkallade spannmålstullens skydd vore ingalunda otänkbara.

Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att man från utskottsmajoritetens sida icke annat än i detta första uttryck om den oriktiga utgångspunkten har kunnat förklara, att motionärerna hava orätt i sin uppfattning. Man har endast förklarat, att det är tänkbart, att även ett annat förhållande kan inträffa än det, som motionärerna föreställt sig. Ja, det är så mycket, som är tänkbart, och jag vill naturligtvis icke bestrida, att det ligger inom det tänkbaras område, att det kan komma något prisfall på spannmålsmarknaden. Men det är väl icke om det tänkbara, som vi skola resonera, utan riksdagen har väl att i sina beslut utgå från det, som kan anses vara det sannolika. I annat fall skulle vi stå oss slätt vid många avgöranden. Nog får man väl medge, att det nu pågående världskriget skapat en sådan situation, att det föreligger ytterligt stor sannolikhet, — det tror jag man icke bestrider från utskottsmajoritetens sida heller, — ytterligt stor sannolikhet, säger jag, för mycket höga

Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.
(Forts.)

priser på spannmålsmarknaden för lång tid framåt. Man behöver här icke bara tänka på de härjade lantbruksområdena i de trakter, där kriget rasat. Man har också att tänka på den massa arbetskraft, som i de krigförande staterna och i andra stater, som stå under mobilisering, blivit dragna bort från lantbruket och kanske ännu mer betyder det, att en så oerhörd massa hästar dragits från lantbruket, och ytterligare får man taga hänsyn till, att de nuvarande spannmålspriserna fördyras av tonnageförhållandena. För min del anser jag, att man på detta område icke kan vara så optimistisk, att man räknar med, att de höga fraktorna komma att sjunka ner till den normala nivån, därför att ett fredsslut kommer till stånd. Man får också taga hänsyn till det förhållandet, att i flera av de krigförande länder, som äro stora konsumenter av spannmål, förråden därav äro uttömda och att, även om det skulle inträffa ett snart fredsslut, så kommer ciferfrågan att bli synnerligen stor. Då det här talas om möjligheten av en stor rysk export, så må det väl ifrågasättas, om det icke finns andra länder med ofantligt mycket större konsumtionsbehov, som komma att sträcka ut armarna efter den ryska exporten, om den inom en snar framtid skulle lösgöras. Vad speciellt det ryska exportproblemet beträffar, så får man kanske icke alldeles förbise, att den ryska spannmålsexporten, såsom bekant, är en ren abnormitet. Den vilar på ryska folkets underkonsumtion. Man har väntat rätt länge, att i detta avseende en förändring skulle inträffa. Jag vill icke profetera, men nog förefaller det mig, som om en omständighet här kan inverka för framtiden, och det är, att det ryska spritförbudet måste tänkas medföra en tämligen revolutionerande verkning på köpkraften inom den inhemska ryska marknaden, och med en ökad köpkraft komma uppenbarligen de kvantiteter, som Ryssland kan avvara, att bliva betydligt mindre än hittills. Under alla förhållanden, även om man kan medgiva möjligheten av ökad rysk export, så innebär detta ju icke på långt när, att det svenska lantbruket hotas av några ruinerande priser. Man bör besinna, på vilken oerhörd nivå vi för närvarande befinna oss, vilket kolossalt prisfall det i själva verket skulle fordras, för att man skulle komma ner till en sådan nivå, att man överhuvud taget kunde resonera om, att det svenska jordbruket är på något sätt hotat av låga priser på världsmarknaden. Det bör också observeras, att redan före världskriget iakttogos stigande tendenser i fråga om spannmålsprisen, och jag vill hemställa, om man kan förmoda, att denna stigande tendens skall upphöra, efter det att världskriget blivit avslutat.

Det är klart, att om man begär visshet på detta område, man naturligtvis icke kan fatta något beslut, men då får man också beträffande samtliga tullfrågor finna sig i det läget, att man icke kan besluta, därför att man aldrig med absolut visshet kan förutsäga prisförändringar på varumarknaden. Det förefaller mig tämligen underligt, om riksdagen av en sådan anledning

skulle avstå åt Kungl. Maj:t att fatta beslut om tullsatserna. Jag kan för övrigt icke inse, att Kungl. Maj:t har några större förutsättningar att profetera rörande dessa kommande prisförändringar på marknaden. Det var möjligt för Kungl. Maj:t att i december suspendera tullarna, trots att man naturligtvis icke kunde bestämt säga, vilka priser som skulle kunna uppnås. Man visste i allmänhet, att priserna skulle ställa sig höga, och jag tror, att situationen i det avseendet är ungefär densamma nu. Om man nu säger, att riksdagen icke bör taga någon befattning med denna sak, utan att den kan lämnas åt Kungl. Maj:t, då frågar jag, om man verkligen tror, att, när Kungl. Maj:t efter en månad i slutet av maj skall gå att överväga frågan, om suspensionen skall upphävas eller fortfares, Kungl. Maj:t då har så ofantligt mycket större kännedom om de prisförhållanden, som komma att råda någon gång på höstsidan, än vad riksdagen i denna stund kan hava.

Utskottet anför också ett tredje skäl för sitt avslagsyrkande på motionärernas hemställan. Det säger nämligen, att ett bifall till detta yrkande skulle stå i strid med strävandena att öka brödsädsproduktionen här i landet. Ja, man har ju hört åtskilliga röster tala i den riktning, att nu skulle rent av tiden vara kommen för att utvidga det svenska tullsystemet, så att man på den vägen skulle kunna göra landet oberoende av utländsk import av brödsäd. Jag vill icke gärna tro, att något sådant har legat i utskottets uttalande i detta avseende. Det är tämligen uppenbart, att den vägen att öka brödsädsproduktionen kommer att ställa sig synnerligen dyrbar för vårt land. Vilja vi garantera oss mot varje eventualitet av att en brist kan komma att råda i årsproduktionen, är det en ofantligt mycket billigare väg att lägga upp ett tillräckligt årsförråd för det brödsädsbehov, som kan föreligga. Nu kommer ju därtill, att vad utskottet här säger om, att ett upphävande av spannmålstullarna skulle stå i föga god överensstämmelse med den strävan, som vunnit uttryck i arbetet på den ökade brödsädsproduktionen, det drabbar också på sätt och vis de åtgärder, som av Kungl. Maj:t vidtagits på suspensiv väg, och skall komma att drabba den åtgärd, som Kungl. Maj:t kan tänkas komma att vidtaga genom att fortsätta med suspensionen av spannmålstullarna. Jag kan icke se, att det här tillåtes någon annan tolkning än en av de två: antingen menar utskottet här, att suspensionen av tullarna bör upphöra, att det icke kan få bli tal från regeringens sida om att fortfarande hålla dem hävda, eller också menar utskottet, att det gör icke så mycket om tullarna äro suspenderade bara de stå kvar i tulltaxan. Det förefaller mig verkligen vara ett ganska lindrigt skydd för det svenska jordbruket, om skyddet består däri bara, att tullarna finnas i tulltaxan. Det förefaller mig, som om det skulle finnas på detta område något av den, jag skulle nästan vilja säga vidskepelse, som jag hörde ett betecknande uttryck för en gång i en berättelse om huru man uppfattade fläsk-

Ang. upphävande av tullen å spannmål m. m.
(Forts.)

Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.

(Forts.)

tuller i en viss landsända. Där förklarade man, att visserligen begrep man, att den icke gjorde någon nytta, men det kändes i alla fall så tryggt, att man hade den i tulltaxan.

Beträffande den hemställan som finnes i motionens tredje punkt, så ber jag få fästa kammarens uppmärksamhet på, att denna punkt sammanställd med den första ju innebär, att motionärerna ingalunda avse att på något sätt släppa lös spannmålshandeln, och slå in på någon Manchesterliberal frihandelsväg. Tvärtom det är motionärernas övertygelse, att en reglering av spannmålspriserna är av behovet påkallad, men frågan är: skall den regleringen ske som hittills genom tullar, eller skall man söka finna några andra och kanske som vi hoppas betydligt bättre vägar att gå? Jag skall icke söka framkalla någon allmän diskussion om tullarnas verkningar. Jag skall icke det ringaste här upptaga frågan om hur de verka för konsumenterna. På den punkten har det diskuterats tillräckligt förut. Men jag skulle vilja göra ett par anmärkningar rörande tullskyddets verkningar för producentintresset, för att sätta ifråga, huruvida verkligen ens på den punkten den nuvarande regleringen av priserna är sådan, att man kan anse den vara tillfredsställande. Från producenternas synpunkter föreställer jag mig, att det naturliga kravet bör vara för det första ett tillräckligt pris som täcker produktionskostnaderna och för det andra garanti emot alltför hastiga och starka förändringar av priserna på marknaden. Beträffande det första skulle jag vilja bringa i kammarens uppmärksamhet en undersökning som gjorts för några år sedan av docenten Wohlin rörande spannmålsprisernas geografiska fördelning här i landet, av vilken undersökning man får fram det rätt så märkliga förhållandet, att det skydd som spannmålstullarna faktiskt utövat varit starkast i de rika bygderna av vårt land men varit vida mindre i de fattigare bygderna, där man producerar brödsäd. I det inre av Götaland är sålunda prisnivån åtskilligt lägre än nere i Skåne, vilket icke var fallet före tullarnas tillkomst. Beträffande den andra sidan av saken, skyddet mot de hastiga prisfluktuationerna, så vill jag erinra om att den svenska prisnivån följer ju med världsmarknadspriserna. Tullarna garantera icke alls, att jordbrukarna få ha något slags konstant försäljningspris, ty tullen innebär bara, att det svenska priset flyter ovanpå världsmarknadspriset, men det följer ganska noggrant både upp och ned dess kurva. Följaktligen kommer man icke ifrån dessa fluktuationer med en sådan metod som de nuvarande tullarna. Av docenten Wohlins utredning framgår också det förhållandet, att det skydd tullarna utöva tydligen varit större i goda tider än i dåliga tider. Han avslutar sin uppsats i Ekonomisk Tidskrift med den sammanfattningen, att ågrarskyddet verkar starkare i rika bygder än i fattiga, alltså starkare där det är mindre av nöden än där det är mera av nöden, och att det verkar starkare i goda tider än i dåliga,

alltså starkare då det är mindre av nöden än då det är mera av nöden.

*Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.*

(Forts.)

Även om man skulle anlägga producenternas syn på saken och även om man skulle helt och hållet bortse från frågan hur det inverkar på konsumenterna — där jag naturligtvis har samma uppfattning som jag haft tillfälle att giva uttryck åt en föregående gång — även om man sålunda begränsar synfältet, så tror jag, att det finnes anledning nog att påkalla en allvarlig undersökning, om det icke finnes andra vägar att gå för att reglera spannmålspriserna. Den frågan har kommit under diskussion rätt livligt just under den senaste tiden, och det är många olika vägar och projekt, som kommit fram i diskussionen. Man har talat om möjligheten av variabla tullsatsar. Man har talat om möjligheten att åsätta konstant minimipris med staten som garant. Och man har talat om möjligheten av en direkt reglering av spannmålshandeln och ännu andra möjligheter. Motionärerna ha för sitt vidkommande i första rummet pekat på behovet av en organisation av spannmålshandeln. Däri ligger själva huvudfrågan. Kan man organisera handeln, så kan man också reglera priserna. I den mån det nu över huvud taget är möjligt för ett statligt ingripande att så göra. Framför allt är det ju tydligt, att man genom en direkt reglering av importen till vårt land har i sin hand att på ett ofantligt mycket smidigare sätt reglera prisnivån inom landet än genom det system som råder för närvarande. Det är ju icke så nu, att vi ha dörren stängd mot världsmarknaden. Vi ha byggt en tröskel, över vilken varan skall kliva för att komma till den svenska marknaden, och den tröskeln är ju rätt hög. Men det kan ifrågasättas, om det icke skulle verka mycket smidigare, om dörren till världsmarknaden vore rörlig, så att man kunde öppna den mer eller mindre under olika tider.

Med en statlig reglering av importen följer rätt nära frågan om en statlig reglering även av spannmålshandeln inom landet. Där kommer man in på frågor, som förut varit föremål för kammarens behandling, då vi här diskuterade om spannmåls-lagerhusen. Jag kan nöja mig med att erinra om, huru det allmänt då uttalades i kammaren behovet av bättre förhållanden i fråga om spannmålshandeln, huru producenterna skulle ha större trygghet gent emot det övermäktiga kvarnindustriintresset o. s. v. För mitt vidkommande tror jag, att genom statens ingripande till reglering även av den inrikes spannmålshandeln man skulle vinna betydande fördelar både för konsumenterna och för producenterna. Och en sådan reglering kunde då också tänkas kombinerad med statlig kvarndrift. Jag skulle därvidlag vilja erinra om, att en så pass, som jag skulle tro, föga socialistisk institution som arméförvaltningen inlämnade under januari månad till regeringen en skrivelse, däri bland annat hemställdes om uppläggande av livsmedels-

Ang. utredning
hävande av
tullen å spannmål
m. m.

(Forts.)

förråd och att man skulle taga under överbärande bedrivandet av en statlig kvarnrörelse.

En utredning på detta område om samtliga de medel, som kunna tänkas användas för att reglera prisnivån, är vad motionärerna vilja ha fram. För mitt vidkommande tror jag, att det vore den bästa och jag skulle vilja säga den enda vägen att komma ifrån det nödläge vi för närvarande befinna oss i. Konsumentintresset här i landet begär och har rätt att begära, att tullarna under nu rådande prisetförhållanden skola vara borta, och det har också rätt att säga, att det minsta man kan begära innan tullarna återinföras, det är att vi verkligen få klart besked, om det icke är möjligt att ordna hela denna fråga på ett annat sätt, som lägger mindre bördor på konsumenterna utan att fördenskull brista i hänsyn till jordbruksproducenternas intressen. För min del tror jag, att det skulle endast vara till fördel för bägge parterna, både för konsumenterna och de inhemska jordbruksproducenterna, om man här finge fram en verkligt allvarlig undersökning rörande hela denna spannmålsfråga, om man finge bringa konsumenterna och producenterna till tals med varandra, så att man kunde undersöka vilka medel staten över huvud taget har till sitt förfogande för att reglera priserna på spannmål här i landet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Bäckström m. fl.

Herr talmannen, som under herr Sänders anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav härpå ordet åt

Herr Nilsson i Bonarp, som yttrade: Herr talman! Den föregående ärade talaren har i sin motion föreslagit,

1) att riksdagen måtte besluta sådan ändring av gällande tulltaxa, att spannmål: omalen och malen, alla slag, skall vara tullfri;

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att tullen å spannmål: omalen och malen, alla slag, må även för tiden från och med den 1 juni 1915 till innevarande års slut upphävas;

3) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning i samband med frågan om spannmålstullarnas eventuella återställande angående i vad mån och på vad sätt en reglering av spannmålspriserna inom landet må genom statens ingripande åstadkommas.

Vid behandlingen av detta ärende inom bevillningsutskottet har, som herrarna finna, enighet icke kunnat åstadkommas. Utskottets ledamöter ha delat sig på tre linjer. De socialdemokratiska ledamöterna ha i allo tillstyrkt bifall till den framlagda motionen. De liberala ledamöterna ha avstyrkt punkt 1 och punkt 3 men däremot tillstyrkt den andra punkten, dock med någon ändring i formuleringen. De till högern hörande ledamöterna ha däremot yrkat avslag på de gjorda framställningarna. Jag skall nu be att få i

korthet redogöra för de skäl, som därvidlag varit för utskottets majoritet bestämmande.

Som bekant förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 23 sistlidna december, att spannmål, omalen, råg och vete, samt spannmål, malen, mjöl av råg eller vete, skulle från och med den 28 sistlidna december till och med den 31 maj innevarande år vara tullfria. Under erinran härom har nu motionären framburit nyssnämnda motion, därvid han såsom sin mening uttalat, att man för avsevärd tid framåt säkerligen hade att räkna med höga priser på spannmålsmarknaden, och att man snarare kunde förvänta en stegring härutinnan än en nedgång. När motionären sålunda hänför sig till dessa tillfälliga förhållanden på världsmarknaden, har utskottet ansett sig sakna anledning att ingå på en utveckling av de allmänt principiella skäl, som kunna tala för den ståndpunkt, utskottet intagit eller för ett bibehållande av de nuvarande tullsatserna. Även om man således ville medgiva riktigheten av det gjorde antagandet, kunde man naturligtvis svårigen finna skäl att gå längre än att uttala sig för en fortsatt suspendering av ifrågavarande tullar under den tid, dessa abnorma förhållanden kunde beräknas vara. Men enligt utskottets uppfattning är utgångspunkten oriktig. Det låter sig nämligen icke med någon visshet göra att ens tillnärmelsevis bedöma, huru länge spannmålsmarknaden kommer att kännetecknas av de förhållanden, som nu äro rådande. Det är alltför mångskiftande omständigheter, vilka göra ett sådant bedömande oberäkneligt och vanskligt. Nu har utskottet emellertid framhållit såsom ett av sina skäl, att man kan förvänta, att vid ett eventuellt fredsslut de stora lager av spannmål, som legat lagrade i Ryssland, släppas lösa på en gång och då komma att nedtrycka spannmålsprisen i vårt land. Denna omständighet gör, att det skulle vara förenat med icke så litet äventyr att gå en sådan väg, som motionären anvisat, likasom också att giva Kungl. Maj:t ett direktiv att på viss angiven tid ytterligare prolongera suspensionen av tullarna.

Beträffande den nu antydda åtgärden, som regeringen vidtagit, nämligen suspension av spannmålstullarna, får jag för min del säga, att jag betraktar densamma — och jag tror, att jag härutinnan kan få anses vara en tolk för utskottets majoritet — såsom en klok åtgärd. Och det är visst att förvänta, att Kungl. Maj:t kommer att i fortsättningen följa förhållandena med uppmärksamhet och vidtaga åtgärder i liknande syfte, så långt det kan behövas. Men likasom Kungl. Maj:t vidtagit denna åtgärd utan att dessförinnan ha erhållit något direktiv från riksdagens sida, förväntar man, att Kungl. Maj:t också i fortsättningen skall vidtaga åtgärder i syfte att prolongera detta förhållande. Det skulle efter mitt sätt att se i viss mån innebära ett misstroende mot regeringen, om man nu skulle anbefalla densamma att vidtaga en sådan åtgärd, som den förut gjort utan att ha haft något direktiv. Men med det förtroende, som åtminstone jag hyser för regeringen, är jag viss om att den kommer att följa förhållandena med uppmärksamhet och vidtaga de åtgärder, som kunna vara av behovet påkallade.

Ang. upphävande av tullerna å spannmål m. m.
(Forts.)

Ang. upphävande av
tullen å spannmål m. m.

(Forts.)

Vidare har Kungl. Maj:t genom cirkulärskrivelser av den 26 sistlidna februari till sina befallningshavande i de skilda länen anbefallt dessa myndigheter att bland jordbrukare och övriga i saken intresserade personer sprida kännedom om en cirkulärskrivelsen bifogad promemoria av sakkunniga, däri råd och anvisningar beträffande åtgärder för säkerställande av landets behov av vissa livsfrönödenheter givas, i syfte att spannmålsproduktionen skall i möjligaste mån ökas. Det vore väl då rätt egendomligt, om, samtidigt med att man anbefalldes sådana åtgärder, riksdagen för sin del skulle vidtaga en åtgärd, som efter min uppfattning skulle verka i en alldeles diametralt motsatt riktning, d. v. s. beröva jordbruket det skydd, detsamma nu har. Kan man tänka sig, att de råd och anvisningar, som man genom Kungl. Maj:ts befallningshavande velat sprida i jordbrukarebygder, skulle kunna bli på något sätt effektivt verksamma, om man på samma gång rycker undan det skydd, jordbrukarna anse sig hava i skyddstullarna? »Ett upphävande av spannmålstullarna», så säger nämligen utskottet, »skulle enligt utskottets mening stå i föga god överensstämmelse med den strävan, som sålunda funnit uttryck.» Det är väl också att förvänta, att den ärade motionären — jag må säga de ärade motionärerna, ty de äro tre — ha med gillande, förmodar jag, erfarit, att Kungl. Maj:t har vidtagit denna — låt oss säga — kanske även eljest icke så synnerligen effektiva åtgärd att uppmana till ökad brödsädesodling. Det är dock en åtgärd, som i sin mån medverkar till att det kan bli så stor dylik odling som möjligt.

Lantbruksstyrelsen, som väl får anses sitta inne med förutsättningar för att kunna bedöma hithörande frågor, har ju också i inforordrat utlåtande uttalat, att det icke skulle vara tillrädligt att under nuvarande förhållanden vidtaga ändringar i det rådande systemet. »Styrelsen funne», heter det, »detta så mycket mera betänkligt, som det icke torde låta sig göra att nu överblicka, huru förhållandena komme att gestalta sig, då efter ett fredsslut möjlighet åter öppnades till import i större eller mindre utsträckning av den ifrågavarande fodervaran.» Ja, det synes vara goda och talande skäl för att avslå dessa gjorda framställningar.

Huru skulle för övrigt ställningen varit, om icke det nuvarande tullskyddet funnits? Jag förmodar, att det skulle varit så, att väsentligen mindre brödsäd skulle hava odlats än vad som under de senare åren varit fallet. Och då skulle också den fara, som kan ligga i för liten tillgång av brödsäd vid ett eventuellt krig, naturligtvis vara betydligt större. Den omständigheten skulle, tycker jag, vara ett plus åtminstone för oss, som hålla på de nuvarande tullarna, ty, om ingenting annat lärt oss värdet av att så långt som möjligt göra oss oberoende av utlandets sädesimport, måtte väl kriget härvidlag givit oss en oskattbar och värdefull lärdom. Det är sant, att inom landet kan icke tillräcklig myckenhet brödsäd odlas. Men det är alldeles uppenbart att om man minskar inkomstmöjligheterna för jordbrukarna, för dem, som odla dessa nödvändighetsvaror, skall naturligtvis vårt beroende av utlandet bli ännu större

och i tider, då varuförmedlingen har att kämpa med så stora svårigheter såsom nu, kan var och en förstå, vad det skulle innebära. Vi komme ju i en ännu mer beroende ställning till utlandet. Jag finner sålunda, att det vore synnerligen olämpligt att vidtaga sådana åtgärder, som av motionären ifrågasätts.

Den föregående ärade talaren återopade fil. doktor Wohllins uttalande i Ekonomisk Tidskrift angående minimipris å spannmål. Jag har också tagit del av nämnda uppsats. Ehuru jag icke är nu beredd att därom göra någon bestämd mening gällande, tillåter jag mig dock säga, att, kan det ordnas så, att jordbrukarna tillförsäkrades minimipris för sin spannmål och dessa pris sättas så, att odlingen kan bedrivas med skälig vinst, så torde man böra taga detta uppslag i övervägande. Huruvida det kan genomföras är emellertid ganska tvevelaktigt. I varje fall synes icke den närvarande tidpunkten lämplig härför utan bör man nog invänta lugnare tider innan man eventuellt skrider till undersökning i ärendet.

Slutligen vill jag såsom min bestämda mening uttala, att det för oss jordbrukare är ett oeftergivligt krav, att de för tillfället suspenderade tullsatserna å spannmål ånyo träda i full kraft, så snart normala förhållanden på spannmålsmarknaden äga rum.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anförde:

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Redan innan det fruktansvärda kriget började, veta vi, att här i landet rådde jämförelsevis dyrtid, om man jämför krisen med krisförhållandena i andra länder. Det har också varit ett önskemål för det parti, jag tillhör, att söka få till stånd en utredning, varigenom man skulle kunna framvisa orsakerna till denna dyrtid och på det sättet få klart för sig, vilket botemedel man skulle kunna åstadkomma mot denna dyrtid. Det är alldeles givet, att, om en sådan utredning komme till stånd, skulle tullarna visa sin medverkan till denna dyrtid, men lika säkert är det att till dessa dyrtidsförhållanden, som råda hos oss och rådde hos oss redan innan kriget, finnas även många andra orsaker. Det har syntes därför, att, när man vill motverka dyrtiden i ett avseende, får man tänka på att motverka densamma även i andra avseenden, och att det icke går an att t. ex. utan vidare i en hastig vändning avskaffa vare sig spannmålstullarna, industritullarna eller andra förhållanden, som kunna inverka på prislägena, utan när det gäller att råda bot på sådana här förhållanden, måste man gå systematiskt tillväga. Nu har här kriget kommit till, och med kriget har dyrtiden i mycket hög grad ökats. Prisen på alla förnödenheter och särskilt på spannmål, ha jagats upp till fullständigt oanad höjd. Det är naturligtvis detta, som föranlett motionären att komma fram med sitt yrkande. Det är emellertid så, att när sådana här utomordentliga extraordinära förhållanden

Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.
(Forts.)

Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.
(Forts.)

råda, som förorsaka dylika olägenheter, får man nog vända sig närmast mot dessa, och då får man tillgripa extraordinära och tillfälliga medel däremot. Så har ju i viss mån i detta fall skett därigenom, att Kungl. Maj:t begagnat sin grundlagsenliga rätt att suspendera spannmålstullarna, d. v. s. tull å råg och vete samt mjöl av råg och vete. Nu vill jag för min del påstå, att det hade varit önskvärt, om regeringen hade vidtagit denna nedsättning tidigare, och jag tror, att man hade kunnat begära, att regeringen även tidigare vidtagit åtgärder för att för det allmännas räkning importera spannmål. Jag tror, att de åtgärder, som vidtagits både i fråga om tullnedsättningen och i fråga om spannmålsimporten, kommit väl sent, men därom är det nu icke mycket givande att tala, nu gäller frågan, vad som skall åtgöras i anledning av den motion, som här väckts.

Jag vill då bekänna, att ehuru jag och mina meningsfränder betydligt ömma för de svåra förhållanden, som råda i mindre bemedlade hem genom spannmålsprisernas uppjagning, anse vi i alla fall, att det icke går an att enligt mom. 1 i motionärernas yrkande utan vidare besluta en sådan ändring i gällande tulltaxa, att spannmål: omalen och malen, alla slag, skall vara tullfri. Tiden för att fatta ett sådant beslut är ju verkligen inte lämplig, man saknar möjlighet att i lugn överväga förhållandena, då man lever under så extraordinära omständigheter, som man nu gör. Ingen vet i dag, vad som kan hända i morgon, ingen vet i dag det prisläge, som på en vara kan råda i morgon.

Beträffande yrkandet i tredje punkten, att man skulle i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i samband med frågan om spannmålstullarnas eventuella återställande angående i vad mån och på vad sätt en reglering av spannmålspriserna inom landet må genom statens ingripande åstadkommas. Ha reservanterna inom utskottet ansett det ganska svårt att nu begära en sådan utredning, därför att när man begär en utredning av Kungl. Maj:t, bör man ju alltid även söka ange direktiven för denna utredning. Man bör motivera en utredning och ange i vad riktning utredningen bör gå, på det att Kungl. Maj:t och de, som skola verkställa utredningen, måtte få klart för sig, vad som därmed åsyftas och vilka medel riksdagen tänkt sig. Det är ju alldeles uppenbart, att det skall vara ganska svårt att under nuvarande förhållanden ge direktiv för en sådan utredning. Vi ha sålunda ansett, att vi icke heller kunde vara med om detta.

Däremot ha motionärerna ytterligare ett yrkande, som det synt oss skäl att, i någon mån åtminstone, taga vara på. I andra punkten yrka nämligen motionärerna, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att tullen å spannmål: omalen och malen, alla slag, må även för tiden från och med den 1 juni 1915 till innevarande års slut upphävas. Som vi nyligen hört här från ett par håll, har Kungl. Maj:t intill den 31 maj i år upphävt tullen å råg och vete, vilka ju egentligen äro de sä-

*Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.
(Forts.)*

desslag, som användas till bröd, och det är ju egentligen dem, som man har att ta hänsyn till, när det gäller en dylik suspension som den nu föreslagna. Det har också syntts oss, att det för närvarande icke skulle vara lämpligt, att man gäve sig in på att i samband med detta även tänka på att suspendera tullen å andra spannmållsorter, allra helst, såsom det förut antytts här, det icke skulle åstadkommas någon särskild förändring eller några billigare pris genom en sådan tullsänkning. Frågan är emellertid väckt här i riksdagen, och då ställer sig saken så: skall riksdagen utan vidare avvisa allt detta, eller skall riksdagen säga sin mening i frågan? Här talas om, att det skulle vara ett misstroende-votum mot regeringen, om riksdagen nu skriver i denna sak och uttalar sin mening. Ja, jag kan icke begripa, att det skulle vara ett misstroende-votum, om riksdagen säger, att den gillar de åtgärder, som regeringen vidtagit i fråga om tullsuspensionen och att riksdagen anhåller, att så länge förhållandena på prismarknaden äro sådana som de äro, så länge bör Kungl. Maj:t låta denna tullsuspension räcka. Det synes mig snarare, som om Kungl. Maj:t genom en sådan skrivelse fått ett förtroende-votum från riksdagen, och i alla fall måste man väl säga, att när riksdagen egentligen är allena beslutande på detta område — det är ju i själva verket ett undantagsstadgande i grundlagen som gör, att regeringen kunnat förordna om denna tullsuspension — vore det väl högst egendomligt, om man, om jag så får uttrycka mig, icke vill säga ifrån sin mening, utan söker halka över denna sak.

När man då ser till, hur man skall skriva till Kungl. Maj:t, har det syntts oss, att det rätta är, att man utan vidare skriver och begär, att så länge dessa extraordinära prisförhållanden råda, så länge bör Kungl. Maj:t låta tullsuspensionen gälla. Ingen vet ju, när priserna ändras, och därför är det nödvändigt att skriva på det sättet här. En talare sade, att det skulle vara egendomligt av riksdagen att icke i detta fall taga en bestämd ståndpunkt, men att det gör icke riksdagen, om den skriver såsom vi liberala reservanter föreslagit. Ja, jag kan icke se annat än att vi här intaga en bestämd ståndpunkt, när vi säga, att vi gilla i detta fall, vad regeringen gjort, d. v. s. vi kanske i själva verket vilja i någon mån klandra, att regeringen icke ingripit förr, men vi gilla emellertid de åtgärder, som äro vidtagna i nämnda avseende, och vi anse, att samma förfarande bör iakttagas, så länge förhållandena äro likartade. Man har väl därigenom intagit en så bestämd ståndpunkt som man här bör intaga. Det är väl icke rimligt, att vi säga, att vi anse, att suspensionen av nu ifrågasvarande bestämmelser bör gälla till en viss tid. Ingen vet ju, vilka priser som under tiden kunna komma, och under sådana förhållanden är det väl riktigtast att lägga saken i Kungl. Maj:ts hand. Orsaken, varför Kungl. Maj:t i höstas bestämde i frågan utan riksdagens hörande, var väl den, att då var riksdagen icke

Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.
(Forts.)

samlad, men när nu frågan kommit under riksdagens behandling, så förefaller det mig högst egendomligt, om man på det sätt utskottets majoritet har gjort skall helt och hållet förbigå frågan.

Utskottsmajoriteten har naturligtvis icke heller i motive- ringen kunnat angiva några skäl, varför den inte velat vara med om en sådan skrivelse, som vi ha föreslagit. Det ser ut, som om den haft ganska lätt att motivera ett avslag på motio- närernas framställning i punkterna 1 och 3; med dessa punkter har utskottet sysslat rätt mycket, och det har även utskottets ärade vice ordförande, som här hade ordet, gjort. Utskottet har rätt mycket sysslat med att motivera, varför utskottet icke kunnat gå med på yrkandena i punkterna 1 och 3, men ha vi icke fått veta något av skälen till att utskottets ma- joritet, som består av alla högerrepresentanterna inom utskottet, icke kunnat vara med om en skrivelse sådan som vi reserveranter föreslagit. Det säges på ett ställe i motiveringen, »att, även om man medgäve riktigheten av det gjorda antagandet» — näm- ligen att de nuvarande förhållandena skulle fortfa- ra — »man sväriligen kunde däri finna skäl för något annat och mera än en fortsatt suspension av ifrågavarande tullar under den tid, de abnorma förhållandena kunde beräknas vara». Ja, det är full- komligt riktigt, det är just dit man kan komma; men det är ju ganska märkvärdigt, när det från den sidan säges, att man kan icke komma längre än att begära, att suspensionen skall äga rum, så länge de abnorma förhållandena vara.

Här säger utskottets ärade vice ordförande vidare, att det skulle icke vara lämpligt att på en angiven tid prolongera tull- suspensionen, därför att man icke vet, hurudana förhållandena framdeles kunna bli. Jag vill i detta fallet säga, att det kan väl ändå icke vara någon risk att vilja gå så långt som vi an- sett. Utskottet har ju faktiskt, indirekt åtminstone, erkänt, att man kan utan risk gå så långt. Det enda skäl, utskottets vice ordförande angav mot en sådan skrivelse, som vi föreslagit, var, såvitt jag fattade, att det skulle innebära ett misstroende- votum mot regeringen, om man skulle lägga sig i dessa för- hållanden; denna sida av saken har jag redan för min del för- klarat, och jag tror, att utskottet måste ge mig rätt i, att detta var egentligen intet skäl, utan ett sådant beslut skulle snarare vara att giva regeringen ett erkännande än att uttala sitt miss- troende mot densamma.

Det synes mig under sådana förhållanden egendomligt, att högerrepresentanterna i utskottet ha, om jag så må säga, varit så rädda att ens tala om en tullsuspension, att de icke velat gå med på den andra punkten i förslaget. Utskottet har, såvitt man kan se av betänkandet, knappast tagit upp den andra punk- ten till realbehandling, och det är ju i alla fall den, som det vore rimligast och naturligast, att man sökte få fram. Men det är detta, som de i själva verket tyckas anse sig ha några skäl att motsätta sig. Jag får vid sådant förhållande beklaga,

att icke högerens representanter velat gå så långt ens som att gå den väg vi angivit och att det antagligen blir på det sättet, att ingen skrivelse nu kommer till stånd. Jag antager, att frågan faller i första kammaren på högerrepresentanternas motstånd, och under sådana förhållanden står ju faktiskt regeringen i ovetenhet om, hur riksdagen ställer sig till dessa viktiga spörsmål. Det hade, efter mitt sätt att se saken, varit synnerligen lyckligt, om en riksdagsskrivelse i detta fall kunnat komma till stånd, och jag skall i alla fall, ehuru väl det icke är mycket antagligt, att första kammaren kommer att medverka till en sådan riksdagsskrivelse för att andra kammaren skall bli i tillfälle att åtminstone på denna punkt avgiva en opinionsyttring nu be, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herrar K. G. Karlsson m. fl.

*Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.
(Forts.)*

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Mina herrar! Det har här från visst håll uttalats mycket bekymmer över, att vår brödsädstillgång icke skulle räcka till under dessa kritiska tider. Nu kommer man från samma håll med den begäran, att tullarna å spannmål skola upphävas, d. v. s. man vill göra det allt mer och mer omöjligt för oss lantbrukare att odla brödsäd, och följden blir naturligtvis, att vårt lands tillgång på brödsäd kommer att minska. Det har redan förut med då rådande låga spannmålspris och höga arbetsomkostnader varit rätt svårt för oss att vid odling av brödsäd få ekonomien att gå ihop. Man måste nämligen härvidlag betänka, vilken lång tid det tar för lantbrukaren att producera brödsäd. Han skall först t. ex. i höst plöja trädena, nästa år skall jorden bli föremål för ytterligare arbete för att sedan på hösten besås, och först året därpå kan man skörda, och sedan kanske det dröjer till vintern innan man hinner tröska grödan. Det är alltså en tid av inemot tre år, innan man kan få någon inkomst av jorden. Skulle nu ej staten lämna det skydd, som brödsädesodlarna så väl behöva, bliva vi, som odla brödsäd, tvungna att till stor del odla något annat, som bättre lönar sig.

Det är också alldeles klart, att om en arbetsgivare icke får tillräckligt betalt för sina alster, kan han icke heller betala sina arbetare några höga löner, och alltså komma arbetarna själva att få lida om tullarna skulle borttagas.

Det kan väl icke heller förnekas, att det ekonomiska välståndet här i vårt land började komma just med tullarnas införande. Från oss lantbrukare kommer aldrig någon begäran, att industritullarna skola borttagas, men icke förty kommer man från det motsatta hållet nästan årligen och begär borttagandet av våra spannmålstullar. Herr Fabian Månsson stod nyss i denna kammare och talade om dödgrävare. Ja, det vill jag verkligen säga, att den politik, som herr Fabian Månsson m. fl. föra i denna fråga, är en dödgrävarpolitik för hela den svenska moderneringen.

Herr talman! Med dessa korta ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.
(Forts.)

Herr Månsson: Det har sagts här, att man icke skall på nytt riva upp den reguljära tulldebatt, som plägar utspelas här en gång varje år under de senare åren. Ehuru jag anser, att en sådan debatt i dag kunde vara synnerligen av behovet påkallad både med hänsyn till, att kammaren har en ny uppsättning, sedan vi senaste gången debatterade frågan, och med hänsyn till, att vi nu leva under så svåra förhållanden i världen, skall jag dock böja mig för önskningarna hos kammarens ledamöter och nu endast beröra en liten detalj.

Om jag här ser på de föreliggande handlingarna och på den del av desamma, som kan anses utgöra själva centern härvidlag, nämligen den liberala reservationen, så framhålles det där, att en suspension av spannmålstullarna är önskvärd, »så länge sådana extra ordinarie förhållanden å samfärdselns och varumarknadens område, särskilt i avseende å spannmålsprisen, som givit anledning till den nuvarande tullsuspensionen, äro rådande». I utskottets betänkande, som ju till övervägande del dikterats av högerrepresentanterna i utskottet, vill man icke ens gå så långt. Socialdemokraterna återigen ha yrkat bifall till det i motionen framställda förslaget om upphävande av dessa tullar.

Vad jag nu särskilt skulle vilja påpeka skulle vara en jämförelse mellan, huru riksdagen behandlade folkets brödfråga den gången, när *högern* helt och hållet dikterade riksdagens beslut, och hur man *nu* ställer sig här i riksdagen, då i alla fall, om vänstern vore enig och här ville göra något, densamma, eftersom det dock finnes vänstermajoritet i de gemensamma voteringarna, kunde bestämma utgången i denna fråga.

Jag skall då be att något få yttra mig om den Boströmska regeringens åtgöranden i denna sak. Redan efter det att tullarna kommo till år 1888, började man att känna ett betydande tryck av desamma. Här uppstod i landet en opposition mot dem, och det hölls möte efter möte, av nykterhetsvänner och av andra, och man ingick till regeringen med en begäran om tullarnas borttagande. Samtidigt ökades priserna på spannmål, icke så litet för resten, och i anledning därav ökades oppositionen. Det är dock att märka, att spannmålspriserna aldrig ökades till mer än något över hälften av det pris, vartill de nu hunnit på världsmarknaden. Men redan i anledning av denna ökning såg sig regeringen då föranlåten att ingå till riksdagen år 1892 med en kungl. proposition med förslag att nedsätta dessa tullar. För råg, vete, korn, majs samt ärter och bönor gällde då en tullsats av kr. 2: 50, för havre och vicker samt för malt, även krossat, kr. 3: —, för spannmål, omalen, andra slag kr. 2: 50, samt för mjöl och gryn kr. 4: 30, allt per 100 kg. Regeringen föreslog då riksdagen följande nedsättningar av ifrågakvarande tullar, nämligen för spannmål, omalen, råg och vete, till 50 öre per 100 kg., för spannmål, malen, mjöl och gryn, till kr. 1: 40 per 100 kg. Men vänstern i den då samlade riksdagen var icke ens nöjd med denna nedsättning, utan där väcktes en massmotion, vari man begärde *tullfrihet* å spannmål, mjöl, gryn, bönor och fläsk och en hel del andra

varor, och bland de män, som då voro med om att underteckna denna motion, märkas bland nu levande, Hugo Hamilton, Fjällbäck, Fridtjuv Berg, Wavrinsky, Waldenström m. fl.

*Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.*

(Forts.)

Jag skall även be att få nämna de spannmålspriser, som den gången föranledde nämnda åtgärder. Säsom särskilt betecknande för de höga priserna anfördes i den kungl. propositionen att vetepriserna på Stockholms börs hade stigit den 18 augusti 1891 till kr. 21: 50, den 15 september kr. 18: —, den 16 oktober kr. 17: —, den 17 november kr. 18: —, den 15 december kr. 18: —, och sedan kommer en jämförelse med priserna å vete vid motsvarande tider i Göteborg. Vidare meddelas i den kungl. propositionen, att priset å råg i Stockholm utgjorde den 28 augusti 1891 kr. 19: —, den 15 september kr. 18: —, den 16 oktober kr. 17: 50, den 17 november kr. 18: 50, den 15 december kr. 18: —, varjämte angåvos de variationer, som förekommo i Göteborg.

Om vi jämföra dessa priser med de priser, som i dag gälla, och vidare jämföra den kammare, som nu är samlad här, och de toner, som här anslås, med den kammare, som vid nämnda tillfället var samlad, d. v. s. samlats vid protektionismens genombrott här i landet ett par år förut, och om man går ut i biblioteket och jämför de anföranden, som den gången höllos, eller blott yttrandet i statsrådsprotokollet i den kungl. propositionen, om man, säger jag, jämför allt detta med regeringens och framför allt riksdagens hållning nu i denna fråga, kan man icke nämnvärt märka något av, att det varit ett folkligt genombrott, man kan icke märka ett spår av den allmänna rösträttens inflytande, man kan icke märka att omsorgen för det fattiga folket, som är egendomslost, och icke har annat än sin arbetskraft att sälja, blivit större nu, än vad det var den gången. Nej, den är nog förr avsevärt mindre nu, än vad den var då. Omsorgen om de förmögna portmonnärer, om de redan förut rikas möjligheter att bli ännu rikare är nu större än då.

Säsom vi allesammans veta, sjönko emellertid sedan spannmålsprisen. Nu har inom det utskott, som haft att behandla denna fråga, anförts — det kan ju hända, att någon vill återropa detta under debatten här — att vid ett föregående tillfälle, då man gått med på tullsänkningar, har inträtt våldsamma prisstörningar, och sedan har man nödgats tillgripa högre tullsatser — d. v. s. nödgats av dem, som ha intresse av matfördyring och konstgjord hungersnöd i större eller mindre utsträckning. Vad som i det av mig här åsyftade fallet särskilt inverkade var, säsom vi veta, att Amerika kastade ur sig en stor export av vete och majs, vilket medförde, att spannmålsprisen gingo ned. Exporten av vete från Förenta staterna steg sålunda från 46 å 55 och 54 miljoner bushels, som förut varit den vanliga exportkvantiteten, till 159 och upp till 170 miljoner bushels, vid vilken sistnämnda siffra den sedan en tid svängde. En nedgång härutinnan inträdde emellertid rätt snart. På samma sätt förhöll det sig med Ryssland, som också är en stor veteproducent, och det var i det avseendet mera betydande den gången än vad det nu är, ty nu levererar icke Ryssland till världsmarknaden mer än ungefär, om

Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.

(Forts.)

jag icke missminner mig, tre miljoner ton vete årligen, medan Amerika levererar betydligt mera. Rysslands veteexport steg den gången från omkring 100 miljoner pud i ett tag upp till 200 miljoner pud och därutöver nämligen till 204 och 206, allt per år räknat. När detta inträffade samtidigt med ökningen av exporten från Amerika, måste ju prisen betydligt sjunka. Kom så därtill, att Indien började kasta av sig betydande kvantiteter på världsmarknaden och att man i Argentina började bryta mark för spannmålsodlingen. Exporten från alla dessa fyra, Förenta staterna, Indien, Ryssland och Argentina gjorde tillsammans, att prisen tämligen snart sjönko. Såsom vi veta, kom sedan år 1895 den 5 januari den kungl. kungörelse, varigenom spannmålstullarna höjdes till kr. 3: 15 per 100 kilo för omalen spannmål och till kr. 6: 50 för malen spannmål. Mjöltullen bibehölls sedan oförändrad av riksdagen, medan återigen spannmålstullen retuscherades därhän, att den sattes till kr. 3: 70 per 100 kilo. Man fruktar nu, att om tullen skulle borttagas, skulle sedan, när det blir allmän fred eller separatfred mellan Ryssland och Tyskland, det slungas ut från Ryssland all den gamla skörden på marknaden. Men när man betänker, huru uthungrade säkerligen de krigförande länderna nu äro, Frankrike, England samt Tyskland och Österrike-Ungern, eller, om freden bara skulle bliva separat mellan Ryssland samt Tyskland och Österrike, att dock Tyskland och Österrike äro så pumpade på spannmål vid det här laget, att de komma att uppsuga större delen av den ryska spannmålen, då behöva vi icke »frukta», d. v. s. glädja oss åt någon minskning i priserna på någon avsevärd tid. Kommer så därtill, att det nu i kriget har gått åt massor av hästar och människor, som förr användes i jordbrukets tjänst. Om vi betänka, huru lång tid det dröjer, innan jordbruket där ute återigen erhåller normal arbetskraft, både vad folk och hästar beträffar, och betänka, att denna brist på arbetskraft kommer att avsevärt influera på jordbrukets skötsel och avkastning, så kunna vi vara säkra på att det kommer att dröja ganska länge, innan vi komma in i normala gångor igen vad livsmedelsprisen angår.

Det säges, att »tiden nu icke är mogen», att vi icke skulle kunna i lugn och ro gå till en åtgärd som denna att taga bort ett par tre paragrafer i tulltaxan. Tiden synes mig vara synnerligen mogen för det. Det synes mig vara nödigt, att vi nu, med lärdom av vad som skett, med lärdom av hur det privata initiativet varit rent hjälplöst, när det gällt en kristid för landet, allvarligen se till huru vi skola kunna bära oss åt för att en annan gång, om en kristid kommer, icke vara lika blottställda och komma in i en sådan för flertalet olycklig och för några få inkomstbringande fördyringsperiod som den vi nu äro i.

Herr talman! Med anledning av vad jag nu anfört ber jag få yrka bifall till motionen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag därå och bifall i stället till

det förslag, som innefattades i mom. a) av den utav herr Bäckström m. fl. vid punkten 1) avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

*Ang. upp-
hävande av
tullen å spannmål m. m.*

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1 mom. a) av utskottets förevarande betänkande 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det förslag, som innefattas i mom. a) av den utav herr Bäckström m. fl. vid punkten 1) avgivna reservationen.

Omröstningen utföll med 115 ja mot 88 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Vidare föredrogs *mom. b)*. Därvid yttrade:

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Under hänvisning till den motivering, som förefinnes i den reservation, som är avgiven av herr K. G. Karlsson m. fl., tillåter jag mig yrka bifall till denna reservation och ber att för kammaren alldeles särskilt få påpeka, att den socialdemokratiska reservationens mom. b) helt naturligt är föränledd av yrkandet från samma håll i mom. a), som nyss här avslogs av kammaren, och att under sådana förhållanden det yrkande, som är framställt i den liberala reservationen under mom. b) går längre än den socialdemokratiska reservationens. Jag hoppas, att andra kammaren under sådana förhållanden bifaller den vid betänkandet av herr K. G. Karlsson m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr S a n d l e r: Herr talman! Det förhåller sig alldeles så, som den siste talaren påpekade, att det yrkande, som är upptaget av socialdemokraterna under mom. b), är en direkt konsekvens av yrkandet i deras hemställan under punkten a).

Sedan emellertid denna hemställan har avslagits, följer av sig självt, att detta yrkande av oss återtages, och jag ber därför för min del, för att andra kammaren måtte göra åtminstone något i denna angelägenhet, att få förena mig i det yrkande, som nu är framställt av herr R ö i n g.

Herr N i l s s o n i B o n a r p: Herr talman! Jag anhåller med åberopande av de skäl, som jag förut framfört, att få yrka avslag å reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Ang. upp-
hävande av
tullen å spann-
mål m. m.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. I enlighet med de där-
under förekomna yrkandena framställde herr talmannen propositioner
först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå
och bifall i stället till det förslag, som innefattades i mom. b) av den
utav herr K. G. Karlsson m. fl. vid punkten 1) avgivna reservatio-
nen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med
övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes lik-
väl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande
omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bevillningsutskot-
tets hemställan i punkten 1) mom. b) av utskottets förevarande be-
tänkande nr 17, bifaller det förslag, som innefattas i mom. b) av den
utav herr K. G. Karlsson m. fl. vid punkten 1) avgivna reserva-
tionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 122 ja mot 81 nej; och hade kammaren alltså
med avslag å utskottets hemställan bifallit det förslag, som inne-
fattades i mom. b) av den utav herr K. G. Karlsson m. fl. vid punk-
ten 1) avgivna reservationen.

Efter föredragning härpå av *mom. c)* begärdes ordet av

Herr R ö i n g, som yttrade: Herr talman. Under hänvisning
till den motivering, som förekommer i den reservation, som är avgi-
ven av herr K. G. Karlsson m. fl., anhåller jag att få yrka avslag
å den i ärendet väckta motionen.

Vidare anförde

Herr S a n d l e r: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till
den av herr Bäckström m. fl. avgivna reservationen under mom. d).

Herr N i l s s o n i Bonarp: Herr talman! Jag anhåller att få
yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal-
mannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, bi-
föll kammaren utskottets i förevarande moment gjorda hemställan.

Härefter föredrogs *punkten 2)*; och yttrade därvid

Herr R ö i n g: Herr talman! Som kammaren torde finna av

föreliggande utskottsbetänkande, har herr David Bergström i första kammaren och jag avgivit en blank reservation.

Jag sympatiserar helt och fullt med det yrkande, som herr Pers framställt i sin motion, att tullfrihet bör införas för korn, och jag skall utan betänkande såväl tidigare i bevillningsutskottet som i dag här i kammaren ha givit min röst till förmån för detta yrkande, om jag icke hyste någon tvekan om lämpligheten att göra såväl foderkorn som maltkorn tullfria. Det är nämligen möjligt, att den nu utgående skatten på maltdrycker ej skulle vara väl avvägd om tullfrihet å maltkorn skulle införas, varför det icke skulle vara lämpligt att utan vidare göra denna artikel tullfri, och då jag icke har kunnat bliva övertygad om att man kan tulltekniskt på ett ur statens intresse betryggat sätt i tulltaxan åsätta t. ex. maltkorn tull och göra foderkorn tullfritt, har jag icke kunnat framkomma med något yrkande i denna riktning inom bevillningsutskottet.

Jag har mig dock bekant att i Tyskland tullen å foderkorn är en helt annan än den å maltkorn, och jag hoppas, att regeringen, när den låter verkställa den utredning rörande tullsystemets verkningar, som väl inom den närmaste tiden kommer att igångsättas och som kommer att utgöra grundvalen för de förestående traktatsunderhandlingarna med Tyskland, särskilt beaktar den frågan, huruvida man icke tulltekniskt bör kunna skilja maltkorn och foderkorn från varandra, så att man åtminstone kan göra foderkornet tullfritt. Det skulle utan tvivel vara till stor nytta för vårt jordbruk och framför allt för vår svinavel, åtminstone under vissa år och under vissa förhållanden, om detta fodermedel bleve tullfritt. Nu är vår svinavel, som bekant, i förhållande till Danmarks mycket liten. Vår fläskexport är därför i förhållande till Danmarks obetydlig, men genom ett ökat intresse och genom en större förståelse bland lantmännen för betydelsen utav en väl skött svinavel är jag alldeles övertygad om, att genom foderkornets tullfrihet det skall bli möjligt för våra jordbrukare att driva fram svinskötseln på ett helt annat sätt än tills dato, så att vi kunna åstadkomma en ökad fläskexport från vårt land.

Under nuvarande förhållanden, herr talman, har jag intet annat att göra, än att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 17.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 127, angående det vissa anstalter tillkommande understöd för där intagna sinnesslöa, blinda dövstumma och fallandesjuka, som tillerkänts pensionstillägg eller understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; och

Ang. upp-
hävande av
tullen å span-
nål m. m.
(Forts.)

nr 117, angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 18.

Ang. åtgärder mot simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktige.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktige.

Med anledning av en inom första kammaren väckt motion, nr 61, däri herr *Rosén* föreslagit, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktige, hade nämnda kammarens första tillfälliga utskott, till vars behandling ifrågavarande motion hänvisats, hemställt, att första kammaren icke måtte bifalla motionen.

Med avslag å sitt utskotts hemställan hade emellertid första kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen, varefter detta beslut delgivits andra kammaren, som remitterat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Uti förevarande utlåtande hemställde nu sistnämnda utskott, att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens i omförmälda ärende fattade beslut.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Hellberg* i Ljungskile, som ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte biträda första kammarens beslut.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr *Hellberg* i Ljungskile: Herr talman, mina herrar! Som bekant väcktes föreliggande motion av herr *Rosén* i första kammaren, blev av första kammarens tillfälliga utskott nr 1 avstyrkt men bifölls av kammaren med stor pluralitet.

Då jag står som ensam reservant inom utskottet i denna fråga ber jag att få säga några ord om saken.

Jag tror visst, att utskottet i lika grad som jag anser här ifrågavarande simulation vara en brottslig handling, ett svek såväl mot fäderneslandet som mot kamrater och att den bör med all kraft bekämpas såsom ett synnerligen skadligt ont. Däremot delar jag icke med utskottet den uppfattningen, att icke simulation vid inskrivningsförrättningarna kan vara ganska allmänt förekommande och vid flera tillfällen lyckas. Motionären åberopar ju ock i de första raderna av motionen, som herrarna se, militärläkares uppgifter som stöd för denna mening. Även från flera andra håll har jag hört denna mening uttalas.

Vad beträffar de i motionen anförda siffrorna, som angiva, att antalet frikallade under året 1913 uppgick ända till 5,464, nära 15 procent av hela antalet prövade 21-åringar, så påstår jag ej, att de utgöra något *bevis* på ett stort antal av lyckade simulationer, det påstår ju icke motionären heller. Men skulle man icke kunna åtgöra något i denna sak utan formliga bevis på lyckade simulationer, så vore det ju så gott att kasta yxan i sjön, ty dessa simulanter, som lyckats, bliva ju ej omprövade, utan äro en gång för alla frikallade. Att däremot försök till simulation ofta förekomma bekräftas från flera håll. Med de starka skäl till förmodan, att ej allt är bra som det är med avseende på simulation vid inskrivningsförrättningarna, menar jag, att det just skulle vara på sin plats att ombesörja en utredning.

Ang. åtgärder mot simulation bland inskrivningskyldige och värnpliktige.

(Forts.)

Men om icke allt är bra som det är ens under de förhållanden, som varit, huru mycket större skäl har man ej att utreda om icke ett förbättrande av anordningarna kunde vidtagas nu, då väsentligt ökad övningstid för de värnpliktiga, i synnerhet inom vissa klasser, gör frestelsen att genom simulation komma undan dubbelt större. Och då nu frågan kommit upp, skulle det säkerligen icke verka gott vare sig på det hållet eller på det andra, där man har att göra föreskrifter till bekämpandet av det onda, om kammaren nu sade nej till begäran om utredning.

För dem, som sätta hopp till det väntade nya reglementet och tänka, att dess blivande innehåll gör det onödigt att begära utredning, vill jag läsa upp ett par rader ur ett brev till utskottets ordförande, utgörande svar på hans för utskottets räkning framställda fråga härom. Det är från assistenten vid kungl. arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, bataljonsläkaren R. Erhardt; han säger där: »Några bestämmelser i syfte att göra en utredning av simulation överflödig förefinnes i dessa handlingar icke.»

Vad nu beträffar den under debatten om denna fråga i första kammaren framkastade tanken, att ett bifall till motionen skulle utgöra ett misstroendevotum mot vår högt aktade militärläkarekår, så gavs ju i samma debatt det bästa bevis om motsatsen, då det upplystes, att just från militärläkarehåll påstötning blivit gjord att åtgöra något i denna sak. Säkerligen vore ock denna ärade kår den första att anhålla, att icke sådant avseende bleve fäst at å densamma i detta fall, att i ringaste mån något fosterländskt intresse skulle få stå tillbaka. Att en och annan säkerligen ovanligt framstående och skarpsynt militärläkare kanske anser, att det knappast är möjligt att med någon framgång simulera skulle helt visst bero på uteslutande dessa hans egenkaper och på hans anspråklöshet att tro, att alla kolleger voro lika skarpsynta. Jag har dock just i dessa dagar träffat en medicine doktor med stort anseende här i Stockholm, vilken tjänstgör vid inskrivningsförrättningar med sjöbeväring, och han sade, att en läkare är ej mer än människa. Han trodde, att

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyl-
diga och värn-
pliktige.

(Forts.)

lyckade simulationer ganska ofta förekommo. Det är ju, sade han, icke synnerligen lång tid man kan offra på var och en av de värnpliktiga, då flera hundra skola undersökas, och man vill ju ej gärna hava sådana att dragas med ombord, som kanske helt snart visa sig odugliga på grund av en eller annan defekt.

Men det ligger ingalunda endast i detta, att läkaren ej skall kunna misstaga sig och att han borde förfara med yttersta sträng-
het och hellre fria än fälla i tvivelaktiga fall. Jag tror icke, att det egentligen är mot denna punkt, som en utredning till förekommande av simulation skulle rikta sig. Nej, jag tror tvärtom, att ett hårdare tryck på läkarna i detta avseende vore mycket olämpligt och skadligt, emedan det visst icke är uteslutet, att de kunna fälla, när de tvärtom borde fria, och jag tror icke, att det vore till gagn för armén eller flottan att få in i militärtjänsten ynglingar, som ej härdade ut dess strapatser utan då snarare bleve ett hinder. Men här givas uppslag, som en utredning bland annat kunde få att pröva såsom lämpliga till förekommande av simulation och försök till simulation, som ej alls gå ut på att desavuera militärläkarekåren.

Den av motionären föreslagna utvägen med en fortsatt mönstringskyldighet ända till 27 års ålder torde dock vara alldeles oanvändbar såsom alltför betungande och i synnerhet därför, att den skulle hårt drabba även oskyldiga. Ett annat sätt vore t. ex. att förändra inskrivningsnämndens sammansättning så, att tvenne läkare i stället för en insattes i nämnden, varigenom skulle vinnas både större respekt ifrån deras sida, som eljest hade lust att våga sig på försök till simulation, och större auktoritet gent emot det allmänna, och därigenom bleve läkarnas ställning mera fri, vare sig det gällde att fria eller fälla.

Vidare, då det verkar synnerligen demoraliserande att, såsom ofta hänt, frikallade gå omkring och skryta med sin lyckade simulation, torde det kanske icke vara alldeles ur vägen att rikta sin uppmärksamhet på, huruvida det verkligen är fullt lämpligt att låta detta ske ostraffat. Även kunde det sättas i fråga att från militärtjänst befriade borde erlägga någon extra skatt till staten, så länge de stå i värnpliktsåldern. Dessa uppslag endast som exempel att något kan åtgöras. Utan tvivel skulle en sakkunnig utredning vara i stånd att framkomma med effektiva förslag.

Jag har icke heller kunnat med utskottet lämna utan allt avseende arméförvaltningens sjukvårdsstyrelsens yttrande, som här vidfogats som bilaga till utskottsbetänkandet. Styrelsen säger bland annat följande: »De försök till simulation, som undgå upptäckt, skada armén dels därigenom att de värnpliktiges antal eller utbildning minskas, dels därigenom att det dåliga exemplet menligt inverkar på karaktären hos de simulerandes kamrater. Simulation är således att anse såsom ett moraliskt lyte, som i hög grad försvarar militärläkarnas mönstrings- och visitationsverksamhet samt i avsevärd mån skadar armén även i vissa

militära hänseenden.» Och sjukvårdsstyrelsen finner, att denna företeelse är av sådan betydelse, att densamma kräver särskilda åtgärder för att kunna med framgång bekämpas. På grund av vad den anført, säger till slut arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, att den finner sig »böra förordna den av motionären föreslagna utredningen såsom innebärande utsikter till simulationens kraftigare bekämpande».

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningskyldige och värn-
pliktige.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att på dessa grunder få yrka bifall till min reservation.

Herr Kant: Herr talman, mina herrar! Av den föregående ärade talarens anförande skulle man kunna få den uppfattningen, att utskottet ställt sig aldeles avvisande mot den tanke, som ligger bakom motionen. Så är dock icke förhållandet. Utskottet har ju uttryckligen förklarat, att, om de nya bestämmelser i ämnet, varom utskottet talat, i framtiden icke visa sig vara »tillräckliga att förhindra, att inskrivningsskyldige genom simulerade sjukdomar undandraga sig fullgörandet av sin värnplikt, lär man kunna förvänta, att ej mindre Kungl. Maj:t än även riksdagen skall låta sig angeläget vara att utfinna lagbestämmelser, vilka göra det omöjligt för en frisk yngling att genom lämnande av bedrägliga uppgifter om sig själv undandraga sig sina skyldigheter mot fäderneslandet».

Utskottet har emellertid — och det synes mig med all rätt — ansett sig böra avvakta verkningarna av den förändring i 16 § 1 mom. värnpliktslagen, som på förslag av försvarsutskottet vidtogs förra året, samt av de nya reglementen angående läkareundersökning av värnpliktiga, som dels utkommit och dels väntas, innan några vidare åtgärder vidtagas.

Nu kan ju sägas, att ändringen i 16 § 1 mom. värnpliktslagen icke tillkommit i direkt syfte att hindra simulation. Detta är väl sant, men så som denna § är avfattad, är det intet hinder att tillämpa densamma även vid sådana fall. Paragrafen lyder nämligen i värnpliktslagen av den 17 sept. 1914 på följande sätt:

»Uppskov med inskrivning till nästföljande års inskrivningsförrättning meddelas värnpliktig, som av en eller annan möjligen övergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad eller otillräcklig kroppsutveckling eller dylikt, vid inskrivningsförrättningen befinnes vara till tjänstgöring oförmögen eller olämplig eller genom de med tjänstgöringen förenade ansträngningarna utsättas för men eller fara.»

Jag för min del hyser den uppfattningen, att denna paragraf icke bara kan utan även skall av inskrivningsnämnden tillämpas, så snart inskrivningsnämnden har anledning antaga att fall av simulation föreligger. Vad blir då följden? Jo, det blir den, att frikallelse icke meddelas, utan det meddelas uppskov, och det uppskovet kan inskrivningsnämnden fortsätta med att meddela ända till den inskrivningsförrättning, som infaller det år, då den inskrivningsskyldige fyller 24 år. Sålunda, vid fem olika inskrivningstillfällen skall en sådan inskrivningsskyldig prövas, och då vore det väl

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyl-
dige och värn-
pliktige.
(Forts.)

märkvärdigt, om han vid alla dessa fem tillfällen skulle kunna genom simulerad sjukdom lyckas bedraga såväl undersökningsläkaren som nämnden.

Under den debatt, som vid detta ärendes behandling i första kammaren förekom, och som gjorde, att kammaren fattade beslut i rak strid mot ett enhälligt utskott, var, såvitt jag kunnat finna, det huvudskäl som anfördes för bifall till motionen följande, som androgs av en ärad ledamot i den kammaren: »Författningen, medicinalstyrelsens cirkulär år 1905, föreskriver tydligt och klart, att den med organiskt hjärtfel behäftade värnpliktige *skall* förklaras oduglig till all krigstjänst och frikallas, således frikallas för all framtid. Nu är det så, att det kan vara ytterligt svårt för läkaren att under den korta tidsperiod, som står honom till buds, vid inskrivningsföretningen avgöra, om det föreligger ett tillfälligt hjärtfel, eller ett organiskt. Alla tecken tyda på ett organiskt hjärtfel», o. s. v. »Här föreligger alltså enligt mitt förmenande», säger den ärade talaren, »en lucka i författningen», och så längre fram i detta anförande säger samme talare: »Jag skulle önska, att motionen lagts något vidare, så att den även omnämnt medicinalstyrelsens cirkulär år 1905. Där förekommer det åtskilligt, som borde ändras.»

Men, mina herrar, denne talare, som yttrade sig så, hade tydligen icke kännedom om det nya reglemente, som då förelåg i korrektur, och som nu är utfärdat, och det ytterligare reglemente, som skall utfärdas av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse. Det av mig antydda reglementet är Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående läkarundersökning av dem, som söka fast anställning vid krigsmakten, samt av värnpliktiga den 22 jan. 1915, vilken kungörelse utkom från trycket den 26 mars 1915. I detta reglemente återfinna vi en bestämmelse, som jag för min del anser alldeles givet pekar på fall av simulation, och den ger inskrivningsnämnden en anmaning om att vid sådana tillfällen vara försiktig. Det är den 17 §, som lyder sålunda: »Värnpliktig, som vid besiktning genom svekfulla försök att undandraga sig krigstjänst eller på annat sätt så försvårar undersökningen, att det icke med säkerhet kan avgöras, till vilken av de i § 10 angivna grupper han rätteligen bör hänföras, inskrives såsom vapenför i all vapentjänst för att efter inställelsen till tjänstgöring närmare undersökas.»

Nu är det väl sant, att en ungefär liknande § förekom i det gamla reglementet, men dels var den icke alldeles lika, och dels förvånar det mig, att denna § icke oftare har tillämpats av inskrivningsnämnden. Den ger ju en direkt anvisning, föreskriften här, till inskrivningsnämnden, att så snart man misstänker, att det föreligger svek eller försök att genom svikliga uppgifter bli befriad från inskrivning till värnplikt, så skall den inskrivningskyldige inskrivas som vapenför i all vapentjänst för att sedermera undersökas och prövas.

Men, mina herrar, det är icke den enda bestämmelse, som detta reglemente innehåller i nu berörda avseende. 20 § i reglementet ålägger direkt arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse att meddela när-

mare föreskrifter angående sätt och ordning för utförande av läkareundersökningen. Detta reglemente och dessa särskilda föreskrifter hava ännu icke utfärdats av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, utan förväntas först i början av maj, men det har för mig uppgivits, att de bestämmelser, som där komma att intagas, skola lämna större frihet åt inskrivningsläkaren att förfara efter omständigheterna. Hittills, enligt nu gällande reglemente, har en undersökningsläkare och inskrivningsnämnd varit ganska strängt bundna i detta avseende, men i det reglemente, som väntas, skall läkaren och nämnden få större frihet att efter omständigheterna pröva, huruvida den inskrivningsskyldige skall inskrivas eller frikallas eller ställas på uppskov.

Av det anförda torde framgå, att det hädanefter är meningen att vid inskrivningarna medtaga alla, som icke uppenbarligen måste kasseras. Jag tror därför, att härefter vid inskrivningsförrättningar icke skall komma att lämnas något som helst utrymme för simulation. I varje fall synes mig utskottet stå på en mycket säker grund, när utskottet föreslår kammaren att avvakta vilka verkningar de nu antydda bestämmelserna kunna medföra, innan riksdagen avlåter en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

I detta sammanhang vill jag tillåta mig att erinra om de statistiska uppgifter, bevillningsutskottet härom dagen lämnat i sitt utlåtande angående värnpliktskatt. Bevillningsutskottet anför där bl. a., att genom de nya bestämmelser, som infördes 1901, har antalet frikallade värnpliktiga i 21-årsåldern omedelbart betydligt nedgått, nämligen från 10,463 år 1901 till 6,517 år 1902, en minskning alltså av icke mindre än 4,000. Och sedermera har samma siffra ytterligare sjunkit och utgjorde 1913, såsom ock motionären i sin motion meddelat, blott 5,464. Således, redan med nuvarande bestämmelser har antalet frikallade sjunkit ganska avsevärt. Om ock de nya bestämmelser, som utskottet har talat om, icke kunna anses vara av så genomgripande betydelse, som de förändrade bestämmelser, som infördes 1901, anser jag dock, att man har full rätt att förvänta, att genom tillämpningen av dessa nya bestämmelser de frikallades antal kommer än ytterligare att avsevärt minska.

Hittills har jag blott talat om den simulation, som vid inskrivningsförrättningar förekommer för vinnande av frikallelse. Komma vi så till det andra slaget av simulation, som motionären i sin motion avser, nämligen simulation bland de till vapenövning redan inkallade för vinnande av frikallelse från vidare fullgörande av värnplikten. Detta har utskottet ansett sig kunna helt kort avfärda. Det vore nämligen märkvärdigt, om läkaren icke under de 30 dagar, som stå honom till buds, skulle kunna se, om verklig sjukdom föreligger, eller om den värnpliktige simulerar sjukdom. Men även i det avseendet, när det gäller att pröva huruvida simulation föreligger hos en värnpliktig, som redan börjat sin vapentjänst och som således vill försöka komma från redan påbörjat fullgörande av värnplikt, så har det nya reglementet infört en särskild bestämmelse, en alldeles ny bestämmelse, nämligen i reglementets § 18, där det heter: »Då frikallelse från värnpliktens vidare fullgörande ifrågasättes,

Ang. åtgärder
mot simulation
bland inskrivningsskyldige och värnpliktige.
(Forts.)

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyl-
dige och värn-
pliktige.

(Forts.)

skall tagas i betraktande, i vad mån befintliga sjukdomar och kroppsfel visat sig inverka menligt på tjänstbarheten, och skall den värnpliktige sålunda frikallas endast, *då oförmögenheten till krigstjänst blivit till fullo ådagalagd.*»

Således, läkaren har rättighet att kvarhålla den värnpliktige, som misstänkes för simulation, icke blott under de 30 dagar, som enligt värnpliktslagen stå honom till buds för observation och undersökning, utan, på grund av det nyss anförda stadgandet, hur länge som helst. Den värnpliktige kan då få komma tillbaka nästa möte också och gå under observation. Det vore väl under sådana förhållanden märkvärdigt, om icke läkaren till slut skulle komma under fund med, huruvida simulation föreligger eller icke.

För övrigt vill jag ock påpeka ett annat förhållande, som inverkar i detta fall, och det är, att det förefinnes redan i nu gällande lagstiftning ganska stränga straffbestämmelser för en värnpliktig, som söker att genom simulation undkomma sin vapenövning. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, som avgivit utlåtande i denna fråga, har sagt, att dessa bestämmelser förekomma i strafflagen för krigsmakten § 143, men detta är den gamla strafflagen för krigsmakten, den av den 7 okt. 1881. Sedan hava vi, som herrarna veta, fått en ny strafflag för krigsmakten, nämligen under förra året; den utfärdades av K. Maj:t den 23 okt. 1914. De straffbestämmelser, som äro att tillämpa i detta avseende, förekomma i denna nya strafflag för krigsmakten dels i § 59 och dels i § 129. § 59 lyder sålunda: »Krigsman, som genom stympning eller annorledes uppsåtligen gör sig oduglig till uppfyllande av sin krigstjänstskyldighet under längre eller kortare tid, straffes med fängelse eller straffarbete i högst två år.»

Och § 129, motsvarande § 143 i den gamla lagen, har följande lydelse: »Begär krigsman uppsåtligen på annat sätt, än annorstädes i denna lag är sagt, förbrytelse i sitt ämbete eller sin tjänst för egen fördel eller för att gynna eller skada eller eljest till kränkning av allmän eller enskild rätt eller säkerhet, eller underlåter han uppsåtligen i avsikt, som sagd är, sin ämbets- eller tjänsteplikt; varde dömd om han hör till manskapet till straffarbete i högst 2 år eller fängelse eller, där brottet skedde av förhastande och ingen eller ringa skada därav kom, till disciplinstraff.»

Det är således enligt mitt förmenande redan i nu gällande lagar och bestämmelser rätt väl sörjt för att en redan till vapentjänst inkallad värnpliktig icke skall lyckas att på grund av simulerad sjukdom bliva hemförlovad. Han står under noggrann undersökning av läkare och han är, om simulation kan påvisas, underkastad mycket stränga straffbestämmelser.

Sedan ha vi en annan sida av simulation, som sjukvårdsstyrelsen i sitt utlåtande berört, och det är simulation vid de dagliga sjukvisitationerna. Som herrarna torde finna, har emellertid utskottet för sin del ansett, att detta slag av simulation icke faller inom motionens ram, så om den saken torde jag icke vidare behöva yttra mig.

Till slut ber jag endast få framhålla, att här icke är fråga om någon större eller mindre grad av försvarsvilja på ena eller andra sidan. Alla äro vi av samma mening, att det är en ovillkorlig skyldighet för varje vapenför man att i farans stund värna sitt land. Skillnaden mellan dem, som vilja bifalla motionen, och utskottet, som avstyrkt den, är endast den, att utskottet i motsats mot de andra håller före, att det på grund av redan vidtagna ändringar i lagar och författningar samt väntade nya föreskrifter är överflödigt att skriva till Kungl. Maj:t i förevarande ämne. Jag tror, att utskottet för denna mening har mycket starka skäl.

På grund av vad jag sålunda haft äran anföra och under åberopande av de skäl, utskottet i övrigt andragit, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Å k e r m a n: Herr talman, mina herrar! Då jag ej är av den föregående ärade talarens mening, att utskottet står på säker grund, då det yrkar avslag på den föreliggande motionen, skall jag be att få nämna några ord till motiv för denna min ståndpunkt. Jag skall då först gå igenom utskottets yttrande.

Utskottet börjar sitt yttrande med en rätt så allvarlig insinuation mot dem, som förrättat inskrivningarna under år 1913 och närmast föregående år. Det säges nämligen att måhända »har också under nämnda och föregående år frikallelse ägt rum i större utsträckning, än som skolat ifrågakomma, om på allvarligare förhållanden inriktade principer därvid tillämpats». Jag vet icke riktigt, vad utskottet menar härmed, om det menar att dessa herrar, vilka ju som bekant till större delen utgöras av civila, icke skulle fatta sin uppgift allvarligt. Emellertid tror jag, att det skall bli rätt svårt att visa, att icke inskrivningarna även 1913 och närmast föregående år förrättats med tillbörligt allvar.

Sedan konstaterar utskottet, att simulation icke förekommit, som det säger, »i någon större skala». Men utskottet erkänner, att det *har* förekommit simulation. Jag är rädd för att det kanske förekommer *på sina håll*, visst icke överallt, ännu mera än vad både utskottet och herrar militärläkare tro.

Nu vet jag mycket väl, att det är ganska vanligt, att värnpliktige, som frikallats, när de komma hem, öppet omtala, att de lyckats bedraga inskrivningsnämnden och då särskilt läkaren. Detta är ju ett sorgligt bevis på en låg uppfattning av lag och rätt, men så sker verkligen.

I många fall är detta endast tomt skryt, ty ofta ha dessa värnpliktige någon sjukdom, som de icke vilja tala om, och som varit anledningen till deras kassation. Men oavsett allt detta förekommer dock simulation, och det lyckas nog värnpliktige att tack vare detta komma undan värnplikten. Att ett sådant skrytande, om jag så får säga, med att man bedragit inskrivningsnämnden, överhuvud kan förekomma, beror på det faktum, att det icke är någon påföljd för bedrägligt förfarande vid inskrivningsförrättningarna. Vidare äro

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyl-
dige och värn-
pliktige.

(Forts.)

lagbestämmelserna sådana, att om en person blivit frikallad från krigstjänst, så finnes det ingen möjlighet att få detta förhållande ändrat. Ja, mina herrar, det har till och med förekommit — det är högst beklagligt att behöva säga det —, att värnpliktige av misstag blivit förväxlade, så att en fullt vapenför fått frisedel, och sedan har det icke varit möjligt att få honom förklarad vapenför.

När man nu av utskottet fått konstaterat, att simulation förekommer, låt vara att det icke skett i hundratals och tusentals fall, men dock förekommer, så trodde man, att utskottet skulle anvisat någon utväg för att få denna simulation förhindrad eller åtminstone minskad. Men jag kan icke finna, att utskottet lämnat anvisning på någon sådan utväg. Här talas om att vi fått en lagändring i § 16 av värnpliktslagen, så att uppskov numera *skall* meddelas, då det förut bara *kunde* meddelas. Men, mina herrar, detta uppskov gäller, som ju den föregående ärade talaren nämnde, sådana som av övergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling o. s. v. för tillfället icke anses vara dugliga till krigstjänst, eller rörande vilkas förhållanden man är i ovisshet, men under den rubriken falla icke alla, som simulera.

De kunna vara fullt utvecklade till sin kropps-konstitution och behöva visst icke på något vis lida av någon försenad kroppsutveckling, icke heller är det sagt, att den misstänkta simuleringen kan rubriceras såsom någon övergående anledning, som gör att man kan tillämpa denna paragraf. Om inskrivningsnämnden tillämpar denna paragraf utöver dess ordalydelse, så går ju nämnden, såvitt jag kan förstå, över sin befogenhet.

Den föregående ärade talaren sade vidare, att genom de nya föreskrifterna för läkareundersökning och genom det därpå grundade, ännu icke utkomna reglementet, som sjukvårdsstyrelsen skall utgiva för läkareundersökning, skulle antalet simulanter minskas. Ja den föreskrift, som han läste upp, har, som han själv erkände, funnits förr i ungefär samma form. Den har tillämpats under föregående år men icke befunnits tillräcklig. De små ändringar, som gjorts däri sedermera, innebära icke någon nämnvärd förbättring. Vad beträffar det reglemente, som ännu icke är utkommet, så kommer det att bestämma vad det är för sjukdomar, som skola göra, att den inskrivningsskyldige förklaras krigsoduglig, vapenför i viss tjänst, icke vapenför o. s. v. Jag har hos dem, som författat detta reglemente, förvissat mig om, att man icke kan anse, att antalet *simulanter* kommer att minskas genom detta reglemente.

Detta är således icke några utvägar att minska antalet simulanter, utan endast att öka antalet värnpliktige, som bliva inskrivna såsom vapenföra, icke vapenföra eller vapenföra i viss tjänst, således med andra ord, att minska antalet av dem, som bliva i laga ordning frikallade, men icke att minska antalet simulanter.

Sedan utskottet redogjort för dessa, som det tror, utvägar att minska antalet simulanter, kommer utskottet till den förhoppning, som även den siste ärade talaren uttalade, nämligen att nu kommer det nog att bli bättre än förr. Ja, jag tror, att det blir färre *frikal-*

lade, men jag tror icke, att det blir färre *simulanter*. Jag kan icke finna, att vad utskottet här anfört har med denna fråga alls att göra.

Slutligen kan jag icke förstå, varför icke utskottet i sjukvårdsstyrelsens uttalande kunnat finna något stöd för motionen, då sjukvårdsstyrelsen dock uttryckligen säger ifrån, att det förekommer försök till simulation vid inskrivningarna, låt vara mindre ofta än vid de dagliga sjukvisitationerna. Ja, vad detta beträffar, så är det klart att så måste vara förhållandet, då inskrivningarna hållas en gång om året, men sjukvisitationerna så gott som dagligen. Sjukvårdsstyrelsen framhåller vidare, att dessa simulanter, som undgå upptäckt, skada armén, varefter styrelsen slutar sitt yttrande med följande ord: »På grund av vad ovan anförts, finner sig styrelsen bära förorda den av motionären föreslagna utredningen såsom innebärande utsikter till simulationens kraftigare bekämpande.» Sjukvårdsstyrelsen har lagt sitt uttalande litet bredare än vad motionären avsett, därför att styrelsen hållit sig till motionens kläm och icke till dess motivering. Detta är anledningen till att sjukvårdsstyrelsens uttalande kommit att, beträffande inskrivningarna och simulationerna vid dem, bli något tunt. Men sjukvårdsstyrelsen — jag har frågat mig för härom — har med sitt utlåtande visst avsett, att även träffa simulanter vid inskrivningsförrättningarna.

Således, förhållandet är nu det: försök till simulation förekomma, och om en person, vare sig genom simulation eller genom misstag eller av annan anledning kommit att bli förklarad oduglig till krigstjänst, så finns det ingen möjlighet att när man upptäckt detta, få honom förklarad duglig till krigstjänst. Ungefär samma förhållande råder för närvarande med de icke vapenföra; den som en gång förklarats icke vapenför, kan sedermera icke bli vapenför. Detta förhållande anmärktes förra året av riksdagen, och nu har det utarbetats ett lagförslag, varigenom det skulle bli möjligt att överflytta en icke vapenför till de vapenföra. Jag kan icke finna annat än, att det skulle stå i full konsekvens med detta, om man nu även finge ett förslag, varigenom man skulle kunna överflytta en som förklarats till krigstjänst oduglig, till de krigstjänstdugliga, när man upptäckt, att det förelegat ett misstag eller förekommit simulation.

Det bör väl ändå vara principen, att man skall taga vara på varenda man, som är vapenför, så att icke någon, vare sig genom misstag eller genom bedrägeri, skall kunna undgå den tjänstgöring, som han enligt lag är skyldig till. Dessutom ligger det ju något demoraliserande i detta, att man kan gå öppet omkring och skryta med att man lyckats undandra sig något, vartill man är lagligen skyldig.

Då det nu visats, att simulation förekommer, och då utskottet egentligen icke anvisat några åtgärder för att minska antalet simulanter, så kan jag icke finna annat än att andra kammaren, om kammaren nu mot sjukvårdsstyrelsens tillstyrkande av motionen, avslår densamma, om icke direkt, så dock indirekt givit ett slags erkännande åt den meningen, att det icke är så noga med simulation.

Jag har nu huvudsakligen uppehållit mig vid simuleringarna

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyl-
dige och värn-
pliktige.

(Forts.)

Ang. åtgärder mot simulation bland inskrivningskyldiga och värnpliktige. vid inskrivningsförrättningarna, ty vad simuleringarna under själva övningarna beträffa, tror jag, i likhet med den föregående ärade talaren, att det icke är så farligt med den saken. Däremot är det högst betänkligt med simuleringarna vid de dagliga sjukvisationerna, men den frågan föreligger ju icke nu.

(Forts.)

Om jag således vill yrka bifall till motionen, så kan jag därför icke utan vidare tillstyrka alla de åtgärder, som motionären, visserligen icke direkt anvisat, men dock pekat på. Jag tror således icke att det är rätta vägen, att man skall låta de värnpliktige inställa sig år efter år för att först efter sex, sju år få sitt värnpliktsförhållande slutligt avgjort. Detta skulle vara att bereda de värnpliktige alldeles för mycket besvär i förhållande till vad man skulle vinna. Däremot tror jag, att den andra utvägen han talat om, nämligen en ändring av inskrivningsnämndernas sammansättning, så att personalkännedom inom dessa nämnder bleve större än vad den nu är, vore något att tänka på.

För mig har det emellertid varit huvudsaken, att sådana åtgärder böra vidtagas, att icke en krigstjänst duglig inskrivningskyldig skall genom ett misstag eller genom simulation kunna undgå sin värnplikt och sedan vara fullt säker på att icke detta hans värnpliktsförhållande blir ändrat. Jag anser således, att det behöves någon åtgärd för att, då man upptäcker, att det föreligger ett falsarium eller ett misstag, kunna få förhållandet rättat. Det borde väl vara det minsta, man kunde begära.

Med anledning av vad jag nu yttrat skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Herr Vahlqvist: Herr talman, mina herrar! Då jag ju har någon erfarenhet på det område, varom frågan rör sig, anser jag mig pliktig att några ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Jag vill då redan från början säga, att jag gärna skulle vara med om bifall till en motion, sådan som denna, under den förutsättningen likväl, att det verkligen funnes grundad anledning härtill. Någon sådan synes mig emellertid icke på något håll ha ådagalagts. För att bevisa simulationernas talrikhet och särskilt de fall, som lyckas, borde man väl ha förebragt någon statistik eller åtminstone angivit något antal av sådana lyckade simulationer. Ingen har kunnat göra detta. Sjukvårdsstyrelsen själv säger att »enligt från arméns läkare inkomna rapporter och årsberättelser förekomma försök till simulation mindre ofta vid inskrivningsförrättningarna än vid sjukvisationerna under utbildningstiden». Nu ha vi ju hört av den föregående talaren, att det är första delen av detta han fäster mest vikt vid, och det är således den frågan vi nu skola se på ett ögonblick. Där om säger sjukvårdsstyrelsen att där simulationer förekomma, torde de endast undantagsvis lyckas. Jag har många år såsom biträdande läkare varit närvarande vid inskrivningsförrättningar, och jag får säga, att jag icke tror att någon lyckats föra mig bakom

ljuset. Jag vill ytterligare påpeka att efter det nya reglementet läkaren har skyldighet, därest han är oviss om, huruvida en man simulerar eller ej, att inskriva honom såsom vapenför och sedan observera honom. Det bör väl vara tillräcklig garanti för att icke någon skall undkomma, försåvitt läkaren har förmåga att något så när genomskåda honom, men har icke läkaren det, så hjälper det icke, hurudana lagar vi stifta, ty *försök* till simulation lär man icke genom någon lagstiftning kunna nå.

Ang. åtgärder mot simulation bland inskrivningsskyldige och värnpliktige.
(Forts.)

Den föregående talaren sade, att det är vår plikt att taga reda på allt det levande material, som vi ha. Ja, det erkänner jag villigt, och det lära vi väl alla vara med om, men jag tror också, att allting göres för att man skall få under fanorna alla dem, som verkligen kunna göra fäderneslandet någon tjänst.

Motionären utgår ifrån den tanken, att då vi ha en mycket stor siffra på frikallade i statistiken, det också måste finnas en massa simulanter. Detta är, såvitt jag förstår, en fullkomligt felaktig uppfattning och den jävas ju också av sjukvårdsstyrelsen. Om siffran frikallade förefaller stor, så vill jag påpeka, att denna siffra sannolikt kommer att minskas genom de föreskrifter, som från sjukvårdsstyrelsen inom kort äro att motse. Jag har själv sett manuskriptet till dem och det är blott en formalitet, som återstår för att de skola bliva utfärdade. Dessa föreskrifter giva läkaren mycket vidsträcktare rätt att inskriva inskrivningsskyldige än vad det nuvarande reglementet gör. En del sjukdomar, som nu anses vara av den art, att de *ovillkorligen* medföra att den inskrivningsskyldige kasseras eller inskrives såsom icke vapenför, hava enligt det nya reglementet modifierats, så att läkaren får mera rätt att taga hänsyn till, huruvida icke en åkomma, som enligt förut gällande reglemente föranlett frikallelse, kan vara av den beskaffenhet, att den dock medgiver den inskrivningsskyldiges användande i någon lämplig befattning, där han kan göra nytta för försvaret. Det är icke blott på ett utan på flera ställen som det nya reglementet uppvisar en sådan utvidgning av läkarens rätt att inskriva eller behålla personer, behäftade med någon viss mindre åkomma.

Jag nämnde, att jag flera år varit med om inskrivningsförrättningar, och jag sade också, att jag icke funnit fallen av simulation, åtminstone i de trakter, där jag tjänstgjort, vara så ofta förekommande, att jag känner mig orolig för att demoralisation i detta fall skulle förefinnas. Jag var med om inskrivningsförrättningar nu strax före jul, och jag får säga, att de värnpliktige allmänt uppträdde på ett sådant sätt, att jag rent av måste beundra deras villighet att låta inskriva sig för att fullgöra sina plikter. Jag märkte icke i ett enda fall ett verkligt försök till simulation.

Vill man anse simulation vara detsamma som att överdriva en åkomma, så kan man ju säga, att sådana fall förekomma. Men den person, som har en åkomma, kan värdera den högre än en annan, och det är en sak, som icke gäller blott värnpliktige,

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyldiga och värn-
pliktige.
(Forts.)

utan gäller många andra människor här i världen. Det veta vi läkare bäst, huru det händer, att personer komma och tala om att de ha den eller den åkomman och föreställa sig att det är så farligt, rent av livsfarligt, då läkaren däremot är av den uppfattningen att någon verklig fara ej förefinnes. På samma sätt kan det nog vara med en värnpliktig. Han vet, att han har en viss krämpa och mår illa av den ibland, och då tänker han, att när han får en ansträngande tjänstgöring, det onda kanske skall bli värre, och då är det ju icke så underligt, om han känner en viss farhåga. Detta anser jag emellertid icke vara liktydigt med simulation.

Vad beträffar straffbestämmelser, så ha vi hört av en föregående ärad talare, att de äro ganska kraftiga för de simulanter, som påträffas bland *inskrivna* värnpliktige. Finge man nu lagbestämmelser för dem, som genom simulation blivit fria vid inskrivningsförrättningarna och sedan skryta däröver, så skulle saken vara hjälpt. Ja, jag medger att, om sådana fall kunna påvisas, så vore lagbestämmelser bra att ha, men jag säger ännu en gång, att det måste bero på undersökningsläkaren, om han låter en simulant gå fri, ty om läkaren är tveksam eller tror att någon simulerar eller har den uppfattningen, att någon söker överdriva en åkomma för att bli fri, så har ju läkaren skyldighet att inskriva honom för att sedan under övningstiden observera honom och på så sätt få reda på om simulation föreligger eller ej. Och under den tiden måste väl läkaren kunna konstatera, om den åkomma vederbörande föregav är verklig eller icke.

Herr talman, det kan ju förefalla märkvärdigt, att jag, som är militärläkare, sätter mig emot detta förslag. Jag gör det endast på den grund, att jag anser det onödigt att skriva nu, då jag anser, att det reglemente, som redan nyss fastställts och utkommit och det, som vi ha att vänta från sjukvårdsstyrelsen, kommer att verka så, att den oroande statistik, som motionären åberopat, kommer att gå ned, så att motionären och många med honom nog bli lugnade. Detta är för mig skäl nog att för närvarande yrka, att utskottets förslag måtte bifallas av kammaren. Skulle framtiden visa att en lagstiftning är behöflig, så må en sådan komma till stånd då, men jag vill dock erinra kammaren om, att motionären själv icke vill veta av några nya lagbestämmelser. Sälunda, herr Akerman och andra, vilja ha stränga lagbestämmelser för simulanter, men motionären vill inga sådana veta av, det säger han i motionen.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sundberg: Herr talman! Då man läser igenom den föreliggande motionen, finner man, att den huvudsakligen åsyftar ett nedbringande av antalet frikallade, varigenom ju skulle vinnas en ökning i kontingenten värnpliktige. Denna effekt tror motio-

nären kunna vinnas, därest man kunde ställa det så, att simulationer icke vidare förekomme. Häri misstager sig emellertid motionären, ty genom allt, som blivit yttrat och som förekommit i denna sak, torde det vara ådagalagt, att de fall, där simulation verkligen lyckas, äro så ytterst få, att, även om de kunde bortarbetas, någon verklig effekt icke därigenom skulle uppstå i fråga om nedbringandet av antalet frikallade. Motionens huvudsakliga syfte, nämligen att minska antalet frikallade, kan således icke i någon nämnvärd grad vinnas genom vidtagande av åtgärder mot simulationen. Den saken tyckes vara så enkel, att man knappast behöver orda vidare därom.

Vad som däremot förtjänar att tagas i närmare övervägande är, huruvida någonting bör göras mot simulationen från en annan synpunkt, den synpunkten nämligen, att simulationsförsöken, även i de fall, då de icke lyckas, medföra en viss demoraliserande inverkan, någonting som ju också har antytts i motionen. Jag skulle icke ha någonting emot åtgärder i detta syfte, om jag vore säker på, att dessa åtgärder träffade allenast det mindre antal fall, där det föreligger rent bedrägligt försök att erhålla frikallelse.

Men då gränsen emellan de bedrägliga och icke bedrägliga försöken ofta kan vara mycket flytande, skulle det nog bli så att åtgärderna skulle komma att drabba även en hel del jämförelsevis oskyldiga simulanter. Jag syftar därvid särskilt på de många, vilka av skilda anledningar skulle förorsakas avsevärda olägenheter genom värnplikens fullgörande. Bland dessa finnas naturligtvis många, som känna med sig, att de i fysiskt hänseende icke äro så vidare starka. Om nu dessa personer framhålla detta för undersökningsläkaren kanske något mera färglagt än vad som behövs, d. v. s. de överdriva sina åkommor, som den siste ärade talaren uttryckte sig, så kan väl icke detta anses straffbart eller alltför otillbörligt även för det fall, att bland motiven för sådant framhållande intresset att frikallas för andra ändamål skulle förefinnas. Härmed vill jag icke ha sagt, att försök av sistnämnda slag äro berättigade. Jag vill endast framhålla, att man icke bör vara för sträng mot dem och att man bör nöja sig med att omintetgöra dylika försök. Naturligtvis bör man sträva därefter att bibringa vårt lands ungdom i värnpliktsåldern den övertygelsen, att fullgörandet av värnplikten är en plikt mot fäderneslandet, som de med glatt mod böra åtaga sig. Men jag tror icke detta mål vinnes genom mer eller mindre stränga åtgärder mot simulanter, utan att man nog här får lita till övertygelsens väg.

Vi ha här nyligen haft glädjen att kunna genomföra en stor reform av vårt försvarsväsen, och jag tror man kan säga, att denna reform är en frukt av en allt mer och mer växande försvarsvilja hos vårt folk. Detta ger mig ytterligare anledning att förmoda, att vår ungdom nu skall med gladare mod än tillföre underkasta sig de uppoffringar, som värnplikens fullgörande

Ang. åtgärder mot simulation bland inskrivningsskyldige och värnpliktige.

(Forts.)

Ang. åtgärder medför, och att åtgärder av det slag, som motionen förutsätter, mot simula- skola visa sig alldeles obehövliga. tion bland in- skrivningskyl- Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hem- ställan. ställan. pliktige och värn- pliktige.

(Forts.)

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Den ärade talare, som var den andre i ordningen, d. v. s. utskottets ärade ordförande, konstaterade, att utskottet icke ställt sig avvisande mot motionen. Jag ger honom fullkomligt rätt därutinnan. Utskottet har ställt sig så litet avvisande mot motionärens tanke, att man skulle kunna säga, att utskottets uttalande jämte debatten i första kammaren och den bilaga, som finnes fogad till utskottets utlåtande, tillsammans utgöra jämte motionärens motiver en fullkomligt säker och fast ståndpunkt att ställa sig på, då man vill yrka bifall till motionärens hemställan.

Utskottet söker försvar för sin ståndpunkt först och främst däri, att ingen kunnat bevisa, att simulation förekommit i någon större skala. Jag skulle då vilja fråga: huru stor skala skall simulation förekomma i, innan man skall vidtaga åtgärder mot simulationen? För övrigt vill jag i detta sammanhang närmast med anledning av vad den ärade talaren på östgötabanken nyss anförde, att man måste ha en statistik att bygga på, innan åtgärder härutinnan vidtagas, be att få fråga: hur skall man åstadkomma den statistiken, herr Vahlquist, d. v. s. en statistik över huru många värnpliktiga det är, som genom simulation lyckas undandraga sig sin medborgerliga plikt — det är den statistiken det är fråga om. Det synes mig rent av omöjligt att kunna göra det.

Utskottet medger, att simulation förekommer och lyckas, men utskottet sätter nu sitt hopp till de blivande bestämmelser rörande undersökning av värnpliktiga, som komma att utfärdas av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse. Ja, det hoppet synes mig verkligen vara ganska bedrägligt. De bestämmelser, som arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse kommer att utfärda, måste hålla sig inom de gränser, som den nådiga kungörelsen av den 22 januari innevarande år drager upp, och de gränserna synas mig, såvida jag kan läsa rätt innantill, inte vara sådana, att det är möjligt för arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse att med stöd av kungörelsens bestämmelser kunna förekomma, vad motionen avser att förekomma. Här har det visserligen hänvisats till exempelvis bestämmelserna i § 17 i denna kungörelse. Men vad innehåller då § 17? Jo, den innehåller, att »värnpliktig, som vid besiktning genom svekfulla försök att undandraga sig krigstjänst eller på annat sätt så försvårar undersökningen, att det icke med säkerhet kan avgöras, till vilken av de i § 10 angivna grupper han rätteligen bör hänföras, inskrives såsom vapenför i all vapentjänst för att efter inställelsen till tjänstgöring närmare undersökas». D. v. s. det måste först konstateras, att personen ifråga verkligen har uppträtt på ett svekfullt sätt. Men jag skulle nästan vilja säga, att, är det klart, att han uppträtt svekfullt, ja, då torde

det knappast innebära någon större svårighet att vid det tillfället verkligen fortsätta inskrivningsförrättningen med honom. Ty, kan jag säga att en person uppträtt svekfullt, då måste jag också kunna säga, att den sjukdom, som man säger sig vara behäftad med, låt vara tillfälligtvis, icke är av beskaffenhet att böra föranleda frikallelse, ty svekfull vill ju säga, att sjukdomen i verkligheten icke förefinnes.

Ang. åtgärder mot simulation bland inskrivningskyldige och värnpliktige.
(Forts.)

Däremot säger § 15, att »såsom för tillfället odugliga till krigstjänst skola de värnpliktiga upptagas, vilka av en eller annan möjligen övergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, svaghet efter överstånden sjukdom, försenad eller otillräcklig kroppsutveckling eller dylikt, vid läkarundersökningen befinnas vara till tjänstgöring oförmögna eller olämpliga».

Sålunda synas mig de av Kungl. Maj:t den 22 januari utfärdade bestämmelserna beträffande undersökning av de värnpliktiga icke vara av den beskaffenhet, att arméförvaltningens på denna kungörelse grundade bestämmelser kunna verka förekommande utav simulation vid inskrivningen, och därför är det som jag för min del ber att få hemställa om kammarens bifall till motionen eller samma beslut, som första kammaren har fattat.

Jag ber i detta sammanhang slutligen få säga, att under mitt arbete i civilkommissionen har såväl jag privat som även andra mina kamrater många gånger erhållit meddelanden om sådana fall, och icke allenast det, utan jag har här i min hand en skrivelse, som rör just en sådan angelägenhet. Jag skall läsa upp ett stycke ur skrivelsen för att påvisa, vilka verkningar, som sådana fall kunna ha inom den kommun, där dessa värnpliktiga äro bosatta. Det heter där i denna skrivelse: »Då alla inom kommunen och vi undertecknade aldrig hört talas om att förutnämnda yngling någonsin varit sjuk, samt äro av den övertygelsen, att han är fullt frisk och tjänstbar, men på ett vis, som ingalunda kan eller får tolereras, skaffat sig befrielse från sin medborgerliga plikt att fullgöra åliggande värnpliktsövningar till rikets försvar, få vi vördsamt anhålla om en undersökning av nu anmälda förhållande.»

Jag vet också, att det har varit på samma sätt annorstädes i vårt land. Jag vill icke på något sätt söka att här exemplifiera vilka medel, som de värnpliktsskyldiga tillgripa för att undandra sig sin värnplikt, ehuru jag är väl medveten om en del medel, de använda, ty det skulle endast vara att ge vederbörande anvisning på några sätt att gå tillväga, och det vill jag mycket visligen avhålla mig ifrån. Men såsom dessa personer, som inlämnat denna skrivelse till civilkommissionen, uttryckligen framhålla, verkar ett dylikt tillvägagångssätt på grannar och andra värnpliktiga helt enkelt upprörande. Och dubbelt upprörande vill jag säga det verkar, då — såsom det hänt i ett fall här i Stockholm förlidet år, som jag känner till — en värnpliktig offentligen demonstrerar för en utsträckt värnplikt, men då det sedan gäller att själv inställa sig och låta inskriva sig undandraget sig genom simulation den skyldighet och den börda, som han vill lägga på andra.

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyldige och värn-
pliktige.

Herr talman, jag ber att få anhålla om kammarens bifall till motionen.

Herr Christiernson: Då jag tidigare haft tillfälle att något sysselsätta mig med denna fråga, så har jag ansett mig hava anledning att säga några ord; men jag skall fatta mig kort med anledning av den långt framskridna tiden.

Först ber jag att få vända mig mot herr Åkerman, när han med sådan skärpa går mot vad utskottet sagt i betänkandet på sidan 4 såsom innebärande insinuationer mot inskrivningsnämnderna. Jag tror, att han skall, när han läst sitt anförande vid justeringen, finna, att han själv i stället insinuerat om att det skulle finnas ett rätt allmänt utbrett förakt för lag och rätt. Jag har läst betänkandet mycket noga, men kan ej finna att utskottet insinuerat något, då det talat om principer, som enligt dess mening ej äro riktiga.

När man granskar statistiken, särskilt den äldre statistiken, tycker man, att antalet kasserade är ovanligt stort. Denna reflexion gjorde jag också. Men när man sedan studerar dessa siffror närmare, så häpnar man ej så mycket över det, och allra minst finner man anledning tro, att det skulle vara de värnpliktigas eller inskrivningsskyldigas egna åtgöranden, som framkalla kassation, utan man finner rätt snart, att en vidsträcktare kassation än som varit behöflig beror nog på författningarnas ordalydelse, att de medicinska auktoriteterna uppställt vissa grunder, som bundit militärläkarna eller de personer, som utföra granskningen, varigenom de i en hel del fall tvingats kassera, där de icke, om de haft vidsträcktare prövningsrätt, skulle ha gjort det, i första hand åtminstone.

Jag vill för min del säga, att skall man klandra någon här, så är det de myndigheter, som icke haft sinne för realiteterna utan låtit det formella vara avgörande. Lika omöjligt som det är, herr Nilson, att göra upp en statistik angående simulation — däri instämmer jag med honom — lika omöjligt tror jag det är att i allmänhet bevisa simulation. När en läkare icke kan visa, att den värnpliktige simulerar, hur skall det då vara möjligt att anskaffa bevis? Jag tror icke ens, att civilkommissionen skulle ha förmåga att genom undersökning få fram något sådant.

Herr Åkermans anförande bars upp, tycktes det, av den uppfattningen, att de enda, som begripa något i den här saken, äro militärerna. Han påstod öppet, att militärerna ha reda på, att simulering förekommer, vilket icke militärläkarna ha en aning om. Jag tror, att när man använder en sådan bevisföring, har man skadat saken i hög grad, och jag vädjar till kammarens ledamöter, om man icke vid jämförelse mellan de två huvud-anförandena, å ena sidan utskottets ordförandes och å andra sidan opponentens, måste medgiva, att de sakliga skälen, jag höll på att säga nästan uteslutande, funnos hos den förstnämnde,

medan den senare huvudsakligen talade ur känslsynpunkt: han tyckte, att man borde göra någonting på detta område.

Min övertygelse är, att med den förändrade åskådning, som ibland de medicinska myndigheterna gör sig gällande i denna fråga, man kommer att strama åt bestämmelserna på det sättet, att de värnpliktiga inskrivas i så stor utsträckning, att det är endast de fullt invalida, som komma undan. Att gå längre torde vara olämpligt. Den bestämmelse, som här finnes återgiven och pekar på ett uppskov med inskrivningen och vilken man försökt bagatellisera, är säkerligen den mest effektiva väg man kan gå. Att stadgandet ännu kanske icke fått en tillfyllestgörande formulering är alldeles riktigt, men jag vädjar till dem, som äro mot utskottets förslag: när vi i fjol fingo en ny härordning med konsekvent genomförda bestämmelser i alla avseenden och man då icke kom längre i det här fallet, får det väl sägas, att man ännu icke har på det militära området en stadgad erfarenhet, som visar, att det är nödvändigt att gå ännu längre. Jag tror, att när § 16 första momentet tillämpats en tid, skall det ganska tydligt visa sig, att det icke är mycket mera, som behöver vidtagas på det här området.

Jag vill slutligen säga det, att om man i någon mån utsträcker uppskovsrätten, torde man nog ha utsatt dem, som tänka simulera, för så stora ekonomiska obehag, att de draga sig härför. Att då för ett eller annat enstaka undantagsfall, som möjligen kan förekomma och är svårt att leda i bevis, införa straffbestämmelser tror jag är synnerligen olyckligt. Jag undrar vad exempelvis herrar officerare skulle säga, om man när i riksdagen yrkade på, att det stipuleras straff för en officer, som simulerar bristande tjänstduglighet. Det skulle naturligtvis uppfattas om icke som okynne så i alla fall som något synnerligen olämpligt.

Att en massa människor tro, att det finnes simulanter, beror därpå, att det tidigare kasserats en hel del personer, som mycket väl skulle dugt till militärer. Vid senaste mobilisering i höstas var det väl sålunda mer än en av deltagarna, som med förvåning konstaterade, att det bland ens bekanta fanns en hel del, som icke tillhörde de inskrivna. Men det är som sagt beroende på äldre bestämmelser, som numera till stor del tillhöra ett förgånget.

Då det icke tjänar något till att besvara Kungl. Maj:t i onödan och då de anmärkta missförhållandena kunna avhjälpas genom sjukvårdsstyrelsens instruktioner, ber jag få instämma med dem, som yrkat avslag på motionen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Liljedahl: Herr talman! Hittills har varannan talare förordat utskottets hemställan, och varannan reservationen; och jag skall icke bryta denna turordning utan ber att få förorda reservationen. Jag gör det därför, att jag anser, att här föreligger

Ang. åtgärder
mot simula-
tion bland in-
skrivningsskyl-
dige och värn-
pliktige.
(Forts.)

Aug. åtgärder mot simulation bland inskrivningskyldiga och värnpliktige.
(Forts.)

en fråga av ganska stor folkuppfostrande betydelse och det gäller en rättvis sak. Det är ju endast fråga om dessa simulanter, som faktiskt trots alla reglementen, trots alla läkare lyckas komma undan militärtjänsten, fast de icke ha något verkligt förhinder. Då skall man väl icke ställa det så, att de pliktrogna, ordentliga värnpliktige, som gå villigt till sin tjänstgöring och fullgöra den helt och hållet, åläggas ett stort offer för fosterlandet, medan de andra, de pliktförgätna premieras därigenom att man helt och hållet låter dem slippa undan.

Nu har här framdragits en del argument i debatten, som jag skall börja med att avföra från densamma, därför att jag anser, att de icke ha någon betydelse. Här har av utskottets ärade ordförande pekats på, att antalet kasserade under de senare åren betydligt minskats. Ja, det är alldeles riktigt, men det beror till stor del därpå, att man numera i motsats till förr i stor utsträckning inskriver de icke vapenföra till militärtjänst, vilka förut alltid kasserades, och därigenom har man fått en betydlig skillnad i siffrorna. Vidare vill jag angående de straffbestämmelser som här åberopats, betona, att det icke finns några straffbestämmelser för dem, som lyckas komma undan inskrivningen, utan endast för dem, som försöka simulera under vapenövningarna. Det tredje argumentet, som jag ber att få avföra från debatten, rör frågan om det nya reglemente, som sjukvårdsstyrelsen utarbetat och som föreligger i korrektur. Jag vill erinra om vad herr Akerman framhöll, att just sjukvårdsstyrelsen, som skrivit detta nya reglemente, förordat motionen och sålunda anser, att reglementet icke är tillfyllest i denna fråga.

Nu har herr Vahlquist som militärläkare sagt, att han icke tror, att det är någon verklig simulation, som här föreligger. Jag skall då be att efter motionärens anförande i medkammaren få citera vad andra militärläkare yttrat. Sålunda säger läkaren vid Boden-Karlsborgs artilleriregemente: »Försöken att bli hemförlovade ha varit talrika, och är det vanligast att skylla på hjärtfel.» Läkaren vid Bodens ingenjörkår yttrar: »Vid efterbesiktningen ha försöken att bli hemförlovade varit talrika och alla möjliga åkommor föregivits, i synnerhet hjärtfel. Kasserade blevo endast ett fåtal.» Läkaren vid Skaraborgs regemente yttrar ironiskt, att hälsotillståndet har varit gott, särskilt om söndagarna samt vid pingst och midsommar, men han tillägger, att hälsotillståndet varit synnerligen dåligt före större fälttjänstövningar. — Detta gäller simulation under vapenövningen.

Beträffande inskrivningen yttrar fältläkaren i Östersund angående förhållandena inom Jämtlands inskrivningsområde följande: »Orsaken till, att detta inskrivningsområde i detta fall intager en särställning, ligger i att här ett stort antal fall av hjärtfel förekommit. Medan antalet fall av denna åkomma i Gävleborgs inskrivningsområde var 22, i Västerbottens 20 och i Norrbottens 12, uppvisade Jämtland en siffra av 58 fall. Större delen, eller 31 stycken, kommer på Ljusdals rullföringsområde.

Det anses ej omöjligt, att den stora procenten hjärtfel i norra Hälsingland till en del beror på, att de mönstringsskyldiga med konstlade medel söka att bli befriade från värnplikten.»

Alltså föreligger från flera militärläkare, såsom jag nu visat, ett erkännande, av att det trots militärläkarnas samvetsgrannhet kan förekomma fall av lyckad simulation, och det är för mig tillräckligt skäl att yrka bifall till reservationen. Det är endast fråga om en utredning, och sedan har Kungl. Maj:t att lägga fram förslag och riksdagen får då vidare granska detta förslag.

Ang. åtgärder mot simulation bland in- skrivningsskyldige och värn- pliktige.
(Fortis.)

Herr Christiernson frågade, vad officerarna skulle säga, om man för dem utfärdade straffbestämmelser, för den händelse de simulerade bristande tjänstduglighet. Jag vill svara, att sådana straffbestämmelser finnas redan. En officer eller vilken militär som helst, vilken åsidosätter sin tjänsteplikt, blir bestraffad. Alltså, frågans innebörd är den: skall man premiera dessa plikt-förgätna värnpliktige, vilka med berätt mod undandraga sig värnplikten eller skall man taga hand om dem och ingiva dem känslan av deras plikter mot fosterlandet? Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framstälde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den av herr Hellberg i Ljungskile avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslags följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Hellberg i Ljungskile avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 132 ja mot 56 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 19.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr vice talmannen *D. Persson*, nr 211, om anslag till avlöning åt riksdagens militieombudsman m. m.; och

herr *Persson* i Norrköping, nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition, nr 94, med förslag till lag om förfogande över vissa varor vid krig eller krigsfara.

Nämnda motioner bordlades.

§ 20.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från riksdagens kansli:

nr 56, i fråga om förbud mot införsel av fjädrar av vilda fåglar; och

från konstitutionsutskottet:

nr 24, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

§ 21.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 111 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslaget till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresbidrag åt den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten för blinda dövstumma och blinda sinnesslöa m. fl.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån av statsmedel för understödjande av behövande konstidkare; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt anvisande av medel till understöd för byggandet av en flytdocka i Göteborg;

bankoutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av riksdagens revisorers framställning angående placeringen av riksgäldskontorets kontanta medel, m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande till nationalpark av ett område norr om Torne träsk i Norrbottens län jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående eller upplåtande i vissa fall av mark från kronoegendomar;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande av ett staden Karlstad beviljat privilegium i fråga om skylldigheten att bygga och underhålla bro över Klarälvens västra älvgren vid nämnda stad;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Kopparbergs köping av vissa delar av gruvingenjörs-

bostället Stora Gården nr 1 och Stortorp nr 1 i Ljusnarsbergs socken av Örebro län;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Eskilstuna stad av kronan eventuellt tillkommande rätt till visst område av den så kallade Västermarken;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 40, i anledning av väckt motion med förslag att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola tills vidare upphöra att gälla m. m.;

nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t om inrättande av spannmålslagerhus; och

nr 42, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision av författningarna rörande häradsallmänningar m. fl. allmänningssskogar;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser rörande kristendomsundervisningen i folkskolan;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för höjande av den personliga hygien; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av ett världsspråk.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lundgren</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 18 april,
» <i>Andersson</i> i Knäppinge	» 4 » » 19 » och
» <i>Sterne</i>	» 2 » » 18 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,16 e. m.

In fidem
Per Cronwall.